

რეპროდუქცია ასათიანი
ლოლო იოსელიანი

კეთილი
ჯალოქაჩი-
ეკონომიკა

 საგამომცემლო ფირმა „სიანლე“
თბილისი 2000

რ. ასათიანი, დ. იოსელიანი. ეკონომიკა – კეთილი ჯადოქარი. სახელმძღვანელო საშუალო სკოლების VI კლასისათვის. თბილისი, საგამომცემლო ფირმა „სიახლე“, 2000. – 112 გვ.

სახელმძღვანელოში ზღაპრის ფორმით, ეკონომიკის უმარტივესი ცნებებისა და ტერმინების გამოყენებით ახსნილია ეკონომიკური მოვლენები, პროცესები და მათ შორის ურთიერთკავშირი. ამ მიზანს ემსახურება თემების ბოლოს დართული ამოცანები, თამაშები და კროსვორდები.

წიგნი განკუთვნილია საშუალო სკოლის VI კლასის მოსწავლეებისათვის. იგი ყველა მოზარდს დაეხმარება ეკონომიკის შესწავლაში.

მეცნიერ-რედაქტორი:

ლეო ჩიქავა — ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

რეცენზენტები:

ვლადიმერ პაპავა — ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

მისეილ ჯიბუტი — ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

ISBN 99928-811-3-5

ს 0601000000
607(06)-2000

© საგამომცემლო ფირმა „სიახლე“, 2000.

წინასიტყვაობა

ძვირფასო ბავშვებო! თქვენ იწყებთ ეკონომიკის შესწავლას. ამ წიგნით პირველად შეაღებთ კარს უცნობ სამყაროში. ეკონომიკა ძალზე საინტერესო და მიმზიდველი მეცნიერებაა. ვიმედოვნებ, ამაში მალე დარწმუნდებით. ეკონომიკის მიმზიდველობა მის სიმარტივეშია, თუმცა, როგორც ერთი დიდი ეკონომისტი ამბობს, იგი ბევრისთვის გაუგებარია. ეკონომიკა მეტად დამაფიქრებელი და ღრმად გასააზრებელი საგანია. რაოდენ გასაკვირდაც უნდა მოგეჩვენოთ, ეკონომიკა ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრებაცაა. რაც უნდა ვეცადოთ, ვერაფრით გავექცევით მას. იგი ყველას გვეხმარება, მის გარეშე შეუძლებელია ჩვენი ცხოვრების პირობების გაუმჯობესება. დღეს ეკონომიკა ყველა სფეროში წარმატების მიღწევის საფუძველია.

დარწმუნებული ვარ, თქვენთვის დაუვიწყარი იქნება პირველი შეხვედრა ეკონომიკასთან, ამ მართლაც კეთილ ჯადოქართან. საქართველოში თქვენ გხვდათ ეს ბედნიერება – ასე ადრეულ ასაკში დაგეწყით მისი შესწავლა. დიახ, ეკონომიკის სამყაროში შესვლა დიდი ბედნიერებაა. ჩემთვის ძალზე სასიამოვნოა, რომ თქვენი ამ ბედნიერების თანამონაწილე ვარ ჩემს მეგობართან ერთად.

რომი ერთ დღეს არ აშენებულა. ეკონომიკის შესწავლა მოითხოვს ხანგრძლივ და მუყაით შრომას. თქვენი მხრიდან ეს დიდი გამბედაობაცაა. მაგრამ ქუხილის ხმაზე თავშესაფარში ნუ გაიქცევით, ზოგჯერ ის უფრო სასიამოვნოა, როცა წვიმა სახეში გცემთ. თქვენი ასეთი სიმამაცე გზას გაგიხსნით ცხოვრებაში და დაგეხმარებათ ყველა მიზნის მიღწევაში.

გისურვებთ წარმატებებს! მიგულეთ მუდამ თქვენს გვერდით.

*
* *
*

პატივცემულო პედაგოგებო! ალბათ ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ დღეს საშუალო სკოლების კურსდამთავრებულები უნდა ერკვეოდნენ ელემენტარულ ეკონომიკაში — ეკონომიკის საფუძვლებში, მის ძირითად ტერმინებსა და ცნებებში. ამიტომაც არის, რომ მოსწავლეთა ეკონომიკური განათლების სისტემატიზების იდეას სულ უფრო მეტი მხარდამჭერი ჰყავს. მართალია, საქართველოში ზოგიერთი საშუალო სკოლის უფროს კლასებში დაიწყო ეკონომიკის სწავლება, მაგრამ ამას მხოლოდ ექსპერიმენტის სახე და ფრაგმენტული ხასიათი აქვს. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ეკონომიკის, როგორც ცალკე საგნის სწავლება დაიწყოს მეექვსე კლასიდან და გაგრძელდეს მეთერთმეტე კლასის ჩათვლით.

სკოლაში მიღებული ეკონომიკური განათლება კურსდამთავრებულებს დაეხმარება სწორ პროფესიულ ორიენტაციასა და ცხოვრების გზის გაკვლევაში, ეკონომიკური აზროვნების განვითარებასა და საბაზრო ქცევის ჩვევების გამომუშავებაში. ადრეულ ასაკში ეკონომიკური ცოდნის საფუძვლების ფორმირება უფროს კლასებში ეკონომიკის შემდგომი, უფრო ღრმა შესწავლის საწინდარია.

სახელმძღვანელოსათვის ზღაპრის ფორმა შემთხვევით არ ავვირჩევია. ვფიქრობ, სწავლების ამ უმარტივესი მეთოდის გამოყენებით მივალწევთ მიზანს: მოზარდებში აღეძრავთ ინტერესს ეკონომიკის შესწავლისადმი, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია მათი ეკონომიკური აზროვნების ჩამოყალიბებისათვის. მიზანი მეტად საგულისხმოა, შედეგი კი უნდა იყოს წარმატებული სვლა დამოუკიდებელი და აყვავებული საქართველოს მშენებლობისაკენ.

როზეტა ასათიანი

*ეკონომიკურ მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი*

I თემა

მითხროვნილებები და უმსაქმელობები (I-II გაკვეთილი)

ეკონომიკა კეთილი ჯადოქარია, მაგრამ სად ვიპოვოთ იგი? მოდი, ერთად ვეძებოთ! ეგებ, ზღაპარში მივაკვლიოთ. აბა, მოვემზადოთ!

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ხელმწიფე. მას სახელად **ეკონომ პირველი** ერქვა. ჰყავდა ცოლი და ორი შვილი: მშვენიერი ქალიშვილი და თქვენი თანატოლი ვაჟი. ჰქონდა ერთი ჯადოსნური ჯოხი, რომელიც მის ყველა სურვილს ასრულებდა. უფლისწულს ნანატრი სათამაშოები ყოველთვის ჰქონდა. ქალიშვილს ახალ-ახალი მოდური ტანსაცმელი უყვარდა და, როგორც კი ახალ კაბას მოისურვებდა, ჯადოსნური ჯოხი მაშინვე წინ გაუფენდა. დედოფალი ყოველდღე მდიდრულ წვეულებებს მართავდა. ასეთი ზღაპრული ცხოვრება კიდევ დიდხანს გაგრძელდებოდა, რომ არა ეს ამბავი:

მშვენიერი დილა იდგა. ცხრათვალა მზე ამოსულიყო და სხივებით სასახლეს ეალერსებოდა. ხელმწიფემ ცუდ გუნებაზე გაიღვიძა და ყვირილი მორთო:

- ყველაფერი მომბეზრდა! არაფრის გაკეთება არ მინდა!

ხელმწიფე საწოლზე წამოჯდა, ბევრი იფიქრა, იფიქრა, ბოლოს ადგა და სასეირნოდ წავიდა.

ბაღში სულ ია და ვარდი გაშლილიყო.

დიდხანს ტკებოდა ია-ვარდების სურნელებითა და უმშვენიერესი ყვავილების სილამაზით, ბოლოს დაიღალა, თანაც მოშივდა.

როგორ ფიქრობთ, დაბრუნდებოდა თუ არა ხელმწიფე სასახლეში? რა თქმა უნდა, არა. არც თქვენ დაბრუნდებით, ჯადოსნური ჯოხი თან რომ გქონოდათ.

ჰოდა, აიქნია ხელმწიფემ ჯადოსნური ჯოხი და ისეთი სუფრა

გაიშალა, ჩიტის რძეც არ აკლდა.

სად იყო და სად არა, სუფრასთან ერთი ბერიკაცი გაჩნდა:

- ჩემო ხელმწიფევე, მშიერი ვარ და იქნებ დამაპურო.

- გასწი აქედან, ხელს ნუ მიშლი! ჩემი სამყოფი საჭმელიც არა მაქვს, შენ რით დაგაპურო? - შეუყვირა ხელმწიფემ.

ბერიკაცმა თავი გადააქნია და გაუჩინარდა.

პოი საოცრებავ! ბერიკაცთან ერთად ხელმწიფის სუფრაც გაქრა.

გაუკვირდა ხელმწიფეს, ისევ აიქნია ჯადოსნური ჯოხი, ბევრი აქნია, აქნია, მაგრამ ამაოდ. მერე ხელი დაეღალა და გაჩერდა. შეწუხდა ხელმწიფე, მშიერი და უგუნებო სასახლეში დაბრუნდა.

- ჩემო ხელმწიფევე, ხვალ სასახლეში დიდი წვეულება გვექმნება, შენი საყვარელი დეიდაც გვესტუმრება, ხომ არ დაგავიწყდა? - სიხარულით შეეგება დედოფალი.

- რა დროს წვეულებაა! რა დროს გართობაა! დავიღუპეთ! ახლა როგორღა ვიცხოვროთ! - გაჯავრდა ხელმწიფე.

გაოცებული დედოფალი სავარძელში ჩაეშვა.

- რა ხდება, ჩემო ხელმწიფევე. ასეთ ცუდ ხასიათზე რატომ ხარ? - შეეკითხა დედოფალი. როცა ყველაფერი შეიტყო, ატირდა:

- რა გვეშველება, შიმშილით დავიხოცებით, ვერავის დავპატიუებთ, მეზობელი სამეფოებიც დაგვცინებენ. ცოტა ხნის შემდეგ უცბად სახე გაუნათდა და ხელმწიფეს მიმართა:

- იქნებ ვეზირები გაგზავნო და ნაცარქექია აქ მოაყვანინო.

- ნაცარქექია ვინღა? - იკითხა ხელმწიფემ.

- როგორ, ნუთუ არაფერი გაგიგია? ნაცარქექია ერთი საშინელი ზარმაცი ვინმე ყოფილა, მაგრამ ჭკუა ათი ხელმწიფისა ჰქონია. თურმე სულ ბუხართან იჯდა და ჩხირით ნაცარს ქექავდა. რძალს სახლიდან გაუგდია, იმუშავე და ოჯახში რამე შემოიტანე, თორემ მე შენი რჩენის თავი არა მაქვსო. ნაცარქექიას დევები ისე მოუტყუებია და შეუშინებია, რომ ისინი სახლიდან გაქცეულან, სარჩო და სიმდიდრე, რაც რამ ჰქონიათ, სულ მას დარჩენია. რძალს გაჰკვირვებია, როგორ მოახერხეო. ხერხი სჯობია ღონესა, თუ კაცი მოიგონებსაო, - უთქვამს ნაცარქექიას. სთხოვე, იქნებ ისეთი რამ მოიფიქროს, რომ ჯადოქარმა ჯოხს ძალა დაუბრუნოს, - ურჩია დედოფალმა.

ხელმწიფემ ვეზირები დაიბარა და ნაცარქექიას სასახლეში მოყვანა უბრძანა.

ვეზირებმა ბრძანება შეასრულეს და ნაცარქექიას ხელმწიფის დანაბარები გადასცეს. ჩაფიქრდა ნაცარქექია. კარგად იცოდა, რომ გინდა მეფის გვერდით ყოფილხარ და გინდა ზამთარში ბუნართან მჯდარხარ: თუ ახლოს ზიხარ, მხურვალეობა დაგწვავს, თუ შორს – სიცივისგან გაითოშები. მეფის გული უნდა მოეგო და სათქმელი ისე ეთქვა, რომ მბრძანებელი არ გამწყრალიყო. ერთი თვალი ასზე მჭრელი უნდა ჰქონოდა, მეორე კი დაებრმავებინა, ცალი ყურით ესმინა და მეორე დაეყრუებინა; რასაც მოისმენდა, კარგად დაემახსოვრებინა და რაც ჭკუასთან უფრო ახლოს იქნებოდა, ეთქვა, გაგონილი სისულელე არ წამოეროშა. ისეთი ენა უნდა ჰქონოდა, რომ სულ თაფლი და შაქარი გადმოსდენოდა.

დეკებისა არ შემშინებია და მეფემ რა უნდა დამაკლოსო, – გაიფიქრა ნაცარქექიამ და ვეზირებს გაჰყვა.

ხელმწიფემ ყველაფერი უამბო.

– ჩემო ხელმწიფე! ერთ ამბავს მოგიყვებით და, თუ მახვილგონიერებას გამოიჩენთ, ყველაფერს მიხვდებით, – უთხრა ნაცარქექიამ და დაიწყო:

იყო ერთი ქვის მთლელი. ყოველდღე თითო ასპანურს – იქაურ ფულს აძლევდნენ გასამრჯელოდ. ამით საჭმელ-სასმელს ყიდულობდა, თვითონაც ჭამდა და მთელი ქალაქის გლახაკებსაც აჭმევდა. მეორე დღისთვის არაფერს ინახავდა. მოვიდა ერთი ღვთისნიერი კაცი. მისი ცხოვრება და მუშაობა რომ ნახა, ღმერთს შეევედრა: ღმერთო ერთი ეს კაციც გაამდიდრეო!

ანგელოზმა მას უთხრა:

– ჩვენ მაგისი ბუნება ვიცით. სიმდიდრე თუ მივეცით, სულ შეიცვლებაო.

– თავდებად მე დავედგებიო – მიუგო ამ კაცმა.

ერთ დღეს ქვის მთლელმა კლდე გამოკვეთა და მოულოდნელად ხვრელს მიაღვა, ხვრელმა გამოქვაბულამდე მიიყვანა. იქ აურაცხელი განძი და ოქრო აღმოჩნდა. ქვის მთლელმა განძი გამოზიდა და სხვა ქვეყანაში გადაიხვეწა. იქ დიდი კაცი გახდა. მეფემ ვეზირობა უბოძა, მაგრამ ამის შემდეგ არც გლახაკები და არც ღმერთი აღარ გახსენებია. ანგელოზმა ქვის მთლელის სიხარბე შეიტყო და მასთან მისი თავდები კაცი გაგზავნა, მაგრამ იგი ასეთ დიდ კაცთან ახლოსაც არ მიუშვეს და გულნატკენი უკან დაბრუნდა.

ანგელოზმა ჰკითხა: რას იტყვი შენი თავდებობისასო?

- რა ვქნა, ჩემი ბრალია, რაც გენებოთ, ის მიყავითო!

ანგელოზმა უთხრა: თუ შენ არ გეწყინება, ისევ თავის წერაქვს ვაძებნინებ, თუ კაცი სიმდიდრეს და პატივს ვერ დააფასებს, ისევ სიგლახაკე უჯობსო.

ქვის მთლელი ვეზირობას არ დასჯერებია და მეფის მოკვლა განუზრახავს. მეფეს ეს გაუგია და ქვეყნიდან გაუძევებია. ახლა დადის ეს ქვის მთლელი და თავის წერაქვს ეძებს.

ნაცარქექიამ თვალეები ეშმაკურად მოჭუტა და შიშისგან გაიტრუნა.

ხელმწიფე საზრიანი კაცი იყო და მიხვდა, რომ ქვის მთლელი სიძუნწისა და სიხარბისათვის მკაცრად დაისაჯა.

- ვატყობ, შენ ბევრი სიკეთის მოტანა შეგიძლია, დარჩი ჩემთან, მიამხანაგე, კარგად შეგმოსავ და ვეზირობასაც გიბოძებ. ის ჯადოქარი სადმე უნდა ვიპოვო და პატიება ვთხოვო, მაგრამ სად ვეძებო? სახელი მაინც ვიცოდე.

ხელმწიფეს სიტყვა პირზე შეაშრა, - თვალწინ ისევ ის ჯადოქარი დაუდგა:

- დიდი ხანია გაკვირდები. ბოლო ხანს ძალიან გაზარმაცდი, სიძუნწემაც შეგიპყრო, შენი საქციელი არ მომწონს, ამიტომაც დაგსაჯე.

- გვაპატიეთ! - შეწუხდნენ ხელმწიფე და დედოფალი, - მეტს აღარ ვიზამთ! დაგვიბრუნეთ ჩვენი ჯადოსნური ჯოხი, აბა, როგორ ვიცხოვროთ?

- კმარა, დამშვიდდით, მიპატიებია, მაგრამ იცოდეთ, ჯოხს აღარ დაგიბრუნებთ, ჯოხს **ეკონომიკა** გასწავლოთ, - უთხრა ჯადოქარმა.

- ეს ალბათ ახალი ჯადოქრობაა, - გაიხარა დედოფალმა.

- **ეკონომიკა - ეს არის მეცნიერება საოცრებების შესახებ.** თუ მას შეისწავლით, საოცრებებს თქვენც მოახდენთ, თანახმა ხართ? - შეეკითხა ჯადოქარი.

- თანახმა ვართ, - ერთხმად უპასუხა ცოლ-ქმარმა.

- უპირველეს ყოვლისა, უნდა გახსოვდეთ, რომ ჯადოსნური ჯოხი აღარ გაქვთ. ახლა თქვენი მოთხოვნილებებისა და სურვილების დაკმაყოფილება ჯადოსნური ჯოხის გარეშე მოგიწევთ. თანაც იცოდეთ, ყველა სურვილს ვერ შეისრულებთ, ეს შეუძლებელია.

- რას ნიშნავს **მოთხოვნილება**? რატომ არ შეგვიძლია ყველა სურვილის შესრულება? - იკითხა დედოფალმა.

- მე ვფიქრობ, მოთხოვნილება სამეფო სიტყვაა. როდესაც ვამბობ, რომ ვითხოვ, ეს ნიშნავს, რომ ყველაფერი დაუყოვნებლივ უნდა შესრულდეს. შესაძლებლობა ქვეშევრდომთა სიტყვაა, ისინი ყოველთვის მე მეკითხებიან, რა შეიძლება და რა არა, - მედიდურად განაცხადა ხელმწიფემ.

- მართალია, ადრე ასე იყო, მაგრამ ხომ არ გავიწყდებათ, რომ ჯადოსნური ჯოხი აღარ გაქვთ? - შეახსენა ჯადოქარმა, - ასე რომ, ყველაფერს, რასაც მოისურვებთ, ვერ შეისრულებთ.

- მე მეფე ვარ, - აღშფოთდა ხელმწიფე, - ჩემი სიტყვა კანონია და რასაც მოვისურვებ, ყველაფერი უნდა შემისრულდეს! ახლავე სუფრა გაშალეთ!

- ნუ ყვირი! ჭირვეულობას თავი დაანებე! - მკაცრად უბრძანა ჯადოქარმა. - დამნაშავე ხარ! პატარა ბავშვივით იქცევი, შენმა სიძუნწემ და სიხარბემ დაგლუპა.

ხელმწიფემ ნაცარქექიას გადახედა და ჰკითხა:

- შენ რას იტყვი?

ნაცარქექიამ კეფა მოიქექა, თვალები მოჭუტა და ახალი ზღაპრის მოყოლა დაიწყო:

- იყო ერთი მეფე, ცხრა ძმა ჰყავდა. ერთ შეუვალ ციხე-სიმაგრეში ცხოვრობდა. ღვთის გარდა არავის ეპუებოდა. რვა ძმა მორჩილი და კეთილი იყო, ერთი კი - ურჩი და აყვია. ბევრს აფრთხილებდა ვეზირი, ამ ურჩსა და ღრძოს ნუ ენდობიო, მაგრამ მეფემ არ შეისმინა. იმ წყევულმა ხელმწიფეს ცოლი, ასული და რვა ძმა დაუხოცა, ფულით სხვებიც მოისყიდა და მეფეც გააძევა.

- ჩემო ხელმწიფევ! ღმერთი მეფეთაგან სიმშვიდეს, სიმდაბლესა და სულგრძელობას მოითხოვს. გვმოდღვრავს: თუ ყმები შენზე ჭკვიანები არიან, ისინი ამეფე და შენ მათ დაემორჩილო. ეს კეთილი ჯადოქარი ბევრ კარგ საქმეს გასწავლით, თქვენ კი უყვირით და ყურსაც არ უგდებთ. სთხოვეთ, გააკეთილი გააგრძელოს, - დაასრულა ნაცარქექიამ.

ხელმწიფეს შერცხვა და ჯადოქარს გაკვეთილის გაგრძელება სთხოვა.

- როცა რამე გეჭირდება და გვინდა გექონდეს, ამას ეკონომიკაში

მოთხოვნილება ჰქვია, – განაგრძო ჯადოქარმა. ხელმწიფე უსაუზმოდ დარჩა, შიმშილმა შეაწუხა, მას ჭამის მოთხოვნილება გაუჩნდა. დედოფალს წვეულებების გამართვა სურს — ეს მისი მოთხოვნილებაა. საჭმელი, გართობა, ტანსაცმელი, საცხოვრებელი, მოგზაურობა — ჩვენი მოთხოვნილებებია. ჩვენი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება სხვადასხვა საშუალებით შეიძლება. ჩვენ დამოკიდებული ვართ ჩვენს შესაძლებლობებზე, წეს-ჩვეულებებზე, ჩვენს გემოვნებაზე და იმაზე, თუ რას ვანიჭებთ უპირატესობას. მაგალითად, ზოგიერთი საუზმეზე ჩაისა და ხაჭაპურს მიირთმევს, ზოგს კი ბრინჯის ფაფა უყვარს. თითოეულის არჩევანი ერთმანეთისაგან განსხვავდება, მოთხოვნილება კი ყველას ერთი აქვს – დააკმაყოფილოს შიმშილის გრძნობა.

– მართალია, – დაეთანხმა დედოფალი, – ჩვენი ხელმწიფე უკარაქოდ არ საუზმობს, მე კი კომშის მურაბა მიყვარს. – ესე იგი ის, რაც გვინდა გვქონდეს, ან ის, რაც გვინდა ჩვენთვის გააკეთონ, ჩვენი მოთხოვნილებაა?

– რაღაც კარგად ვერ გავიგე! წვეულებები ჩვენს მოთხოვნილებად რატომ უნდა ჩავთვალოთ? წვეულებების გარეშეც მშვენივრად გავძლებთ, – წაიბუზღუნა მშიერმა ხელმწიფემ, – აბა, სხვებს შეხედეთ, სტუმრებს მხოლოდ დიდი დღესასწაულების დროს პატიუბენ, დედოფალი კი ასეთ წვეულებებს კვირაში ერთხელ მართავს. ვფიქრობ, მოთხოვნილება სულ სხვა რამაა. მაგალითად, ახლა მე მშია, უნდა ვისაუზმო, თორემ მუცელი ამტკივდება და წამლის მოთხოვნილებაც გამიჩნდება. ჩემი აზრით, მოთხოვნილება არის ის აუცილებლობა, რომლის გარეშეც ცხოვრება შეუძლებელია.

– თუ არ ვცდები, მოთხოვნილება არის ის, რაც ჩვენთვის აუცილებელია, – ჩაერია დედოფალი. – მაგალითად, სულაც არ მინდა სწავლა, მაგრამ ეს ხომ აუცილებელია და ესწავლობ. უფლისწულს წამლები არ უყვარს, მაგრამ, თუ ავად გახდა, წამალი უნდა დალიოს, იმიტომ რომ აუცილებელია. რადგანაც წამალი, საჭმელი და სწავლა აუცილებელია, ესე იგი ეს ჩვენი მოთხოვნილებაა, გულახდილად გეტყვით, ძალიან მიყვარს სტუმრები, მოღური კაბები, ახალი ვარცხნილობა, მაგრამ ეს ხომ ჩემი სურვილებია?

– ორივე ცდებით – თქვა ჯადოქარმა, – ყველაფერი, რაც ჩამოთვალეთ, მოთხოვნილებებს მიეკუთვნება, მაგრამ სხვადასხვა ადამიანს სხვადასხვა მოთხოვნილება აქვს. ის, რაც ერთისთვის აუცილე-

ბელია, მეორეს შეიძლება არც დასჭირდეს. მეტიც, ის, რაც დღეს გვჭირდება, ხვალ შეიძლება აღარც დაგვჭირდეს. მაგალითად, ვინც ვიოლინოს უკრავს, მას ეს საკრავი სჭირდება, ხოლო ვინც ვიოლინოს არ უკრავს, მას იგი არ სჭირდება. ან ავიღოთ ასეთი მაგალითი: თუ წვიმს, ქოლგა გჭირდებათ, თუ არა, ხელს გიშლით. ზამთარში ქურქი გჭირდებათ, ზაფხულში კი – სარაფნები.

– ოო, რა ძნელია! ვერაფერი გავიგე! მაინც რაზეა დამოკიდებული ჩვენი მოთხოვნილებები? – ერთხმად იკითხა მეფე-დელოფალმა.

– რაკი ასეა, მოდი, ერთად ვიმსჯელოთ და კითხვებზე პასუხი გამეცით, – შესთავაზა ჯადოქარმა.

– აბა, მითხარით, ვის სჭირდება ჩხარუნა სათამაშოები?

– ვის სჭირდება თოჯინები?

– ვის სჭირდება მოტოციკლები?

– ვის სჭირდება მძივები?

– ვის სჭირდება ელექტროსაპარსები?

– ვის სჭირდება ფეხბურთის ბუცები? – რა თქმა უნდა, სხვადასხვა ასაკის ბავშვებსა და მოზრდილებს. ესე იგი ჩვენი სურვილები ჩვენს ასაკზეა დამოკიდებული.

– ვის სჭირდება თბილი ტანსაცმელი?

– ვის სჭირდება სარაფნები?

– ვის სჭირდება თხილამურები?

– ვის სჭირდება იახტები? – ჩვენი მოთხოვნილებები ჩვენს საცხოვრებელ ადგილზე და კლიმატურ პირობებზეც ყოფილა დამოკიდებული.

– ზოგი ბევრს კითხულობს, – განაგრძო ჯადოქარმა, – ზოგი სიმფონიური მუსიკის კონცერტებს ესწრება, ზოგი ხატავს. ესე იგი, ჩვენი მოთხოვნილებები ჩვენს ინტერესებსა და გატაცებებზეც არის დამოკიდებული.

ვთქვათ, საკუთარ სახლში ცხოვრობთ, ამ შემთხვევაში ხომ სისულელეა საერთო საცხოვრებელზე იოცნებოთ? ან, ვთქვათ, კარგად ისადილოთ და დესერტიც დააყოლოთ, პურს მაინც ინატრებდით?

ასე რომ, გუშინ სხვა მოთხოვნილება გვქონდა, დღეს – სულ სხვა, ხვალ კი სრულიად განსხვავებული მოთხოვნილება გვექნება,

- განმარტა ჯადოქარმა.

- ვის უყვარს ტკბილეული თქვენს სასახლეში?

- ვის უყვარს ხილი?

- ვის უყვარს ხორცი?

- ვის უყვარს კარტოფილი?

მოთხოვნები დამოკიდებული ყოფილა გემოვნებაზე, ჩვევებსა და კიდევ იმაზე, თუ რას ვანიჭებთ უპირატესობას, - დაასკვნა ჯადოქარმა.

- გავიგე! ის, რაც გვსურს და რაც გვჭირდება, ჩვენი მოთხოვნაა. მაგრამ ეკონომიკის გარეშეც კარგად ვიცი, რა მჭირდება და რა არა, - თქვა ხელმწიფემ.

- როცა ჯადოსნური ჯოხი გქონდათ, ყველა სურვილს ადვილად იკმაყოფილებდით. ახლა ჯადოსნური ჯოხი აღარ გაქვთ. გაქვთ კი იმდენი **შესაძლებლობა**, რომ ყველა სურვილი დაიკმაყოფილოთ? ეკონომიკა იმისთვის არსებობს, რომ თქვენი შესაძლებლობების გამოყენებაში დაგეხმაროთ. მოთხოვნების დაკმაყოფილება სწორედ ეკონომიკაზეა დამოკიდებული, - თქვა ჯადოქარმა.

- კეთილო ჯადოქარო, გავიგე, რომ ჯადოსნური ჯოხი აღარ მაქვს, მე კი ძალიან მშია. რა გააკეთო იმისათვის, რომ ვისაუზმო? - აწუწუნდა ხელმწიფე.

- შესაძლებლობა ბევრი გაქვთ. გნებავთ, კაფეში წადით და გამზადებული საუზმე მიირთვით, გნებავთ, თვითონ მოამზადეთ, - აუხსნა ჯადოქარმა.

- რას ამბობთ! ვერსადაც ვერ წავალ, არც ენერგია მაქვს და არც სურვილი, ვერც ვერაფერს მოვამზადებ, რამე მიშველეთ, თორემ შიმშილით მოვკვდი, - შეევედრა ხელმწიფე. მერე ისევ ნაცარქექიას გადახედა და ჰკითხა: - აბა, ახლა რას მირჩევო?

- კარგად მომისმინეთ, - უთხრა ნაცარქექიამ და დაიწყო:

იყო ერთი ბიჭი. ჰყავდა დედა და ერთი ხარი. ხენის ან ლეწვის დროს ხართან უღელში ხან შვილი, ხან დედა შეებმებოდნენ ხოლმე. ერთხელ ხართან უღელში დედა იყო შებმული, შვილი კევრზე იდგა და ასე ლეწავდნენ ძნას. ამ დროს ხელმწიფემ გამოიარა.

- ბიჭო, რას შვრები მაგას, რა გიქნია საცოდავი დედაკაცისთვისო? - ჰკითხა ხელმწიფემ.

-რა ვქნა, შენი ჭირიმე, ერთი ხარის მეტი არა გვყავს, ასე ვშველით ხარს უღლის გაწვევაშიო! - მიუგო ბიჭმა.

- მაშ, თუ ეგრეა, წამოდი ჩემთან და მე მოგცემ ერთ ხარსო, - უთხრა ხელმწიფემ.

ბიჭს გაუხარდა და გაჰყვა.

თურმე ხელმწიფეს ერთი ისეთი გიჟი ხარი ჰყავდა, რომ ახლოს არავის იკარებდა. დაასია ხელმწიფემ ამ ხარს თავისი ჯარი და რის ვაი-ვაგლახით შეაგდეს სადგომში.

ბიჭმა უთხრა: რამდენიმე დღეს ნურაფერს აჭმევთო.

გავიდა ხანი. ერთ დღეს ბიჭმა ხარს მიაკითხა და ცოტა თივა დაუყარა, მერე ხარი დაიჭირა, თივა იღლიაში ამოიღო და ხარს წინ გამოუძღვა. მოიყვანა შინ, შეაგდო ბოსელში და ოთხი დღე არაფერი აჭამა. მეხუთე დღეს გამოიყვანა, შეაბა კევრში თავის ხართან, დედა კევრზე დასვა, თვითონ თივა აიკიდა და გაუძღვა წინ. გაჰყვა მშვიერი ხარი უკან. ბოლოს ისე მოარჯულა ეს ხარი, რომ ყველა გააკვირვა.

ერთხელ ბიჭი ხარებს კალოზე დააქროლებდა, თვითონ კევრზე იდგა და ოროველას დასძახოდა. ამ დროს ხელმწიფემ გამოიარა და ბიჭს ჰკითხა:

- ვისია ეგ ხარი?

- ჩემია, შენი ჭირიმე, თქვენ რომ მაჩუქეთ, ის ხარიაო, - მიუგო ბიჭმა.

მეფეს გაუკვირდა და ბიჭს უთხრა:

- წამოდი ჩემთან, ერთი ქალი მყავს და შენ უნდა მოგათხოვო.

- რას ბრძანებ, შენი ჭირიმე, მე რა თქვენი ქალის ღირსი ვარო, - გაუკვირდა ბიჭს.

თურმე ამ ხელმწიფეს ერთი ისეთი ზარმაცი ქალი ჰყავდა, რომ დაბადებიდან ლოგინიდან არ ამდგარა, იქვე ჭამდა და სვამდა. მივიდნენ სასახლეში. ეს ბიჭი კიდევ შეეხვეწა:

- გამათავისუფლე, შენი ჭირიმე, რა ჩემი საქმეა ეს ქალიო! ხელმწიფემ თავისი არ დაიშალა. ბიჭმა ქალი სახლში წამოიყვანა. გაუშალეს ლოგინი, ჩაწვა შიგ ქალი, არც იქით იძვრის და არც აქეთ.

მეორე დღეს დედა და შვილი სამუშაოდ წავიდნენ კალოზე.

მთელი დღე იმუშავეს, გაღეწეს, გაანიავეს და საღამოს შინ დაბრუნდნენ. დედამ დაუძახა შვილს:

– შვილო!

– რა გინდა, დედი?

– საქმე ვინ გააკეთა?

– მე და შენა! – მიუგო შვილმა.

– პური ვინა ჭამოს?

– მე და შენა!

ჭამა დედა–შვილმა პური, ქალი კი მშვიერი უყურებდა. დაწვინენ და დაიძინეს. მეორე დღეს ისევ სამუშაოდ წავიდნენ. ასე გაატარეს ოთხი დღე. ქალს მეხუთე დღეს ისე მოშივდა, რომ სულ კუჭი ეწვოდა შიმშილით. თუ არა გააკეთა რა, ეს ხალხი მშვიერს მომკლავსო, – თქვა მან, მისწვდა საწოლიდან ცოცხს და გარშემო შემოიგავა. დედა და შვილი საღამოს დაბრუნდნენ.

– შვილო!

– რა გინდა, დედი?

– საქმე ვინ გააკეთა?

– მე და შენა! – უთხრა შვილმა.

– პური ვინა ჭამოს?

– მე და შენა!

დასხდნენ დედა–შვილი და ჭამეს პური.

დედამ შვილს უთხრა:

– ცოტა პური ამასაც მოუტეხნოთ, თავის გარშემო შემოუგვიაო.

მოუტეხეს ერთი ხელისგულისოდენა პური. ცოტა პურმა ქალს მაღა უფრო გაულვიდა. მეორე დღით, დედა და შვილი სამუშაოდ რომ წავიდნენ, შიმშილმა ისე შეაწუხა ეს ქალი, რომ ადგა, აიღო ცოცხი და ნახევარი კერა დაგავა, მერე მივიდა და ისევ ლოგინში ჩაწვა. მოვიდნენ დედა–შვილი, ჭამეს და ნახევარი პური ქალსაც მოუტეხეს კერის დაგვისათვის.

დღით ისევ სამუშაოდ წავიდნენ. ქალი ადგა, მთელი სახლი დაგავა, ლოგინი დაბერტყა, დააგო და ისევ შიგ ჩაწვა. საღამოს დედამ და შვილმა ივანშემეს და ქალსაც ერთი მთელი პური მიუტანეს.

დღით ჩვეულებრივ დედა–შვილი სამუშაოზე წავიდნენ. ქალმა იფიქრა: ეს კარგი, ერთი პური დღეს და ხვალ მეყოს, მერე?

თუ არა გავაკეთე რა, ეს ხალხი შიმშილით მომკლავსო. ადგა, ააღაგა ლოგინი, დაიბანა პირი, დაგავა, დაასუფთავა სახლი, ჯამჭურჭელი დარეცხა, დააკრიალა, კერიაზე შეჭამადი შემოდგა, მოირთო და ისე დახვდა დედამთილსა და ქმარს. დედა-შვილს გაუხარდათ, გადაეხვივნენ და გადაკოცნეს. ამის შემდეგ ისე მორჯულდა ეს ქალი, რომ ბადალი არ ჰყავდა.

ერთხელ ხელმწიფემ თქვა: მოდი, წავალ, გავიგებ, როგორ არის ჩემი ქალი, ცოცხალია თუ მკვდარი!

დედამთილი და ქმარი სამუშაოდ იყვნენ წასული, ქალი დერეფანში იჯდა და ლობიოს არჩევდა. დაინახა მამა, გაექანა და გადაეხვია. მეფეს ძალიან გაუხარდა, რომ თავისი ქალი ასე ნახა. ქალმა უთხრა მამას:

- ჩემი ქმარი, ვინც საქმეს არ გააკეთებს, პურს არ აჭმევს, აბრძანდით ვეზირებთან ერთად და ბანი დატკეპნეთ!

ამ ქალის ქმარს ის-ის იყო ახალი ქვიტკირის სახლი აეგო და ბანზე მიწა იყო დაყრილი. განარებული მეფე ვეზირებთან ერთად ავიდა ბანზე და კარგად დატკეპნა. ამ დროს დედა-შვილიც მოვიდნენ, გამართეს ლხინი. მეფემ დაასაჩუქრა თავისი სიძე და ქალი და დაიწყეს ტკბილი ცხოვრება.

- ვინც საქმე გააკეთა, პურიც იმან ჭამოსო, - გაიმეორა დედოფალმა და ხელმწიფეს გადახედა, - არავინ დაგვეხმარება, თუ თავს თვითონ არ ვუშველეთ. საჭმლის მომზადება მეც შემიძლია, მშობლების ოჯახში ვისწავლე, ჩემო ძვირფასო, შენც მომეხმარე! სამეფო საწყობში ჩადი და პროდუქტები ამოიტანე. მე ყველაფერს მოგიმზადებ. რძე და კარაქი მერძევეს გამოართვი!

- ახლავე! - გაუხარდა ხელმწიფეს და სარდაფისაკენ გაიქცა.

- მაშ, ასე, ვინც შრომობს, პურსაც ის ჭამს, მე კი მესამე გაკვეთილს ერთი კვირის შემდეგ ჩავიტარებთ, - დაემშვიდობა ხელმწიფესა და დედოფალს ჯადოქარი.

კითხვები გამორეხისათვის

1. რა არის ეკონომიკა?
2. რა არის მოთხოვნილება?
3. რატომ არ შეიძლება ყველა სურვილის შესრულება?
4. რაზეა დამოკიდებული ჩვენი მოთხოვნილებები?
5. რაზეა დამოკიდებული ჩვენი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება?
6. რა არის შესაძლებლობა?
7. რაზეა დამოკიდებული ჩვენი შესაძლებლობები?
8. მოთხოვნილებები უსწრებს შესაძლებლობებს თუ პირიქით - შესაძლებლობები მოთხოვნილებებს?

იქნებ დახატოთ ხელმწიფე, დელოფალი, ნაცარქექია, კეთილი ჯადოქარი და ჩამოწერთ თქვენი მოთხოვნილებები.

II თქმა

შეზღუდულობა და არჩევანი (III-IV გაკვეთილი)

გავიხსენოთ ხელმწიფე და მისი ჯადოსნური ჯოხი. გავიხსენოთ ჯადოქარი, რომელმაც სიხარბისა და სიძუნწისათვის ხელმწიფე დასაჯა, ჯადოსნური ჯოხი წაართვა და თავსატეხი გაუჩინა.

- ვის ახსოვს ხელმწიფის გასაჭირი?

- იცოდა თუ არა მეფემ, როგორ მოქცეულიყო?

- ვინ აღუთქვა დახმარება მეფეს და როგორ?

(იგონადაც)

ამაღმდეგ იფიქრებდა იმ დღისათვის იმ დღისათვის იმ დღისათვის

- რაზე საუბრობდნენ მეფე, დედოფალი და ჯადოქარი?

(სვდნენ ამის შესახებ)

- რა არის მოთხოვნილება?

- კიდევ რაზე საუბრობდნენ მეფე, დედოფალი და ჯადოქარი?

(სვდნენ ამის შესახებ)

- რა არის შესაძლებლობა?

- რაზე დამოკიდებული მოთხოვნილებები?

(სვდნენ ამის შესახებ) სვდნენ ამის შესახებ სვდნენ ამის შესახებ
'სვდნენ ამის შესახებ' სვდნენ ამის შესახებ სვდნენ ამის შესახებ

- კიდევ რაზე შეიძლება იყოს დამოკიდებული მოთხოვნილებები?
აბა, იფიქრეთ!

ერთმა კვირამ გაიარა. მეფესა და დედოფალს უამრავი საზრუნავი დაუგროვდათ.

- ასე როგორ უნდა ვიცხოვროთ! - ჩიოდა დედოფალი, - უამრავი რამ მინდა ვიყიდე, მაგრამ ფული ცოტა გვაქვს.

- როგორ თუ ცოტა? - გაუკვირდა ხელმწიფეს. - საოცარია! ამ სახელმწიფოში მე ყველაზე მეტი ფული მაქვს.

- მაინც ცოტაა! რა საშინელებაა! ფული არასოდეს მყოფნის - ჯიუტობდა დედოფალი.

- რა უნდა ვქნათ? - ამოიხრა მეფემ, - ძროხაც იმდენი არა გვყავს, რომ კარაქი გამოუღებულად გვქონდეს.

- მარტო ჭამაზე ხომ არ უნდა ვიფიქროთ, კაბებიც მჭირდება, პრინცესაც ჩაუცმელია. ერთი ახალი საკაბე მქონდა, ვიფიქრე, ორივეს გვეყოფა-მეთქი, მაგრამ საკმარისი არ არის, - წუწუნებდა დედოფალი.

- შეიძლება იყო მეფე და კარაქი არ გქონდეს? - ოხრავდა ხელმწიფე.

- დილიდან საღამომდე ჩიკორივით ვბზრიალებ, საქმე მაინც არ თავდება. საქმე არც შენ გაკლია, ჩემო ხელმწიფე. ზამთარი კარს მოგვადგა, ამისთვისაც ხომ უნდა იზრუნო.

- რა ვქნა, დრო არც მე მყოფნის. ყველაფერს მე ხომ არ გავაკეთებ. აი, ხვალ კიდევ უკარაქოდ უნდა ვისაუზმო.

- ღმერთო ჩემო! - იყვირა დედოფალმა, - რა დაიჩემე ეს კარაქი. შვილების ამბავი საერთოდ არ გაინტერესებს. უფლისწულმა მათე-მატიკაში ორიანიც კი მიიღო.

- საწყალი ბიჭი, ეს ხომ შთამომავლობითია, მათემატიკა არც მე მეხერხებოდა, სამაგიეროდ სეფე-სიტყვების წარმოთქმაში პირველი ვიყავი. არაჩვეულებრივი მეხსიერება მქონდა და იცი, რატომ? საუზმეზე ყოველ დილით კარაქიან პურს ვჭამდი.

- მალე გრძნობას დავკარგავ! - ეს რა უბედურებაა! - მოთქვამდა დედოფალი.

დაწყნარდით! ნუ ნერვიულობთ! ნუ ჩხუბობთ! - გაისმა ჯადოქრის ხმა, - გავაგრძელოთ ჩვენი გაკვეთილი. ახლა აგისხნით, რომ თქვენს ამ გასაჭირს ეკონომიკის ენაზე **შეზღუდულობა** ჰქვია.

- ვინ ლაპარაკობს! ეს ვისი ხმაა? - შეეშინდა დედოფალს - ბოროტო ფერია, შენა ხარ?

- ბოროტი ფერიები მხოლოდ ზღაპრებში არიან, ცხადში ისინი არ არსებობენ, - ღიმილით მიუგო კეთილმა ჯადოქარმა და განაგრძო: ვხედავ, ყველაფერი დაგვიწყებიათ. ხომ აგისხნით, როცა მოთხ-

ოვნილებები იზრდება, პრობლემებიც მატულობს. ყველა მოთხოვნილების დაკმაყოფილება შეუძლებელია, თქვენ ამდენი შესაძლებლობა არა გაქვთ, არც ფული გეყოფათ, რომ ყველაფერი იყიდოთ, არც ნედლეული და სხვა მასალაა იმდენი, რომ საჭირო ნივთები დაამზადოთ, ყველაფრისათვის არც ცოდნა გეყოფათ, არც უნარი, არც ფული. ის, რაც გუშინ გქონდათ, დღეს აღარ გინდათ, ხვალ კიდევ ახალი სურვილი გაგიჩნდებათ და ასე უსასრულოდ. რაც უფრო მდიდარი ხართ, მით უფრო მეტი გინდათ. ვის არ უნდა ახალი ტანსაცმელი? რა თქმა უნდა, ახალი ტანსაცმელი ყველას უნდა. ძველი გბეზრდებათ, ან შეიძლება სულაც არ მოგბეზრებიათ, მაგრამ ახლის შეძენა მაინც გსურთ.

ბავშვებო! თქვენც ხომ მოგწონთ ახალ-ახალი ტანსაცმელი და ნივთები. თქვენ შეგიძლიათ მშობლებს სთხოვოთ, გიყიდონ ყველაფერი, მაგრამ მათ ვის უნდა სთხოვონ? ხშირად ვერც მშობლები ახერხებენ საჭირო ნივთების შეძენას.

აბა, გაიხსენეთ, რამდენჯერ ყოფილა შემთხვევა, როცა გაკვეთილები გაქვთ მოსამზადებელი ან საოჯახო საქმეში გთხოვენ დახმარება, ან ძალიან საინტერესო წიგნი სულ ცოტა ხნით გათხოვენ და წაკითხვა უნდა მოასწროთ, თქვენ კი ამ დროს ეზოში თამაში გინდათ.

დრო, მგონი, არც თქვენ გყოფნით. დღე მალე იწურება, ყველაფრის გაკეთებას ვერ ასწრებთ და ძილის დროც მოდის.

საქმე ისაა, რომ სურვილი უფრო მეტი გაქვთ, ვიდრე მათი შესრულების შესაძლებლობები, მაგრამ მარტო თქვენ კი არა, დრო დიდებსაც არ ჰყოფნით. დროს ვერ შეაჩერებთ, ვერც საათების რაოდენობას გაზრდით.

ახლა თქვენ იკითხავთ, ზოგიერთი ხომ ყველაფერს ასწრებსო, ასეთი ადამიანები უფრო მოწესრიგებულები და უფრო მოხერხებულებიც არიან. სწორედ ასეთმა ადამიანებმა მოიგონეს დღის წესრიგი, განრიგი, რეჟიმი და კიდევ ბევრი რამ. ისინი დროს უქმად არ აცდენენ, ყველაფერს აკეთებენ იმისათვის, რომ დრო ეკონომიურად დახარჯონ, ივონებენ ათასნაირ ინსტრუმენტს, მექანიზმსა და მოწყობილობას.

- როგორ ანაწილებთ დროს?

- რა ხერხებს მიმართავთ იმისათვის, რომ დრო ცოტა დახარჯოთ, საქმე კი ბევრი გააკეთოთ?

- ვის უნდა რომ ფრიადლოსანი იყოს?
- ვის უნდა, რომ გამოჩენილი სპორტსმენი იყოს?
- ვის უყვარს მუსიკა?
- ვის უნდა მსახიობობა?
- ვის უნდა, რომ მხატვარი იყოს?

ამბობენ, ადამიანების უმეტესობა დაბადებით ნიჭიერია, მაგრამ ბევრი მათგანი თავის ნიჭს ვერ ამჟღავნებსო და იცით, რატომ? იმიტომ რომ უმრავლესობას თამაში და გართობა ურჩევნია, სწავლისათვის კი დრო ცოტა რჩება. ვისაც ყველაფერი ადვილად გამოსდის, მასზე ამბობენ, ნიჭიერიაო. ყველამ კარგად იცის, რომ ერთ დღეში კარგ შედეგებს ვერ მიაღწევს. ამისათვის მხოლოდ მონღო-მება და სურვილი საკმარისი არ არის, საჭიროა ნიჭი, ცოდნა, ცოდნა კი სწავლის შედეგია.

გარდა ამისა, ჩვენ ძალიან შეზღუდულები ვართ, ესე იგი ჩვენი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ჩვენი შესაძლებლობები არ კმარა. როგორ მოვიქცეთ? რა გზას დავადგეთ? როგორი უნდა იყოს ჩვენი **არჩევანი?**

არჩევანის გაკეთება არც ისე იოლი საქმეა, ჯერ კარგად უნდა დაფიქრდე, რა ჯობია:

ვთქვათ, დედამ მოგცათ 1 ლარი. ეს ფული თქვენ გეკუთვნით და როგორც გინდათ, ისე დახარჯავთ. რას იყიდით ამ ფულით?

იყიდით 10 ჩუპა-ჩუპსს, „ტომი და ჯერის“ 20 მისაწებებელ ეტიკეტს თუ ორ ნაყინს? ან იქნებ შოკოლადის კვერცხი გირჩევნიათ? კარგი იქნება, ყველაფერი ერთად იყიდოთ, მაგრამ ეს შეუძლებელია, ამისთვის 1 ლარი საკმარისი არ არის.

მოვიყვანოთ მაგალითი: ირაკლი ამ ფულით მხოლოდ შოკოლადის კვერცხს იყიდდა და იცით, რატომ? იმიტომ, რომ შოკოლადს შეჭამდა და სათამაშოც დარჩებოდა. ნაყინზე უარს იტყოდა, ყელი მეტკინებო, ჩუპა-ჩუპსზე კი - ენას შემიღებავსო.

მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ ირაკლიმ იყიდა 10 ჩუპა-ჩუპსი, შეადგინა ალბომი და ჯილდოდ უცხოეთში მოგზაურობაც ერგო. რა სჯობს - შოკოლადის კვერცხი თუ კონკურსში გამარჯვება? თქვენ რას აირჩევდით?

დააკვირდით, ყველას სხვადასხვა სურვილი გაქვთ, ერთმანეთისაგან განსხვავებული. ასევე განსხვავებულია თქვენი არჩევანიც.

ახლა ჩვენ ვმეცადინებთ და ეკონომიკას ვსწავლობთ, ზოგიერთი თქვენი ამხანაგი ბაღში სეირნობს, ზოგი სამუსიკო სკოლაში დადის, ზოგს სპორტული სკოლა ურჩევნია, ზოგი დედას ეხმარება, ზოგი კი ეზოში მარტო თამაშობს. თქვენ კარგად უნდა გესმოდეთ, რომ არჩევანის დროს ან იძენთ, ან კარგავთ. ჩვენ ყველაფერი გვინდა, არაფრის დაკარგვა არ გვსურს, მაგრამ გვავიწყდება, რომ ფულითაც და დროითაც შეზღუდულები ვართ. არჩევანი აუცილებელია, ეკონომიკის ცოდნა კი სწორ არჩევანში დაგვეხმარება.

გთავაზობთ ერთ თამაშს:

მოამზადეთ ორმხრივ დასურათებული ფურცლები. მაგალითად, ფურცლის ერთ მხარეზე ვაშლი იყოს, მეორეზე კი – ბანანი. ამოჭერით ფურცელი და არჩევანი თქვენი სურვილის მიხედვით გააკეთეთ. გაითვალისწინეთ თუ ვაშლს ამოჭრით, ბანანი გაფუჭდება, თუ ბანანს ამოჭრით, – ვაშლი. არჩევანი თქვენზეა.

რომელს მიანიჭეთ უპირატესობა და რატომ?

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის შეზღუდულობა?
2. რა კავშირია მოთხოვნილებებსა და შეზღუდულობას შორის?
3. რა არის არჩევანი?
4. რატომ უნდა გაგაკეთოთ სწორი არჩევანი?
5. რა კავშირია შეზღუდულობასა და არჩევანს შორის?

გააკეთეთ ჩანახატი, დახატეთ თქვენი ოცნების საგანი. რა არის საჭირო იმისთვის, რომ თქვენი ოცნებები და სურვილები შესრულდეს და რა გიშლით ხელს ამაში, რით ხართ შეზღუდულები?

III თემა

საქონელი და მომსახურება

(V-VI გაკვეთილი)

ჩვენ უკვე ვიცით, რას ნიშნავს მოთხოვნილება. ისიც ვიცით, რაზეა დამოკიდებული ჩვენი მოთხოვნილებები, და ისიც, რომ მათი სრულად დაკმაყოფილება შეუძლებელია. გავიხსენოთ ზღაპარი:

- რატომ აეშალა ნერვები დედოფალს?
- რატომ იყო შეზღუდული მეფე?
- რატომ ვერ აგვარებდნენ პრობლემებს?

მათ ვერ შეძლეს თავიანთი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, იმიტომ რომ მოთხოვნილებები მეტი ჰქონდათ, ვიდრე შესაძლებლობები.

ყველაფერს ვერ ვიყიდით, ფული არ გვეყოფა; ვერც ყველაფრის გაკეთებას ვასწრებთ, დრო არ გვყოფნის. უცბად დიდი მუსიკოსები, დიდი სპორტსმენები ან დიდი მეცნიერები ვერ გავხდებით. საჭიროა შრომა და სწავლა.

როგორ მოვიქცეთ ასეთ შემთხვევაში?

უბირველეს ყოვლისა, ვისწავლოთ ჩვენი მოთხოვნილებებისა და შესაძლებლობების შედარება, სწორი არჩევანის გაკეთება, იმ არჩევანისა, რომელიც მეტ სარგებლობასა და კმაყოფილებას მოგვიტანს.

ახლა კვლავ ზღაპარს დავუბრუნდეთ.

ის იყო, კეთილი ჯადოქარი მორიგი გაკვეთილის დაწყებას აპირებდა, რომ კართან პრინცესა გამოჩნდა.

- ცუდი ამბავი გავიგე: როგორ ველოდებოდი, რომ პრინცი ჩამოვიდოდა, მაგრამ ბებია ავად გახდომია და თურმე მისი მარტო დატოვება არ შეუძლია.

- ასე ნუ ნერვიულობ, იქნებ რამე მოვიფიქროთ, - სცადა მისი დამშვიდება ხელმწიფემ.

- კეთილო ჯადოქარო, თქვენი იმედი გვაქვს! იქნებ დაგვეხმაროთ! - სთხოვა დედოფალმა.

- მიშველეთ, დამეხმარეთ, პრინცი მომწონს და მინდა ცოლად გავყვე, - შეევედრა პრინცესა.

- ეჰ, ჩემო კარგო! ჯადოქარი კი ვარ, მაგრამ მარტო ეკონომიკაში თუ დაგეხმარები, სიყვარული, მეგობრობა და ადამიანთა ურთიერთობები ჩემი სფერო არ არის.

- როგორ, განა სიყვარული ჩვენი მოთხოვნილება არ არის? - გაუკვირდა დედოფალს.

- არა, ეს ისეთი მოთხოვნილებაა, რომელიც ეკონომიკას არ ეხება.

- იქნებ ნაცარქექიას ვთხოვოთ და მირჩიოს რამე, - თქვა პრინცესამ.

- უარს არ გვეტყვის, - უპასუხა ხელმწიფემ და ნაცარქექია იხმო.

- ერთ სოფელში ცოლ-ქმარი ცხოვრობდა, - დაიწყო ნაცარქექიამ, - ერთი ვაჟი ჰყავდათ. როცა ვაჟს ქორწინების დრო დაუდგა, მშობლებმა სთხოვეს, წადი, სადმე კარგი ქალიშვილი შეარჩიე და რძლად მოგიყვანეო. გაუხარდა ვაჟს, ქალაქის გზას დაადგა და ერთ თერძთან მივიდა. ის თერძი მათი ოჯახის მეგობარი იყო. ვაჟმა მას დახმარება სთხოვა.

- გამიგია, ერთ სოფელში ძალიან კარგი ქალიშვილი ცხოვრობს. უბედურება ის არის, დედა გარდასცვლია. მამამისს ეს ერთადერთი ასული დარჩენია და მისი გათხოვების გაგონებაც არ უნდა, - უთხრა თერძმა ვაჟს.

- არა უშავს, მთავარია ქალი მომეწონოს და მამამისთან საქმის მოგვარება ჩემზე იყოსო, - უპასუხა ვაჟმა.

მეორე დღეს ქალის მამა ბაზარში საყიდლებზე ყოფილა და თერძთანაც შეიარა. ვაჟმა მოხუცი კარგად შეათვალიერა და კმაყოფილი დარჩა. მოხუცს თეთრი, ქათქათა, გულმოდგინედ დაკურებული პერანგი ეცვა.

სალამოს, ბაზრობა რომ დამთავრდა, მოხუცი სოფლელებთან ერთად გზას დაადგა. ვაჟიც მას გაჰყვა.

გზა მალლა მთებში მიდიოდა. ვიწრო ბილიკზე ქვები ეყარა და მოხუცს სიარული უჭირდა. ბიჭმა რამდენჯერმე ხელი შეაშველა და მერე ხუმრობით უთხრა: ძიაკაცო, ერთი ასპანური (იმ ქვეყნის ფული) როგორ ვერ გაიმეტე, რომ ცხენი გეყიდა?

- რას ამბობ, ერთ ასპანურად ცხენს ვინ მომცემსო, - უპასუხა მოხუცმა.

სოფელში რომ შევიდნენ, ბიჭმა საშემოდგომო ნათესები დაინახა და იკითხა, - ეს ნათესები გათიბულია თუ არაო? მოხუცს გაუკვირდა, - ასე ადრე ნათესებს ვინ გათიბავდაო?

საუბარში ვაჟმა მოხუცი სახლამდე მიაცილა. ამასობაში ბინდიც ჩამოწვა, მოხუცს ვაჟი შეეცოდა, სახლში შეიპატიჟა. სტუმარი ლამაზ გაწკრიალებულ ოთახში შეიყვანა.

- ქალი კარგი დიასახლისი უნდა იყოსო, - გაიფიქრა ვაჟმა, ჩუმად ფანჯარასთან მივიდა და ქალი შეათვალიერა. იგი მალალი და ძალიან ლამაზი ჩანდა, თუმცა ეტყობოდა, ფეხი ახალი ნალრძობი ჰქონდა და კოჭლობდა.

- თუ ჭკვიანიც აღმოჩნდა, ნამდვილად ცოლად მოვიყვანო, - გადაწყვიტა ვაჟმა და მოხუცს ჰკითხა:

- ძიაკაცო, სახლი სასახლეს გიგავს, ხელმწიფეც კი არ იტყვის უარს აქ ცხოვრებაზე, მაგრამ ეს საკვამური მოღრეცილი რად არის?

- ქალი კარებთან იდგა, ვაჟის ნათქვამი გაიგონა და უპასუხა: ეგ არაფერი, თუ მოღრეცილია, მთავარია, ალი სწორად ავიდესო.

ვაჟმა გაიფიქრა, ქალი ჭკვიანი ყოფილაო. მოხუცმა ქალიშვილს პურის გამოცნობა და ვახშმის მომზადება დაავალა, თანაც უსაყვედურა: ამ სულელს რატომ გამოელაპარაკე, გზაში მკითხა, ერთ ასპანურად ცხენი რატომ არ იყიდე და საშემოდგომო ნათესები ვინ გათიბაო.

- არა, ეს ვაჟი სულელი არ არის, - მიუგო ქალიშვილმა, - ერთ ასპანურად ცხენი რატომ არ იყიდეო რომ გითხრა, ჯონს გულისხმობდა და არა ცხენს, ჯონით ხომ უფრო ადვილად აივლიდი აღმართსაო. ნათესებზე კი ნაკვალევი შეუმჩნევია. აბა, ვის გაუგია საშემოდგომო ნათესების გაზაფხულზე თიბვა. საკვამური მოღრეცილი გაქვსო, რომ გითხრა, ჩემზე იხუმრა, მე ხომ ფეხი მტკივა

და ვკოჭლობო.

- ვაჟმა მათს საუბარს ყური მოჰკრა და ამ ქალზე დაქორწინება გადაწყვიტა. - დაასრულა თავისი ნაამბობი ნაცარქექიამ და პრინცესას ურჩია:

- ჩემო პრინცესა, წადი, პრინცს ესტუმრე, ჭკუითა და ოჯახში საქმიანობით თავი გამოიჩინე, პრინცი შეგიყვარებს და ცოლადაც შეგიერთავს.

ნაცარქექიას რჩევა დიდად მოეწონათ. ხელმწიფე და დედოფალი პრინცესას გამგზავრებაზე დათანხმდნენ, თან ექიმის წაყვანაც შესთავაზეს, ბებიას მოარჩენსო. არც ექიმს უთქვამს უარი.

მაღე პრინცესა და ექიმი სტუმრად გაემგზავრნენ.

ჯადოქარმა გაკვეთილი გააგრძელა:

- დღეს ჩვენ **მომხმარებლებზე** უნდა ვისაუბროთ.

- მე მეფე ვარ და არავითარ შემთხვევაში სხვა ადამიანად არ ვიქცევი, - ამაყად განაცხადა ხელმწიფემ.

- ხელმწიფობას არავინ გართმევთ, მაგრამ, ვინც უნდა იყოს - ხელმწიფე, ფერმერი, მეწარმე, მქსოველი, ასაკოვანი თუ მცირეწლოვანი, მსუქანი თუ გამხდარი, როცა მოთხოვნილებებს იკმაყოფილებთ, მომხმარებელი ხდებით.

მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის მრავალი გზა და ხერხი არსებობს. მაგალითად, გინდათ სოკო?

- რას აკეთებთ იმისათვის, რომ სოკო მიირთვათ?

- თქვენ ან ტყეში მიდიხართ სოკოს მოსაყრეფად, ან მაღაზიაში ყიდულობთ, ხომ ასეა?

აი, როცა მაღაზიაში ყიდულობთ, იძენთ საქონელს, ამასთან, მომსახურებით სარგებლობთ.

- საქონელი რა არის? - იკითხა ხელმწიფემ.

- როგორ გავიგოთ, რას ნიშნავს მომსახურება? - არ ჩამორჩა დედოფალი.

საქონელი არის ნივთი, რომელსაც ვყიდულობთ. შეგვიძლია იგი მოვიხმაროთ, ხელით შევეხოთ, გადავიტანოთ ერთი ადგილიდან მეორეზე, დავმალოთ ან გავტეხოთ და ასე შემდეგ.

- გავიგე! - წამოიძახა მეფემ, - მაგიდა, სკამი, პური, კარაქი, პალტო, კბილის ჯაგრისი - ყველაფერი ეს საქონელია.

დღეოფალი ჩაფიქრდა და თქვა: მე მგონი, ეს ხელთათმანებიც, ჩემთვის რომ ვქსოვ, საქონელია.

- არა, - მიუგო ჯადოქარმა. ყველა ნივთი საქონელი როდია.

საქონელი ის ნივთია, რომელიც დამზადებულია გასაყიდად.

- საქონელი გავიგეთ, მაგრამ რა არის მომსახურება? - იკითხა ხელმწიფემ.

მომსახურება საქმიანობის განსაკუთრებული სახეობაა. მაგალითად, თუ კბილი გტკივთ, ექიმი მოგემსახურებათ, თუ თმას იჭრით - პარიკმახერი. მომსახურება შეუძლიათ იურისტებს, გამყიდველებს, დამლაგებლებს, მეზღვეებს, მასწავლებლებს.

საქონელი ნივთია, მომსახურება კი ისეთი საქმიანობაა, რომელსაც ვერც ხელით შეეხებით, ვერც დამალავთ, ვერც გატეხთ და ასე შემდეგ.

მე ეკონომიკას გასწავლით, ესე იგი მომსახურებას გიწევთ, - დაასკვნა ჯადოქარმა.

- ძალიან საინტერესოა! მე რომ ქვეყანას ვმართავ, ესეც მომსახურებაა? - იკითხა ხელმწიფემ.

- რა თქმა უნდა. თუ ისეთ საქმეს აკეთებთ, რომლის შედეგადაც ნივთი არ იქმნება, ის მომსახურებად ითვლება, - დაეთანხმა ჯადოქარი.

ბავშვებო, თქვენ რა საქმე გეხერხებათ?

ახლა კარგად მისმინეთ: თქვენ იცით, რა არის საქონელი, რა არის მომსახურება და ისიც უნდა იცოდეთ, რომ მომხმარებლები ხართ. როგორც კი დაიბადეთ და პირველი საფენები შეგიძინეს, მომხმარებლები გახდით. თქვენ მთელი ცხოვრება მომხმარებლები უნდა იყოთ. საქმე ისაა, როგორი მომხმარებლები გაიზრდებით - ჭკვიანი, ყირათიანი, მოხერხებული თუ არა.

მოდი, ვითამაშოთ, „ვინ უფრო სწრაფად!“

- დავიყოთ გუნდებად, ისე, რომ თითოეული გუნდი 4 წევრისაგან შედგებოდეს. თქვენ სხვადასხვა ფერის ბარათები გაქვთ. წითელი ფერის ბარათები საქონელს ნიშნავს, მწვანე ფერისა - მომსახურებას. გამარჯვებული იქნება ის გუნდი, რომელიც ყველაზე მეტ ბარათს დააგროვებს.

ყოველი კითხვის შემდეგ ერთმანეთს შესაბამისი ბარათი უჩვენეთ. თუ გუნდის რომელიმე წევრი შეცდომას დაუშვებს, გუნდი

ჯარიმდება, ეს ნიშნავს, რომ მას ჩამოერთმევა ბარათი და გადაეცემა მეორე გუნდს.

ამრიგად, იმარჯვებს ის, ვინც ნაკლებად ჯარიმდება.

გაკვერცვეთ საქმიანობის სახეობაში:

1. სანამ გზას დაადგებოდა, პრინციპს პარიკმახერი უნდა დაეხარებინა და თმა ლამაზად დაეკარცხნა.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

2. ექიმი მედიკამენტებისათვის აფთიაქში შევიდა.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

3. მეფემ პრინცს წერილი გაუგზავნა.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

4. პრინციპს საჩუქრების საყიდლად სავაჭრო ჯიხურებთან შეჩერდა.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

5. დღე იწურებოდა, ღამდებოდა. დასასვენებლად სასტუმროსთან შეჩერდნენ.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

6. დილით ისაუბრეს, თაფლი და პური იქვე იყიდეს.

(*რეაქციის დადებითი ასპექტი – ფეხიდან დასვლა*)

მოიყვანეთ მსგავსი მაგალითები.

კითხვები გამეორებისათვის

1. როგორ მიხვდა ხელმწიფე, რომ ის მომხმარებელია?
2. რას ნიშნავს მომხმარებელი?
3. რა გზები არსებობს მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად?
4. რა არის საქონელი? მოიყვანეთ მაგალითები.
5. რა არის მომსახურება? მოიყვანეთ მაგალითები.

დახატეთ ის საქონელი, რომელიც ბოლო ხანს შეიძინეთ. დახატეთ ადამიანი, რომლის საქმიანობაც მომსახურებაა.

- რა შესანიშნავი ადგილია! - წამოიძახა პრინცესამ, - რა სუფთა ჰაერია! - აქ სიამოვნებით ვიცხოვრებდი.

პრინცესამ კარებთან მიიღბინა და დააკაკუნა.

- მობრძანდით! კარი ღიაა! - გაისმა სუსტი ხმა. ეს პრინცის ბებია იყო.

პრინცესამ კარი შეაღო. ოთახში ისეთი არეულობა დახვდა, რომ გაოგნდა, ყველაფერი აქეთ-იქით ეყარა, ავეჯზე მტვრის სქელი ფენა იდო, სამზარეულოში გაურეცხავი თეფშების მთა აღმართულიყო.

- გამარჯობა, ჩემო პრინცესა! - ბებიამ საწოლიდან წამოიწია. მოდი, ჩემო კარგო! რა ვქნა, ავად ვარ. სახლი დაულაგებელია, ჩემს შვილიშვილს კი საოჯახო საქმე სულ არ ეხერხება. დაბრძანდით, პრინცი ახლავე მოვა, პროდუქტები შემოგვაკლდა და ქალაქში წავიდა.

- საცოდავი ბებია! როგორ შეიძლება ასეთ პირობებში ცხოვრება! ავადმყოფს სისუფთავე, მოვლა და კარგი კვება სჭირდება. ახლავე ყველაფერს მივალაგებ, ჩვენი ექიმი კი თქვენს ჯანმრთელობაზე იზრუნებს.

მაღე სახლს ვერ იცნობდით. პრინცესამ იქაურობა დააკრიალა, მტვერი გადაწმინდა, ჭურჭელიც გარეცხა.

სალამოს პრინციც დაბრუნდა და სტუმრების დანახვა ძალიან გაუხარდა.

- კარგი დიასახლისი ყოფილხართ! - შეაქო მან პრინცესა, - გმადლობთ! თქვენზე ნათქვამი, მეგობარი გაჭირვებაში იცნობაო. უწესრიგო არ გეგონოთ, მაგრამ რა ვქნა, ოჯახური საქმიანობა არ მეხერხება, ფაფა ყოველთვის მეწვება, რძე ქვაბიდან გადმოდის.

- ნუ ნერვიულობთ, - დაამშვიდა პრინცესამ, - მე ყველაფერს გასწავლით. აი მაგალითად, ტანსაცმელი და თეთრეული რატომ გადაყარეთ?

- რა უნდა მექნა? ერთს ღილი ჰქონდა მოწყვეტილი, მეორე დახეული იყო, მესამეს სახელო ჰქონდა ამოსვრილი, მეც ავდექი და ახლები ვიყიდე, ხილის ყიდვასაც ვაპირებდი, მაგრამ ფული აღარ დამრჩა.

აბა, დაფიქრდით, სწორად მოიქცა თუ არა პრინცი?

შეიძლება თუ არა ღილის დაკერება, დახეული ტანსაცმლის დაკემსვა ან თეთრეულის გარეცხვა? იქნებ მართლა ჯობდა, რომ ახალი ეყიდა? რატომ ვერ უყიდა ხილი ბებიას?

თითოეული ადამიანი ასრულებს სამუშაოს, რისთვისაც გასამრჯელოს იღებს. მაგრამ ოჯახში საქმიანობისთვის მას ფულს არავინ უხდის. გემრიელი სადილი, სისუფთავე ოჯახში ყველა ადამიანის მოთხოვნილებაა. თუ ოჯახში ყველა საქმეს ჩვენ თვითონ გააკეთებთ და სხვას არ დავიქირავებთ, ამით ფულსაც დავზოგავთ.

– მუშაობა კი მსურს, მაგრამ რომ არაფერი გამომდის? – დაიჩივლა პრინცმა.

– მარტო სურვილი არაფერს ნიშნავს, ამისათვის ცოდნაც არის საჭირო. თანაც მუშაობას ბავშვობიდანვე უნდა შეეჩვიოთ.

– ძვირფასო პრინცესა, თქვენ ძალიან ლამაზი ბრძანდებით, მაგრამ ვერც წარმოვიდგენდი, თუ ასეთი კეთილი და ჭკვიანიც იყავით. თქვენი მეუღლე ძალიან ბედნიერი კაცი იქნება. თქვენისთანა მეუღლეზე მე ალბათ ვერც ვიოცნებებ.

პრინცესას ძალიან გაუხარდა და ნაცარქექიას დარიგებაც გაახსენდა.

კითხვები ბამპორებისათვის

1. როგორ სახლში ცხოვრობდა პრინცი?
2. მოგწონთ თუ არა პრინცის ქცევა ოჯახში?
3. მოგწონთ თუ არა პრინცესას საქციელი?
4. თქვენ რა საქმიანობას ეწევით ოჯახში?
5. რისი გაკეთება შეგიძლიათ?
6. რა სარგებლობა მოაქვს ოჯახის წევრების შრომას?

შეეცადეთ დახატოთ: როგორ წარმოვიდგენიათ მეუღრო, მოხერხებული სახლი ან ბინა?

V თქმა

შრომის დანაწილება და ღრმის ეკონომია (VIII-IX გაკვეთილი)

ოჯახში სისუფთავე და წესრიგი აუცილებელია. ყველაფერს თავისი ადგილი უნდა ჰქონდეს მიჩენილი, ოჯახის წევრები ერთმანეთზე უნდა ფიქრობდნენ და ზრუნავდნენ. სახლს კარგი დიასახლისი უნდა უძღვებოდეს.

გაიხსენეთ ზღაპრები სხვა პრინციბსა და პრინციპებზე.

ყველა ზღაპარს კეთილი დასასრული აქვს. ყველა ზღაპარში პრინცი და პრინცესა ქორწინდებიან და ტკბილ ცხოვრებას იწყებენ. ჩვენი ზღაპარი კი გრძელდება.

პრინცესამ რამდენიმე ხანს ბებიასთან დარჩენა გადაწყვიტა და ამის შესახებ ოჯახს შეატყობინა. მშობლები დათანხმდნენ. ექიმი ბებიას უვლიდა, ოჯახში ყველა თავის საქმეს აკეთებდა. დღისით საოჯახო საქმეებით იყვნენ დაკავებულნი, საღამოს ტბის გარშემო სეირნობდნენ. სეირნობის შემდეგ ბებიასთან საუბრობდნენ. ერთხელ ბებიამ მათ ჰკითხა:

- როგორ ფიქრობთ, რა არის ოჯახი? რატომ ქმნიან ოჯახებს?

- როგორ თუ რატომ? - გაუკვირდათ ახალგაზრდებს, - როცა ერთმანეთი უყვართ და ერთად ცხოვრება სურთ, ადამიანები ქორწინდებიან და ოჯახებს ქმნიან.

- სიყვარული შესანიშნავი, წმინდა გრძნობაა, მაგრამ მარტო სიყვარულზე ოჯახი არ აიგება, მარტონხელა ადამიანს კი ცხოვრება ძალიან უჭირს, - თქვა ბებიამ.

- მარტონხელასათვის ყველაფერი ადვილია, - თქვა პრინცმა, - არავინ გაწუხებს, საქმეს თვითონ აგვარებს. არა, ვერ ვიტყვი, ოჯახზე უკეთესია მეთქი, - მაგრამ მაინც დამოუკიდებლად ცხოვრება ჯობს.

- მე კი მგონია, რომ მარტოხელა ადამიანისათვის ცხოვრება უფრო ძნელია. ძნელია, როცა არავის იმედი არა გაქვს, არ იცი, რა გააკეთო, როგორ იცხოვრო. მარტოხელა ავად რომ გახდეს, ვინ დაეხმარება? ვინ მოუტანს წამალს ან წყალს ვინ მიაწოდებს? ვის შეეცოდება იგი? აი, ოჯახი კი სულ სხვაა, ოჯახის წევრები ერთმანეთს ეხმარებიან, ყველა აკეთებს იმას, რისი გაკეთებაც შეუძლია, - თქვა პრინცესამ.

ოჯახზე ყველას სხვადასხვა აზრი აქვს. ზოგს მარტო ურჩევნია ცხოვრება, ზოგს კი - ოჯახში. რა თქმა უნდა, ოჯახში უამრავი პრობლემაა, მაგრამ შრომაც დანაწილებულია. ოჯახის ზოგიერთი წევრი თავისი პროფესიის მიხედვით შრომობს და გასამრჯელოსაც იღებს, სხვები საოჯახო საქმით არიან დაკავებულნი. მამაკაცების უმრავლესობა ფიზიკურად შრომობს, ქალები პატარებსა და მოხუცებს უვლიან, - თქვა ბებია და განაგრძო:

- ახლა ერთ ამბავსაც მოგიყვებით.

იყო ერთი ცოლ-ქმარი. მთელ დღეებს შრომაში ატარებდნენ. ქმარი მინდორში მიდიოდა, ცოლი სახლში ფუსფუსებდა. ერთხელ ქმარი უგუნებოდ დაბრუნდა და ცოლს უსაყვედურა:

- მთელ დღეს მინდორში ვატარებ, დილიდან საღამომდე მოცლა არა მაქვს, შენ კი სახლში რჩები და არაფერს აკეთებო.

- როგორ თუ არაფერს ვაკეთებ! საქმე არ თავდება, ერთ წამსაც კი ვერ ვისვენებ. რაკი ასე ფიქრობ, ხვალ მინდორში მე წავალ, შენ კი სახლში დარჩიო, - გაბრაზდა ცოლი.

- ძალიან კარგი, სახლშიც დავრჩები, ყველაფერს მშვენივრად მოვასწრებ და დავისვენებ კიდევაცო, - უპასუხა ქმარმა.

დილით ცოლი მინდორში წასასვლელად მოემზადა და ქმარს დაუბარა:

- ყურადღებით იყავი, ცოში ძალიან არ აფუვდეს, თორემ ვარცლიდან გადმოვა; თეთრეულს გარეცხავ და გაფენ, ბავშვის საფენები მშრალია, ჩამოხსნი და, როცა გაიღვიძებს, გამოუცვლი. კარაქი კარგად ადღვიბე, რძე თაროზეა და ბავშვს დააღვიძინე. ძალღი საქათმეში არ შეძვრეს, თორემ კრუნს დააფრთხობს.

ცოლი მინდორში წავიდა, ქმარი კი სახლში დარჩა.

კაცმა ბუნარი დაანთო. უცბად ბუნრიდან ისეთი ალი გამოვარდა, რომ კაცს თვალებიდან ცრემლები წამოსცვივდა. როცა დამ-

შვილდა, ცომი გაახსენდა, ვარცლთან მიირბინა და რას ხედავს, ცომი აფუებულა, ვარცლიდან გადმოსულა და იატაკზე მიედინება. სასწრაფოდ ჩვარი მოძებნა და ის იყო, იატაკი უნდა მოეწმინდა, რომ ბავშვის ტირილი მოესმა. ტირილის ხმაზე ბავშვისაკენ გაიქცა, ჩვილი ცომიანი ხელებით აიყვანა, მოტრიალება დააპირა და ბავშვიანად იატაკზე გაიშლართა. ბავშვმა კივილი მორთო. ამასობაში ძალღი საქათმეში შესულიყო და კრუნს უყეფდა. შეშინებული კრუნი საბუღარს იცავდა და განწირული ხმით კრიახობდა. კაცმა სატაცი აიღო, საქათმესთან სწრაფად მიირბინა, სატაცური ძალღს ესროლა, მაგრამ ასცდა და საბუღარს მოხვდა. გამოსაჩეკად გამზადებული კვერცხები ერთიანად დაიმტვრა. ქვემოთ ჩასველებული ბავშვი ტირილს აგრძელებდა, ცომი ისევ გადმოდიოდა. გამწარებული კაცი აქეთ-იქით დარბოდა.

დაბინდდა, ცოლი სახლში დაბრუნდა და ქმარს ჰკითხა:

- ჩემო ძვირფასო, ხომ ყველაფერი მოასწარი და დაისვენე კიდეკაც?

ქმარს შერცხვა. ამის შემდეგ ცოლისთვის საყვედური აღარ უთქვამს.

დავანაწილოთ საოჯახო საქმეები. მაღაზიაში წასასვლელად 1 საათი გამოვყოთ, ვახშმის მოსამზადებლად - ასევე 1 საათი. სარეცხისათვის - 30 წუთი და ელექტროტექნიკის შესაკეთებლად - 30 წუთი.

რამდენი საათი დასჭირდება ოჯახის თითოეულ წევრს ამ საქმეებისათვის და რამდენი ყველას ერთად, თუ ოჯახი სამი სულისაგან შედგება (დედა, მამა და ვაჟიშვილი)?

ერთ ადამიანს თუ ამ სამუშაოებისათვის 3 საათი სჭირდება, მაშინ ოჯახის თითოეულ წევრს თითო საათი დასჭირდება. ვაჟი მაღაზიაში წავა, დედა ვახშამს მოამზადებს, მამა ელექტროტექნიკას შეაკეთებს. შრომის ასეთი დანაწილებით ოჯახი 2 საათს დაზოგავს. ამას **დროის ეკონომია** ეწოდება.

შრომის დანაწილება სხვაგვარადაც შეიძლება: მამა მაღაზიაში წავა, დედა ვახშამს მოამზადებს, ვაჟი ელექტროტექნიკას შეაკეთებს.

საოჯახო საქმის დანაწილებისას უნდა გავითვალისწინოთ ოჯახის თითოეული წევრის შესაძლებლობები, ვის რა სამუშაო მოსწონს ან ვის რა უფრო ეხერხება.

შეიძლება თქვენთვის უფრო მოსახერხებელი იყოს უმცროსი ძმის სკოლიდან გამოყვანა, ხოლო დედისთვის – ძალაზიაში გამოვლა ან, პირიქით.

სამუშაო სხვადასხვაგვარია. ზოგი ერთი სახის სამუშაოს სიყვარულით ასრულებს, ზოგს კი იგი არ მოსწონს. ზოგი ადამიანი მხოლოდ იმიტომ მუშაობს, რომ მისი არსებობისთვის შრომა აუცილებელია.

შრომის დანაწილებას ბევრი სარგებლობაც მოაქვს. როცა ერთი სახის სამუშაოს ხშირად ასრულებს, ადამიანი მას ისე კარგად ეუფლება, რომ ეს საქმე კიდევ ეადვილება, ამით კი უფრო მეტს ქმნის.

როგორც წესი, სადილს დედები ამზადებენ. მაგრამ, ვთქვათ, დედა ავად გახდა და სადილი მამამ მოამზადა. მართალია, ზოგიერთ მამაკაცს სამზარეულოში ტრიალი უყვარს კიდევ, მაგრამ ეს საქმე ქალს უფრო ემარჯვება. სამაგიეროდ ქალებს ლურსმნის მიჭედება ან ონკანის შეკეთება ნაკლებად ეხერხებათ, ამას მამაკაცები უფრო კარგად აკეთებენ.

ახლა თქვენ გვეტყვი, რომ სადილის მომზადება ან სხვა საოჯახო საქმეები არ გეხერხებათ, მაგრამ ხომ უნდა ისწავლოთ. თუ არ ისწავლით, თქვენც პრინციის დღეში აღმოჩნდებით. წარმოიდგინეთ ისეთი ოჯახი, სადაც ბავშვები არაფერს აკეთებენ. მშობლები სამუშაოდან დაღლილ-დაქანცულები ბრუნდებიან, სახლში კი აურზაურია, ვახშაში არავის მოუშადავია, არც პური მოუტანიათ, ლოგინებიც არავის აულაგებია ან, პირიქით, ყველაფერი დალაგებულია, ყველგან სისუფთავეა, ვახშამიც მზად არის.

ამიტომაც ამბობენ: მშვიდობა, თანხმობა და სიამტკბილობა ოჯახში უდიდესი განძია.

მშობლების სიმშვიდე და სიხარული მარტო ფულით არ განისაზღვრება, მათი ბედნიერება და მხიარული განწყობილება თქვენზეა დამოკიდებული.

საღამომ თუ კარგად ჩაიარა, დილაც კარგი გათენდება. რაც უფრო ხალისიანად იწყებთ შრომას, მით უფრო მეტ სამუშაოს

ასრულებთ, ფულსაც მეტს მოულობთ, ნივთებსაც ყიდულობთ და მოთხოვნილებებსაც უფრო მეტად იკმაყოფილებთ.

კითხვები გამეორებისათვის

1. რატომ გაუჭირდა საოჯახო საქმის კეთება მამაკაცს?
2. როგორ იყო დანაწილებული შრომა ოჯახში?
3. როგორ დაიკმაყოფილებდნენ ისინი მოთხოვნილებებს ცალ-ცალკე ცხოვრების დროს?
4. როგორ არის დანაწილებული საოჯახო საქმეები თქვენს ოჯახში?
5. ვისთვის არის ხელსაყრელი ასეთი დანაწილება? რა სარგებლობა მოაქვს მას?
6. რა არის შრომის დანაწილება?
7. რა არის დროის ეკონომია?

დანატეთ სხვადასხვა პროფესიის ადამიანები. ეცადეთ, გადმოგვცეთ როგორ არის დანაწილებული მათ შორის შრომა.

VI ოქმია

საოჯახო მეურნეობა და მოსმარება (X გაკვეთილი)

უკვე დიდი დრო გავიდა მას შემდეგ, რაც სასახლეში არ მივსულვართ. რა ხდება ეკონომიკის გაკვეთილებზე?

- დღევანდელ გაკვეთილზე საოჯახო მეურნეობის ეკონომიკას შევისწავლით. თქვენო უდიდებულესობავ! გნებავთ, კარგი მეურნე იყოთ? - ჰკითხა ჯადოქარმა.

- კიდეც რა გინდათ! - აღშფოთდა ხელმწიფე, - მე ხელმწიფე ვარ, ასეთი უბრალო საქმეებისთვის სად მცალია, სახელმწიფო ვმართო თუ საოჯახო საქმეები ვაკეთო?! საოჯახო საქმე დედოფლისთვის მიმინდვია.

- ეს აზრი მამაკაცებში ძალიან გავრცელებულია, - თქვა კეთილ-მა ჯადოქარმა და თავი გადააქნია, - ეს სხვა არაფერია, თუ არა ეკონომიკური გაუნათლებლობა. **საოჯახო მეურნეობის ეკონომიკა** ქვეყნის ეკონომიკის საფუძველია. თუ ცუდი მეოჯახე ხარ, კარგი მმართველი ვერასოდეს გახდები.

ძველ საბერძნეთში სიტყვა ეკონომიკა საოჯახო მეურნეობის მართვას ნიშნავდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ოჯახის კეთილდღეობისათვის თქვენი ცოდნა და გამოცდილება მაქსიმალურად უნდა გამოიყენოთ. ამ ცოდნის გარეშე სახელმწიფოს მართვა შეუძლებელია.

- ნუ მაცინებთ, რა უნდა გვასწავლოთ, ყველა ოჯახი ერთმანეთისაგან განსხვავდება, - არ ცხრებოდა ხელმწიფე.

- არა, ასე არ არის, - მიუგო ჯადოქარმა, - ოჯახები, რა თქმა უნდა, ერთმანეთისაგან განსხვავდება, განსხვავებულია მათი შემად-

გენლობაც, საცხოვრებელი ადგილი, ასაკი, შემოსავალი, მაგრამ პრობლემები ყველა ოჯახშია.

რა არის აუცილებელი ჩვენი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად? – ჰკითხა ხელმწიფემ.

ჩვენი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ბევრი სხვადასხვა საქონელი და მომსახურებაა საჭირო, – მიუგო ჯადოქარმა. ეკონომიკის ენაზე ეს მოხმარებაა: მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად სხვადასხვა საქონლისა და მომსახურების გამოყენებას **მოხმარება** ეწოდება.

მოხმარება ყველა ოჯახის საერთო პრობლემაა. ახლა გავიხსენოთ, რომ ჩვენი მოთხოვნები ამოუწურავია, მათი დაკმაყოფილების შესაძლებლობები კი – შეზღუდულია. სამეფო ოჯახის შესაძლებლობებიც შეზღუდულია, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ მას ჩვენზე მეტი შესაძლებლობები აქვს. ყველა ოჯახის საერთო პრობლემაა სწორი არჩევანის გაკეთება და მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

საგარჯიშო

ამოცანა

ოჯახი სამი სულისაგან შედგება – დედა, მამა და 12 წლის ქალიშვილი.

1. მალაზიაში წასვლასა და სანოვაციის მოტანას სჭირდება 1 საათი;

2. ვახშმის მომზადებას – 1 საათი და 30 წუთი;

3. უთობას – 1 საათი;

4. ძაღლის გასეირნებას – 30 წუთი;

სულ 4 საათია საჭირო.

როგორ დაანაწილებდით საოჯახო საქმეებს?

ჟღერდებოდა სხანაჟი ოცნა რომ იყოფილი იქნებოდა

ჟღერდებოდა იქნებოდა იყოფილი ოცნა

ჟღერდებოდა იქნებოდა იყოფილი ოცნა

– ანაჟი ოცნა რომ იყოფილი იქნებოდა

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის საოჯახო შეურნეობა?
2. საოჯახო შეურნეობასა და ჩვენს მოთხოვნილებებს შორის რა ურთიერთკავშირი არსებობს?
3. რა არის მოხმარება?
4. რა კავშირია მოხმარებასა და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას შორის?
5. რა გავლენას ახდენს სწორი არჩევანი მოხმარებაზე?

დახატეთ სურათი, რომელზეც აისახება კავშირი მოხმარებასა და მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას შორის.

VII თემა

ნატურალური მემუნიციპალიტეტი, გაცვლა, საქონელური მემუნიციპალიტეტი და სპეციალიზაცია

მოგზაურობა ნატურალური მემუნიციპალიტეტის ქვეყანაში

(XI-XII-XIII-XIV გაკვეთილი)

ეკონომიკის გაკვეთილები შედგებიან აღმოჩენილი ინტერესი ეკონომიკის შესწავლისადმი სულ უფრო იზრდება.

-ხელმწიფეო, მითხარით, ვინ უკეთესი მემუნიციპალიტეტი, - ის, ვინც თვითონ ამზადებს იმას რაც სჭირდება, თუ ის, ვინც სხვის გაკეთებულს ყიდულობს? - ჰკითხა ერთხელ ჯადოქარმა.

- ყიდვა თუ არ შეგიძლია, თვითონ უნდა გააკეთო. მაგალითად მე ყიდვა მირჩევნია, - უპასუხა ხელმწიფემ.

- კარგი მემუნიციპალიტეტი ყველაფერს თვითონ აკეთებს, - დედოფალმა მემუნიციპალიტეტის მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა. - თქვენ როგორ ფიქრობთ? ჰკითხა შემდეგ ჯადოქარს.

- ჯობს სამოგზაუროდ გაგიშვათ და თქვენი დავა იქ გადაჭრათ, - უთხრა ჯადოქარმა.

- ნაცარქექიაც უნდა წავიყვანოთ, თორემ ვინ იცის, მარტონი რა ხიფათს გადავეყრებით! - თქვა ხელმწიფემ.

ჯადოქარმა ჯოხი აიქნია. ხელმწიფე, დედოფალი და ნაცარქექია ერთ უღრან ტყეში აღმოჩნდნენ. მიიხედ-მოიხედეს, ირგვლივ სულიერი არავინ ჭაჭანებდა.

- აი, გაკვეთილიც ამას ჰქვია, - თქვა დედოფალმა, - ასეთ გაკვეთილებს რომ ატარებდნენ, ოროსანი არავინ იქნებოდა. ახლა სად წავიდეთ?

- გაიხედეთ, იქ ბილიკი მოჩანს, იმ გზას დავადგეთ და ვნახოთ, სად მიგვიყვანს, ღამეს ტყეში ხომ არ გავათენებთ? - თქვა ნაცარქექიამ.

ბილიკს დაადგინენ და რაღაც ნაგებობასთან მივიდნენ, რომელიც არც სახლს ჰგავდა, არც მიწურს.

- შეუძლებელია, აქ ვინმე ცხოვრობდეს, - თქვა შეშინებულმა დედოფალმა.

- არ ვიცი, მაგრამ კარი რატომ აქვს? მოდი, დავაკაკუნოთ. ნაცარქექიამ კარზე დააკაკუნა.

- ვინ არის? - მოისმა უკმაყოფილო ხმა.

- ჩვენ ვართ, - იყო პასუხი. - ხელმწიფე ვარ, დავიკარგეთ და ღამის გასათევს ვეძებთ.

კარი ჭრიალით გაიღო. ზღურბლზე მამაკაცი გამოჩნდა. მას გრძელი წვერი და გაბურძენილი თმა ჰქონდა, ასი წლის მოხუცივით მოკუნტულიყო, ტანთ მოქსოვილი პერანგი და შარვალი ეცვა, ფეხთ კი - ქალამნები.

- რა გინდათ? - იკითხა მასპინძელმა.

მის ხმაში უკმაყოფილება იგრძნობოდა.

- მე ამ ქვეყნის ხელმწიფე ვარ, ეს ჩემი მეუღლეა, ეს კი ნაცარქექია. თუ ღამეს გაგვათევიანებთ, კარგად გადაგიხდით, - უთხრა ხელმწიფემ.

- მე თქვენი ფული არ მჭირდება, - ბუზღუნებდა მასპინძელი. არაფერს არ ვყიდულობთ, რაც საჭიროა, ყველაფერს ჩვენი ხელით ვაკეთებთ, მაგრამ საჭმელი არ გვყოფნის, მხოლოდ რძე და ორცხობილა გვაქვს. თუ გნებავთ, იატაკზე მოისვენეთ. დაუჩქარეთ, ხვალ ადრე უნდა ავდგე, უამრავი საქმე მაქვს.

- კი მაგრამ, თუ ამდენს მუშაობთ, ასე ღარიბულად რატომ ცხოვრობთ? - იკითხა ნაცარქექიამ. - ალბათ თქვენ ცუდი მეურნე ხართ, თქვენი ცოლი კი - ცუდი დიასახლისი.

- რატომ გგონიათ, რომ ცუდები ვართ? - აღშფოთდა კაცი, რასაც აქ ხედავთ, ყველაფერი ჩვენი ნახელავია. მასალა ტყიდან ჩამოვზიდეთ და ავეჯი თვითონვე გაგაკეთეთ. თიხა ბევრი გვაქვს, ეს ჭურჭელიც ჩვენი გაკეთებულია. ღვთის წყალობით მოსავალიც მოგვყავს და თავიც გავვაქვს. მაგრამ, თქვენ მართალი ხართ, როგორც უნდა მოვინდომოთ და რაც უნდა ბევრი ვიშრომოთ, მაინც ღატაკებად ვრჩებით. ადრე მარტო ვშრომობდი, მერე ცოლი შევიერთე, თითქოს ორჯერ მეტს ვაკეთებთ, მაგრამ მაინც არაფერი გვეტყობა. უთენია ვდგებით, მთელი დღე ვშრომობთ, სამუშაო მაინც არ თავდებ-

ბა, მოიხედავ და შეშა ისევ დასაჭრელია, სათიბიც ბევრია, ბოსტანი მოსავლელია, წყალი მოსატანია, თიხა მოსაზელია, ტანსაცმელი მოსაქსოვია, ყველაფერს ხომ ვერ ჩამოვთვლი.

- მართლაც ლატაკები ხართ! - შეეცოდა დედოფალს, - როგორ დაგეხმართ?

- როცა არაფრის გაკეთება შეგიძლია, რა თქმა უნდა, ცუდია, მაგრამ არც ის ყოფილა კარგი, ყველაფრის კეთება რომ იცი. ამბობთ, მთელ დღეებს შრომაში ვატარებთო და მაინც ასეთ სილატაკეში ცხოვრობთ. ტანსაცმელი დაკემსილი გაცვიათ, ჭურჭელი სულ დაბრეცილია, სახურავი თავზე გექცევით, - ჩაერია ნაცარქექია.

- თქვენ რა გგონიათ, ჭურჭლის გაკეთება, ტანსაცმლის კერვა ან სახლის აშენება ადვილი საქმეა? აბა, თვითონ სცადეთ! - ეწყინა მასპინძელს. - ჯერ მარტო ერთი პერანგი რომ შევკერო, იცით რამდენი რამ უნდა გავაკეთო? ჩამოგივლით: სელი უნდა დავთესო, მოვიყვანო, მოვჭრა, გავახმო, ძაფი დავჭიმო, მოვქსოვო, გამოვჭრა, შევკერო. გარდა ამისა, იარაღებიც ხომ საჭიროა? სართავი, საქსოვი დაზგა, ნემსები. ამ იარაღების დასამზადებლად სხვა იარაღებიც უნდა გავაკეთო. თანაც უამრავი საზრუნავი გვაქვს: რა ვჭამოთ? როგორ ვიცხოვროთ? დრო არაფრისათვის გვყოფნის, ყველაფერს ვაკეთებთ, რომ სიცივისა და შიმშილისაგან არ დავინოცოთ.

ზოგჯერ ხდება, რომ საქმე არ გამოგვდის. ერთი მეზობელი მყავს, ჩემს მარჯვნივ ცხოვრობს, ისეთ ჭურჭელს აკეთებს, ავ თვალს არ დაენახვება, თიხა ხელებში უღნება. იქით, მარცხენა მხარეს, მეორე მეზობელი ცხოვრობს, ნამდვილი ხელოვანია, ასეთი მქსოველი მთელს სამეფოში არ არის. ჭურჭლის კეთებასა და ქსოვაში მე იმათ ვერ შევედრები, სამაგიეროდ მე ისეთ ნალებს ვაკეთებ, ყველას შურს.

- შენ რომ გიყურებ, ერთი მჭედელი კაცის ამბავი მახსენდება - უთხრა ნაცარქექიამ.

- გვიამბეთ, თუ შეიძლება, - სთხოვა დედოფალმა.

- იყო ერთი ხელმწიფე, - დაიწყო ნაცარქექიამ, - ჰყავდა ერთი შვილი. ხელმწიფე დაბერდა და შვილის დაქორწინება მოინდომა. ხელმწიფის შვილმა უთხრა მამას:

- სოფლები მომატარეთ და ვინც მომეწონება, იმას შევირთავო.
წაიყვანეს, მოატარეს, მაგრამ არავინ მოეწონა.

ბოლოს ერთი საწყალი კაცის ქონის წინ ერთი ქალი ნახა.
ხელმწიფის შვილს ის ქალი ძალიან მოეწონა და უთხრა:

- უნდა ცოლად გამომყვეო!

- მამაჩემი და დედაჩემი აქ არ არიან, სალამოს მოვლენ და
თვითონ იციანო, - უთხრა ქალმა.

მოუცადა ხელმწიფის შვილმა. მოვიდნენ გლეხი და იმისი ცოლი.

- თქვენი ქალი უნდა მომათხოვოთო, - უთხრა ხელმწიფის ვაჟმა.

- აბა, ჩვენ რა შენი საკადრისები ვართ, თუ გნებავთ, მოსამსა-
ხურედ გამოგყვებითო.

- ხელობა იცი რამეო? - ჰკითხა ქალმა ხელმწიფის შვილს.

- განა ხელმწიფობა ხელობა არ არისო? - შეეკითხა ვაჟი.

- დღეს შეიძლება ხელმწიფე იყო, ხვალ არა, მერმე რით
გნებავს იცხოვრო? წადი, ერთი რამე ხელობა ისწავლე და მერე
გამოგყვებიო!

დაღონდა ხელმწიფის შვილი, ასე უცებ ხელობა როგორ ვის-
წავლო.

წავიდა მამასთან:

- ასე და ასეა ჩემი საქმე და როგორ მოვიქცეო?

დაიბარა ხელმწიფემ ყველა ხელოსანი.

დურგალს ჰკითხა:

- რამდენ წელიწადში ასწავლი შენს ხელობასო?

- ხუთშიო.

- უჰ, ხუთ წელიწადში ის ქალი კიდევაც გათხოვდება და
მერე შენი ხელობა რაღად მინდაო, - თქვა ვაჟმა.

ზოგმა ოთხი წელი უთხრა, ზოგმა სამი, ზოგმა ორი, ზოგმა
ხუთზე მეტი. ბოლოს ერთი მენაბდე წამოდგა:

- მეც ხელოსნებში ვინსენიები, მომაბარეთ, ხელობას ერთ
დღესა და ღამეში ვასწავლიო.

მართლაც გაჰყვა ხელმწიფის შვილი და ისწავლა ნაბდების
თელვა. შეირთო ის ქალი და დაიწყო ტკბილი ცხოვრება. ხელ-
მწიფე რომ მოკვდა, ის დაჯდა ტახტზე.

ერთხელ თქვა: მოდი, წავალ, დავივლი ჩემს ქვეყანას, იქნებ
რა უჭირს ხალხს, ან რა ულხინს, რას ამბობენ ჩემზეო.

ჩაიცვა უბრალოდ და წავიდა. ერთ ქალაქში ჩამოიარა: ისეთი საჭმლის სუნი მოუვიდა, რომ მეტი აღარ შეიძლებოდა. თქვა: მე ამდენს ვხარჯავ მზარეულებზე, ასეთ საჭმელს ვერ მიმზადებენ, აბა, ჩავალ, ვნახავ, როგორ აკეთებენო.

ჩავიდა ერთ სარდაფში, კაცის ხორცს ამუყუყუებდნენ. ხელმწიფემ უთხრა:

– მოიტათ, ერთი კერძი დამისხითო.

ჭამა რომ დაამთავრა, ამ ურჯულოებს ჰკითხა:

– ამ სარდაფში რა არისო?

ახადეს და ჩააგდეს შიგ. სარდაფში სამი სხვა კაცი იყო დამწყვდეული.

– მე ხვალ დამკლავენო! – უთხრა ერთმა.

– მე ზეგაო! – თქვა მეორემ.

– მე მაზეგო! – თქვა მესამემ, – შენ, რაკი მსუქანი ხარ, კვირას დაგკლავენო.

შეწუნდა ძალიან ხელმწიფის შვილი. როცა ისინი დაკლეს და ჯერი იმაზე მიდგა, ხელმწიფის შვილმა უთხრა:

– მე ისეთ ნაბადს მოვთელავ, რომ ხუთას ასპანურად გაყიდით. იმის ყიდვას ვერავენ შეძლებს, თუ არა ამა და ამ ხელმწიფის ცოლიო.

მოუტანეს მატყლი. ისეთი მშვენიერი, აყვავებული ქეჩა მოთელა, რომ თვალს მოსტაცებდა კაცს. ყვავილსა და ყვავილს შუა დააწერა: ამა და ამ ქალაქში, ამა და ამ ქუჩაზე ვარ ასეთ გაჭირვებაში, ამ ორ დღეში თუ არ მიშველეთ, მერე გვიანდა იქნებაო. დაიღო ეს ქეჩა კაციჭამიამ თავზე და მიიტანა ხელმწიფის ცოლთან. ხელმწიფის ცოლმა გამოართვა ქეჩა, წაიკითხა ზედ, რომ ამისთანა და ამისთანა გაჭირვებაში ვარ და, თუ ორ დღეში არ მომეშველეთ, მომკლავენო, მისცა ორასი თუმანი და ურჯულო წავიდა.

ის რომ წავიდა, ხელმწიფის ცოლმა დაუძახა ჯარისკაცებს და შორიანლოს გაჰყვა. შემოართყა ჯარი ღუქანს და ჯარისკაცები დაარიგა:

– მე შიგ ჩავალ და ჯამს გავტეხ. როცა ხმა გაიგონოთ, მაშინვე შემოდითო!

ჩავიდა ხელმწიფის ცოლი, დაასხმევინა ერთი კერძი, დაახეთქა ძირს ჯამი, გატეხა. მაშინვე ჩაცვივდნენ სარდაფში ჯარისკაცები, დაიჭირეს ურჯულოები და სულ დახოცეს. ხელმწიფე გაათა-

ვისუფლეს და წამოიყვანეს.

ცოლმა უთხრა:

- აბა, ახლა შენ რომ ხელობა არ გცოდნოდა, ხელმწიფობა რას გიშველიდა, დაგკლავდნენ და შეგჭამდნენო!

წამოვიდნენ და ცხოვრობდნენ ბედნიერად.

ამის შემდეგ ხელოსნობა ძალიან გავრცელდა. ყველა მიხვდა, რომ ხელობის ცოდნა, როგორც სხვას, ისე მასაც გამოადგებოდა.

- ჩემო მასპინძელო! ასეთი კარგი მჭედელი ხარ, რატომ არ მოელაპარაკები მეზობლებს, რომ შენი გაკეთებული ნალები ჭურჭელსა და ტანსაცმელში გაგიცვალონ? - უთხრა ნაცარქექიამ.

- ეს რა კარგი აზრი მითხარით, ამაზე არასოდეს დაფიქრებულვარ, თუმცა იმდენი დრო სად არის, რომ იფიქრო კიდევაც. ახლავე მეზობლებთან წავალ და ყველაფერზე მოველაპარაკები, - თქვა მასპინძელმა და მაშინვე მეზობლებთან გაიქცა.

- ახლა რა ვქნათ? - შეწუხდა მეფე-დედოფალი, მაგრამ ჯადოქარმა ისინი მაშინვე უკან, სასახლეში, ეკონომიკის გაკეთილზე დააბრუნა.

- აბა, მითხარით, როგორ მოგეწონათ **ნატურალური მეურნეობის** ქვეყანაში მოგზაურობა? - ღიმილით ჰკითხა ჯადოქარმა.

- სად ვიყავით? - ერთხმად იკითხა ცოლ-ქმარმა.

- თქვენ იმ ქვეყანაში იყავით, სადაც მოსახლეობა ყველაფერს თვითონ აკეთებს - მოჰყავს პური, ქსოვს, ნადირობს, სახლებს აშენებს და თვითონვე მოიხმარს. ასეთ მეურნეობას ნატურალური ეწოდება. ძალიან ბევრს შრომობენ, მაგრამ ცხოვრება მაინც უჭირთ. სელი თვითონ უნდა დათესონ, მერე მოიყვანონ, ძაფი ამოიღონ, მოქსოვონ, ნემსები გააკეთონ. თან ჭამაზეც ხომ უნდა იფიქრონ, ყველაფერი თვითონ უნდა მოაგვარონ. დრო არ ჰყოფნით, სამუშაო იარაღებიც არ უვარგათ. გარდა ამისა, ყველას ერთნაირი ნიჭი როდი აქვს, ამიტომ მათი ნახელავი ერთმანეთისაგან განსხვავდება - ზოგი კარგია, ზოგი კი ცუდი. ყველაფერს ხელით აკეთებენ და მუშაობას დიდ დროს ანდობებენ. აკეთებენ ძალიან ცოტას, იმდენს, რამდენიც სჭირდებათ, რომ შიმშილითა და სიცივით არ დაიხონ.

- რა საშინელებაა! - წამოიძახა დედოფალმა. - ნუთუ ვერაფრით დავეხმარებით?

- თქვენ მათ უკვე დაეხმარეთ, როცა თავიანთი ნახელავის ერთმანეთში გაცვლა შესთავაზეთ. **გაცვლა** ბევრი პრობლემის გადაჭრაში მოეხმარებათ. თავიანთი ნაწარმის ურთიერთგაცვლით მდგომარეობა შეიმსუბუქეს. ყველამ იმ სამუშაოს მოჰკიდა ხელი, რაც უფრო ეხერხება. მეთევზე მეტ თევზს იჭერს, ვიდრე საკვებად სჭირდება და მას სხვა საქონელზე ცვლის. ასევე ამზადებენ ჭარბ ქსოვილს და მერე საჭირო საქონელზე ცვლიან. ზოგს ექიმობა შეუძლია, ავადმყოფებს მკურნალობს, ზოგს მასწავლებლობა მოსწონს და ბოლოს ყველა კმაყოფილია. გაცვლის დროს ხალხი ენერგიასა და დროს ზოგავს, საქონლისა და მომსახურების ხარისხი უმჯობესდება.

- ეს აზრი ჩვენ მივაწოდეთ. ამ აღმოჩენისათვის კაცობრიობამ მადლობა უნდა გადაგვიხადოს! - ამაყად განაცხადა ხელმწიფემ.

- თავის ქება არ არის ლამაზი, კარგია, რომ თქვენ თვითონ მიხვდით, მაგრამ გაცვლა უფრო ადრე დაიწყო, ვიდრე ჩვენი ზღაპარი დაიწყო, - სიტყვა გააწვევტინა ჯადოქარმა.

ბავშვებო, ცვლით თუ არა ნივთებს ერთმანეთში? რატომ ცვლით? არის თუ არა გაცვლა ხელსაყრელი?

გაცვლასთან ერთად ნატურალური მეურნეობა გაქრა და მის ადგილას **საქონლური მეურნეობა** აღმოცენდა. ჩვენს ნაცნობ ბერიკაცს საქმეები გამოუსწორდა, მჭედლობაში დიდი ნიჭი გამოიჩინა და ყველა კუთხიდან უამრავი ხალხი მოაწყდა. ზოგი ქსოვილს სთავაზობდა, ზოგი კვერცხს, ზოგი ფქვილს და ზოგი კიდევ რას. საოჯახო საქმეებისთვის დრო არ რჩებოდა, ან რაღად უნდოდა, ყველა საჭირო პროდუქტს თავის ნახელავში ცვლიდა.

იფიქრა, იფიქრა მჭედელმა და ცოლს ჰკითხა, ჩემი სამჭედლო ხომ არ გავადიდო.

- კარგი აზრია, სამჭედლო გაადიდე, ბიჭიც იქ ამუშავე. მთელ დღეებს მაინც შენს გვერდით ატარებს, მე საოჯახო საქმეებს მივხედავო, - ურჩია ცოლმა.

ასეც მოიქცა ბერიკაცი, სამჭედლო გაადიდა, დილიდან საღამომდე თავის ვაჟთან ერთად მუშაობდა და, რაც უფრო მეტს მუშაობდა, ნახელავიც უკეთესი გამოსდიოდა. ბერიკაცმა და მისმა ვაჟმა ახალი იარაღები გამოიგონეს. ამ იარაღებით მუშაობა გაუ-

ადვილდათ და საქმეს უფრო სწრაფად აკეთებდნენ. მთელ არემარეში სახელი გაითქვეს და მათს ოჯახს მჭედლიძეების ოჯახს ეძახდნენ.

თუ გახსოვთ, მჭედლიძეების გვერდით მეჭურჭლეები ცხოვრობდნენ. მეზობლებს არც ისინი ჩამორჩნენ, ახალი სახელოსნო გახსნეს, მოიწვიეს დამხმარე მუშები, ზოგი თიხას ზელდა, ზოგს ჭურჭელი გამოჰყავდა, ზოგიც ამ ჭურჭელს ღუმელში დგამდა გამოსაწვავად. ხალხმა მათ მეთუნეები შეარქვა. აი, ასე დანაწილდა საქმე. ყველა კარგად მიხვდა, რომ ერთი საქმის კეთება უფრო მოგებიანია, ვიდრე ის აკეთო, რაც კარგად გამოგდის, ვიდრე ყველაფერი აკეთო და უხარისხოდ.

წარმოების ისეთ გაერთიანებას, სადაც მხოლოდ ერთი სახეობის საქონელს მასობრივად ამზადებენ **სპეციალიზაცია** ჰქვია, – განაგრძობდა ჯადოქარი.

როგორ ფიქრობთ, გაუადვილდათ თუ არა მჭედელსა და მის მეზობელ მეთუნეს ცხოვრება?

– ვფიქრობ, რომ გაუადვილდებოდათ, – უპასუხა ხელმწიფემ. თუ ერთ საქმეს აკეთებ, ამ საქმის ოსტატი, ესე იგი სპეციალისტი ხდები. სპეციალისტი უფრო სწრაფად, ადვილად და ხარისხიანად მუშაობს, ვიდრე ის, ვინც საქმეს იშვიათად, შემთხვევიდან შემთხვევამდე აკეთებს. სპეციალისტები შესაფერის მოწყობილობებსაც ზმარობენ. მაგალითად, მე ჩემი საქმის დიდი ოსტატი ვარ, ტახტიც შესაფერისი მაქვს, გვირგვინიც ძვირფასი თვლებით არის მოჭედილი.

– რომელი საქმის ოსტატი? – იკითხა დედოფალმა.

– როგორ თუ რომელი საქმის, დაგავიწყდა, მეფე რომ ვარ და ჩემი პროფესია მეფობაა, შენი კი დედოფლობა?

– მეფე რომ გახდე, ბევრი უნდა ისწავლო და თანაც ბავშვობიდანვე, – თქვა ჯადოქარმა.

– სამეფო საქმის გაკვეთილებში ხუთიანებს ვიღებდი, მაგრამ ეტიკეტში სულ სამიანებს მიწერდნენ. სამეფო ეტიკეტი ძალზე რთულია, თუ რამე შეგეშალა, შეიძლება დიდი უსიამოვნებაც შეგხვდეს. ერთხელ ოკეანისგალმელ ხელმწიფეს ვხვდებოდი. მისალმების დროს ისინი სამჯერ უსტვენენ, მე ეს დამავიწყდა და ჩემებურად მივესალმე, ხელმწიფეს კი ეგონა, რომ ომს ვუცხადებდი. სახელ-

მძღვანელოები უნდა შევავროვო და ყველაფერი თავიდან გავიმეორო, რაც უნდა ვთქვათ, მეფემ მეფობა უნდა იცოდეს.

- სრული ჭეშმარიტებაა, - თქვა ჯადოქარმა. - თუ არ ისწავლე, კარგი სპეციალისტი ვერასოდეს გახდები. სპეციალიზაციამ სხვადასხვა პროფესიის წარმოშობასთან მიგვიყვანა. ახლა მათი რიცხვი იმდენია, რომ ჩამოთვლაც ჭირს. ზოგ საქმეს დიდი ენერჯია არ სჭირდება, ზოგი კი ისე რთულია, რომ მის შესასწავლად ხანგრძლივი მომზადება და მაღალი კვალიფიკაციაა საჭირო. მაგალითად, ავილოთ ქირურგის პროფესია. როგორ შეიძლება გააკეთო ოპერაცია და ეს საქმე შესწავლილი არ გქონდეს? ხომ შეიძლება გამოუსწორებელი შეცდომა დაუშვა და ავადმყოფი დაგელუპოს?

გაკვეთილი ჯერ არ დამთავრებულყო, რომ უფლისწული ტირილით შემოვარდა.

- რა მოხდა? - შეწუხდა ხელმწიფე, - ჩემს მემკვიდრეს ვინ აწყენინა, ასეთი რამ ვინ გაბედა!

- ფეხბურთს ვთამაშობდი, - ასლუკუნდა უფლისწული.

- ბურთი შემთხვევით თავში ხომ არ მოგხვდა? - ჰკითხა ხელმწიფემ.

- არა, კარს ვუმიზნებდი...

- ააცდინე? - იკითხა დედოფალმა.

- არა! - აღშფოთდა უფლისწული და ტირილი შეწყვიტა. - რატომ მაწყვეტინებთ! გოლი გავიტანე, მაგრამ ფანქრები დამემტვრა, - უფლისწული კვლავ ატირდა.

- ვინმეს შეუძლია ამისხნას, ფანქრები რა შუაშია? შენ ხატავდი თუ ფეხბურთს თამაშობდი? - იკითხა ხელმწიფემ.

- ფეხბურთს ვთამაშობდი, მაგრამ ჩანთაში ფანქრები მეწყო და ყველა დამტვრა. უფლისწული უფრო ხმამაღლა ატირდა.

- ესე იგი ის ლამაზი ფანქრები, კეთილმა ჯადოქარმა დაბადების დღეზე რომ გაჩუქა, დაამტვრე, ფეხბურთს ჩანთით თამაშობდი, არა? - მიუხვდა დედოფალი - ძალიან კარგი! ჩვენგან რაღას მოითხოვ?

- როგორ? ახალი ფანქრები არ უნდა მიყიდოთ? - განაცხადა ტახტის მემკვიდრემ.

- როგორ არ გრცხვენია, ახალ ფანქრებს ითხოვ? - აღშფოთდა ხელმწიფე.

- თქვენ თუ არ მიყიდით, ნაცარქექიას ვთხოვ, - უფლისწულმა ნაცარქექიას გადახედა.

- რა ზარმაცი ხარ, სწავლა რატომ არ გიყვარს? ფანქრები იმისთვის მოგცეს, რომ ხატვა გესწავლა, შენ კი ფეხბურთს თამაშობდი. სხვის შრომას დაფასება უნდა. შენ იმ ბიჭს მაგონებ, რომელიც ოჯახში არაფრის გამკეთებელი არ იყო და არც სხვის შრომას აფასებდა. მამამისი, ვიდრე ძალა შესწევდა, არჩენდა, მაგრამ მოხუცდა, ლოგინად ჩავარდა და ოჯახის შენახვა ვეღარ შეძლო. ერთ დღეს მან ცოლს დაუძახა და უთხრა:

- ჩემი ქონება სხვას უნდა გადავცე, რადგან ჩემი შვილი უქნარაა, ერთი ასპანურის შოვნაც არ შეუძლიაო.

ცოლი ძლიერ შეწუხდა:

- როგორ არ შეეძლება ერთი ასპანურის შოვნაო?

ქმარმაც თავისი დაიჩემა:

- აბა თუ შეუძლია, წავიდეს, იშოვოს, მომიტანოს და დავუტოვებ ჩემს ქონებასო!

- კარგი, ვეტყვიო! - უთხრა ცოლმა.

მივიდა შვილთან, მისცა ერთი ასპანური და დაარიგა:

- წადი, შვილო, სადმე, საღამომდე შინ ნუ გამოჩნდები, საღამოს მოუტანე ეს ერთი ასპანური მამაშენს, მე ვიშოვე-თქო!

ბიჭი ასეც მოიქცა, დაბრუნდა საღამოს, მოუტანა ეს ფული მამას და უთხრა:

- გადავყევი ამ ერთი ასპანურის შოვნასო!

მამამ დაყნოსა ფულს, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა, აიღო და შეაგლო ბუხარში: ეს არ არის შენი ნაშოვნო!

ბიჭმა გაიცინა და დედასთან წავიდა. დედას ეს ამბავი ძალიან ეწყინა. მეორე დღეს კიდევ მისცა ერთი ასპანური და დაარიგა:

- წადი, საღამომდე სადმე გაერთე, საღამოს ერთი-ორი ვერსი გაირბინე, გაოფლიანდი და მამაშენს უთხარი, ოფლით ვიშოვე ეს ფული-თქო!

ბიჭი ასეც მოიქცა. საღამოს გაოფლიანებული შევარდა მამის ოთახში და უთხრა:

- ხომ ხედავ, მამაჩემო, ოფლი მასკდება, ძლივს ვიშოვე ეს ერთი ასპანურიო!

მამამ ახლაც დაყნოსა ფულს, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა, აიღო და კიდევ ბუხარში შეაგდო.

-მატყუებ, შვილო, ეს ფული შენი ნაშოვნია არ არისო.

შვილს გაეცინა და ესეც არაფრად ჩააგდო. დედას გული მოუკვდა, მიხვდა, რომ საქმე წახდა და ბიჭს უთხრა:

- შვილო, ხომ ხედავ, მამაშენს ვეღარ მოვატყუებთ. წადი სადმე, თუნდაც ერთი კვირა დაგჭირდეს, იმუშავე, ერთ ასპანურს მოუყარე თავი და შენი ოფლით ნაშოვნია ფული მოუტანე მამაშენსო!

ბიჭმა დაუჯერა დედას, წავიდა და მართლაც მთელი კვირა მოუნდა ერთი ასპანურის შოვნას. ზოგს რა გადაუხიდა, ზოგს რა გაუკეთა და ზოგს რა, მოაგროვა გაჭირვებით ერთი ასპანური და მიუტანა მამას. მამამ დაყნოსა ამ ფულს, გადააბრუნ-გადმოაბრუნა და კიდევ ბუხარში შეყარა:

- არა, შვილო, ეს შენი ნაშოვნია არააო!

ბიჭმა ახლა კი ვეღარ მოითმინა, ორივე ხელით გამოხვეტა ბუხარში შეყრილი ფული და ყვირილი დაიწყო:

- მამაჩემო, რას შვრები, მე ამ ფულის შოვნას ერთ კვირას მოვუნდი, შენ კი ცეცხლში მიწვავო!

- ახლა კი მჯერა, შვილო, გული ისე დაგეწვა მაგ ფულზე, რომ ნამდვილად შენი ნაშოვნია! ასე ძნელია ფულის შოვნა, იმუშავე და გექნება, არ იმუშავე და შიმშილით მოკვდებიო!

მამამ შვილს დაუტოვა თავისი ქონება და თვითონ გაემგზავრა იქ, საიდანაც უკან აღარ ბრუნდებიან...

- მართო საკუთარს კი არა, სხვის შრომასაც უნდა აფასებდე. როგორი სიყვარულით აკეთებდნენ შენს ფანქრებს, შენ კი დაამტვრიე, - უთხრა ნაცარქექიამ ბოლოს.

- ბოდიშს მოვუხდი ყველას, ვინც ეს ფანქრები გააკეთა, მაგრამ მითხარი, ვისთან წავიდე? - ჰკითხა უფლისწულმა.

- კარგი, გეტყვი. ჯერ მეტყევესთან წახვალ, მან ის ხე გაახარა, რომლისგანაც შენი ფანქრები გააკეთეს. მერე ტყისმჭრელებთან მიხვალ. არა, ჯერ მჭედელს უნდა მიაკითხო, რომელმაც ტყისმჭრელებს ხერხი გაუკეთა, ბოდიში იმ ხალხსაც უნდა მოუხადო, ვინც რკინის საბადოდან ხერხის მასალა გამოიტანა. შემდეგ მძღოლებს მიაკითხავ, რომლებმაც ხე ტყიდან გამოიტანეს. გზად

გრაფიტის მომპოვებელსაც შეხვდები, ქიმიკოსებიც არ დაგავიწყდეს, ფერადი ფანქრების დამზადების ტექნოლოგია მათ შეიმუშავეს, შემდეგ მშენებლებს ნახავ, რომლებმაც ფანქრების ქარხანა ააშენეს, შემდეგ...

- ასე მთელი ცხოვრება არ მეყოფა, ყველას ბოდიში როგორ მოვუხადო? - შეშფოთდა უფლისწული.

- ვერაფერს გაგაწყობთ, - ხელები გაშალა ჯადოქარმა, - ნებისმიერი ნივთის დამზადებაში, თუნდაც ისეთი უბრალო საგნისა, როგორც ფანქარია, უამრავი ადამიანი მონაწილეობს. თითოეული მათგანი სამუშაოს მხოლოდ ერთ ნაწილს ასრულებს, ყველა ერთად კი საერთო საქმეს ემსახურება. ასე რომ, საქონელი იქნება თუ მომსახურება, რამდენიმე ადამიანის ერთობლივი შრომის ნაყოფია. თითოეულის შრომა საერთო საქმეში დიდად ფასობს. ეს სხვადასხვა პროფესიის ადამიანები შეიძლება ერთმანეთს არც იცნობდნენ, მაგრამ არავის ესია მოგონება, თუ შრომას არ დაუფასებენ. მათი თანხმობის გარეშე, ახალ ფანქრებს ვერ მოგცემთ.

- რაღაც უნდა მოვიფიქროთ! - თქვა უფლისწულმა, - მე თვითონ გაგაკეთებ!

- როგორ? - გაუკვირდა ხელმწიფეს.

- ძალიან ადვილად, - თქვა პრინცმა. - აბა, დედას შეხედეთ, ხელთათმანებს თვითონ ქსოვს, ხალათებსაც თვითონ კერავს და საჭმელსაც თვითონ ამზადებს. ფანქრების გაკეთებაც შეიძლება!

- როგორ? - კვლავ შეეკითხა ხელმწიფე.

- არა... არ ვიცი, - დაიბნა უფლისწული.

საქონლისა და მომსახურების წარმოება მხოლოდ ერთ ადამიანზე არ არის დამოკიდებული. ცხოვრებამ დაამტკიცა, რომ თითოეული საგნის დამზადებას ან მომსახურების გარკვეული ნაწილის შესრულებას კვალიფიციური სპეციალისტი სჭირდება. ხშირად, როდესაც რაიმეს ვაკეთებთ, სხვის მიერ დამზადებულ ხელსაწყოებსა და მასალას ვიყენებთ. ქსოვისას ძაფებსა და ჩხირებს ვხმარობთ, კერვისას - საკერავ მანქანებსა და მაკრატლებს, საჭმლის მომზადებისას - ჭურჭელსა და ქურას. ამიტომ დაიმანსოვრეთ, საგნებს ფრთხილად უნდა მოეპყროთ, სხვის შრომას პატივი უნდა სცეთ - დასძინა ჯადოქარმა.

გთავაზობთ თამაშს:

დაიყავით გუნდებად. ერთი გუნდი ჩაიფიქრებს, მეორე გამოიცნობს. ჩანაფიქრი პანტომიმის საშუალებით გამოხატეთ. მეორე გუნდმა უნდა გამოიცნოს, რომელი პროფესიის ადამიანს ახასიათებს ასეთი მოძრაობები.

გარდა ამისა, ერთმა გუნდმა მეორე გუნდს რაიმე ნივთი უნდა აჩვენოს, მეორე გუნდის წევრებმა ჩამოთვალონ, რომელი პროფესიის ადამიანები მონაწილეობენ ამ ნივთის დამზადებაში.

კითხვები ბამპორებისათვის

1. რა არის ნატურალური მეურნეობა?
2. რა არის გაცვლა?
3. რა არის საქონლური მეურნეობა?
4. რა არის სპეციალიზაცია?
5. რა პროფესიას აირჩევთ მომავალში?

ეცადეთ, ნახატზე ასახოთ საქონლის გაცვლის პროცესი.

ბანკლილი მასალის გამეორება
(XV გაკვეთილი)

1. რა არის მოთხოვნილება?
2. რაზეა დამოკიდებული ჩვენი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება?
3. რა არის შესაძლებლობა?
4. რაზეა დამოკიდებული ჩვენი შესაძლებლობები?
5. რას ნიშნავს ჩვენი შესაძლებლობების შეზღუდულობა?
6. რა არის არჩევანი?
7. რა არის საქონელი?
8. რა არის მომსახურება?
9. რა არის სარგებლიანობა?
10. რა არის შრომის დანაწილება?
11. რა არის დროის ეკონომია?
12. რა არის საოჯახო მეურნეობა?
13. რა არის მოხმარება?
14. რა კავშირია მოხმარებასა და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას შორის?
15. რა არის ნატურალური მეურნეობა?
16. რა არის გაცვლა?
17. რას ნიშნავს საქონლური მეურნეობა?
18. რა მოგვითხროს გაცვლაში?
19. რა არის სპეციალიზაცია?
20. რა პროფესიას აირჩევთ მომავალში?

კარგად დაუფიქრდით!

თქვენს მიერ შესწავლილი ცნებებისა და ტერმინების გამოყენებით ეცადეთ დაწეროთ რაიმე ზღაპარი ან პატარა მოთხრობა ეკონომიკაზე.

- მახსოვს. რადგან ასე გსურთ, სიამოვნებით, - დაეთანხმა ჯადოქარი, მერე ჯოხი აიჭნია და სამივენი - ხელმწიფე, დედოფალი და ნაცარქექია გემზე აღმოჩნდნენ.

გემი ლაჟვარდოვან ზღვაზე მიცურავდა. მოგზაურობას კარგი პირი უჩანდა. ამინდი არაჩვეულებრივად თბილი და სასიამოვნო იყო, ზღვა - წყნარი.

ცოტა ხნის შემდეგ მათთან გემის კაპიტანი მივიდა:

- მალე ბარტერის კუნძულს ჩავუვლით - ამ კუნძულს ბრძენი ოიკოსი მართავს. ნაპირზე ხომ არ ინებებთ გადასვლას? ეს მხარე შესანიშნავი ხილითაა განთქმული. კუნძულის მცხოვრებნი ხილს თევზსაჭერ მოწყობილობებზე ცვლიან.

- ძალიან კარგი, სიამოვნებით ვესტუმრებით, - თქვა მეფე-დედოფალმა.

მალე ჰორიზონტზე ხმელეთი გამოჩნდა. კაპიტანმა ბრძანება გასცა, გემიდან ქვემეხები ისროლეს. ქვემეხების ხმაზე ხალხმა სანაპიროს მიაშურა. გემი ნაპირს მიუახლოვდა. დამხვდურნი სტუმრებს გულთბილად ესალმებოდნენ.

ხელმწიფე, დედოფალი და ნაცარქექია ნაპირზე გადავიდნენ. კუნძულის მმართველი ოიკოსი სტუმრებს სიხარულით შეეგება.

- ძვირფასო სტუმრებო, კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება! მოხარული ვარ თქვენი ნახვის!

ოიკოსი ძალიან ამაყობდა თავისი ხალხის შრომისმოყვარეობით. იქაურები ბედნიერად და მხიარულად ცხოვრობდნენ.

კუნძულ ბარტერის მცხოვრებნი გემიდან ჩამოსულ მგზავრებს შეეგებნენ. დაიწყო გაცვლა. ზოგი თევზს ნემსებსა და ძაფებზე ცვლიდა, ზოგი - ბანანებს ტანსაცმელზე, ზოგი - ნიჟარებს შუშის მძივებზე, ისეთი ხმაური იყო, საკუთარი ხმაც არ ესმოდათ.

- აბა, კალათები თბილ ტანსაცმელზე! - გაჰყვიროდა ერთი მოხუცი.

- მარწყვი, მარწყვი ვის უნდა!? მარწყვი ქათამზე! ქალბატონო, ჩემი მარწყვი ძალიან გემრიელია, ასეთ მარწყვს ვერსად ნახავთ, - გაიძახოდა ქალი.

- არა, ჩემი ქათამი უფრო ძვირად ფასობს, ყოველდღე კვერცხს დებს. მარწყვი არ მჭირდება. ვცვლი სამ ღოქზე და ერთ ჯამზე, - მერე ქალმა ისე დაიყვირა, რომ ყველას გადააჭარბა, - ქათამი!

ქათამი! ვის აქვს თიხის ჭურჭელი!

იქვე გვერდით გემის მზარეული ჩხუბობდა, იქაურ გამყიდველს ძროხას ევაჭრებოდა:

- მაგ ძროხაში ამ ბადეს ვერ მოგცემ. სად წავიყვანო ამხელა ცხოველი, გემზე ხომ ვერ ავიყვან? თუ გინდა, ოთხ ცალ ანკესს მოგცემ.

- ვის გაუგია ძროხის ანკესებზე გაცვლა!

- ამ ძროხაში ქსოვილის მთელ თოფს მამლევენ და კიდევ ერთ კალათა ფორთოხალსაც მიმატებდნენ. არაჩვეულებრივი ხასიათისაა, უზნეო სულაც არ არის. ეს ხმელეთზე ცხოვრობს, ცურვას არ იცის და ამიტომაც ეშინია.

სანაპიროზე ყურთასმენა აღარ იყო. ყველა თავისი საქონლის გაცვლას ცდილობდა, თანაც ამტკიცებდა, ეს საქონელი ბევრად უფრო ძვირად ფასობს, ვიდრე მე გაძლევეთო.

ვაჭრობა გრძელდებოდა. მმართველმა ოიკოსმა სტუმრები სადილად მიიწვია. გზად მიმავალთ ყვაილების გამყიდველი მანველიტა შეხვდათ. იგი ტიროდა.

- რა მოხდა, მანველიტა, ვინ გაწყენინა? რატომ ტირი, როცა ირგვლივ ყველა იცინის?

ოიკოსი ყველას სახეზე ცნობდა და სახელიც ყველასი იცოდა, მათ შორის, ბავშვებისაც. ჯერ ერთი, კუნძული დიდი არ იყო და მეორეც, ოიკოსი ჭკვიანი და ბრძენი კაცი განხლდათ.

- როგორ არ ვიტყვი! ბიჭი სკოლაშია წასასვლელი, ჩანთა კი ჯერ არა აქვს.

- რატომ?

- ჩანთებს ძია ტომი კერავს, მაგრამ მას არც ჩვენი ყვაილები უნდა, არც ჩვენი თევზები.

- აბა რას ითხოვს?

- სურდოს აბები უნდა. აფთიაქში აბების სანაცვლოდ ქათამი მომთხოვეს, ქათამს ქოქოსებზე ცვლიან, ქოქოსებს ხორბალზე, ამიტომაც არაფერი გამოძის.

- ჰო, ეს მართლაც რთული პრობლემაა, - დაეთანხმა ოიკოსი.

- ასეთი პრობლემა ბევრია ჩვენს კუნძულზე. თევზი რომ ძროხაზე გაცვალო, ძროხის საფასური თევზი უნდა დაიჭირო, ამდენი თევზი კი ვის რაში სჭირდება, გაფუჭდება და უნდა გადაყარო. ერთ ღღეს ერთი ნაჯახი შეიძლება სამ ტომარა ფქვილზე

გაცივალოს, მეორე დღეს კი სამ ნაჯახში ერთ ტომარასაც არ მოგცემენ. იცით, რამდენი დრო იხარჯება, სანამ სასურველ საქონელს შეიძენ? ზოგჯერ ამას რამდენიმე დღე სჭირდება, ზოგჯერ კი – მთელი კვირაც.

- მართლაც, ბევრი თავსატეხი გქონიათ, – თქვა ხელმწიფემ.

- თქვენ, მხოლოდ ჩვენი ეკონომიკის ჯადოქარი თუ დაგეხმარებათ, – დედოფალმა თქმაც ვერ მოასწრო, რომ კეთილი ჯადოქარი იქ გაჩნდა.

- თანახმა ვარ, – თქვა ჯადოქარმა.

- **ბარტერი** – საქონლის საქონელზე გაცვლა, გაცვლის ყველაზე მარტივი ფორმაა, – განაგრძო ოიკოსმა, – თუმცა ბევრი უარყოფითი მხარეც აქვს. შეიძლება მთელი დღე ირბინო, მაგრამ შენი საქონელი ვერ გაცვალ. შეიძლება შეხვდე კიდეც ისეთ ადამიანს, ვისაც შენი საქონელი სჭირდება, მაგრამ გაცვლა მაინც ვერ მოახერხობა, ძროხას ნემსებზე როგორ გაცვლი?

მართალი ბრძანებაა, – თქვა ჯადოქარმა – ეს საქმე ასე ვითარდება: რაც უფრო მრავალფეროვან საქონელს აწარმოებდნენ, გაცვლაც მით უფრო ძნელდებოდა. თანდათან, გაცვლის პროცესში, საქონლის ის სახეობები გამოიკვეთა, რომელიც ხალხს ყველაზე მეტად სჭირდებოდა. ასე გაჩნდა პირველი ფული – საგნები, ნივთები, რომელიც საქონლის საფასურს გამოხატავდა. მათ **საქონლური ფული** ეწოდებოდა.

სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა საქონლური ფული იყო – ზვიგენის კბილები, ნიჟარები, ჩიტის ბუმბული, მარილი, ხორბალი, ცოცხალი ცხოველები (ცხვარი, ძროხა, ხარი). ხშირად საქონლური ფულის სახით ცხოველთა ტყავებსაც იყენებდნენ, მაგრამ ისინი გამძლე არ იყო. ამიტომაც ბეწვეულის ფული ნიჟარებმა შეცვალა. ნიჟარები დიდი რაოდენობით მოიპოვებოდა ინდოეთის ოკეანის კუნძულებზე და ვაჭრების დახმარებით აზიაში, აფრიკასა და ევროპაში ხვდებოდა. მათ „გველის თავებს“ ეძახდნენ. ისინი არ ფუჭდებოდა, არც წონას კარგავდა, ამიტომ ამ ფულით ხალხი დიდხანს სარგებლობდა.

საინტერესოა, რომ საქონლური ფული ისეთ საქონელზე იცვლებოდა, – განაგრძო ჯადოქარმა, – რომელსაც ხალხი პირდაპირი დანიშნულებით საოჯახო მეურნეობაში იყენებდა. მაგალითად, შეიძლება ხორბალი გეყიდა, დაგეფქვა და პურიც გამოგეცხო.

- ეს, რა თქმა უნდა, უკეთესია, ვიდრე ბარტერი, – თქვა მმართველმა.

- ვთქვათ, ძროხას ყიდულობთ და ხურდა უნდა დააბრუნოთ, როგორ მოიქცევით? ან ძროხა ავად გაგიხდათ და მოკვდა. ხომ დაიკარგა თქვენი ფული? - ველარ მოითმინა ნაცარქექიამ და საუბარში ჩაერია, - ბევრი მარილიც რაში გჭირდებათ, კანფეტი ხომ არ არის. თუნდაც კანფეტი იყოს, ბევრს მაინც ვერ შეჭამთ. ვთქვათ, სავაჭროდ სხვა ქალაქში მიდიხართ, ამ საქონელს ჯიბით ხომ ვერ წაიღებთ. აბა წარმოიდგინეთ „საფულე“, რომელიც ბლავის. ვფიქრობ, ესეც მოუხერხებელია. ან კიდევ, ვთქვათ, სახლის აშენება გადაწყვიტეთ, ამისათვის ფული უნდა მოაგროვოთ, ანუ ცხვრები და თხები. სანამ მოაგროვებთ, შეიძლება დაიხოცონ და უფულოდ დარჩეთ.

- კარგად მსჯელობთ! მართლაც ბრძენი კაცი ყოფილხართ, - უთხრა ოიკოსმა.

- საქონლურ ფულს ბევრი უარყოფითი მხარე ჰქონდა, - განაგრძო ჯადოქარმა, - ამიტომაც ხალხმა **ლითონის ფულის** დამზადება დაიწყო. ლითონის ფული სხვადასხვა ფორმისა იყო - მავთულისებრი, გრძელი, ბრტყელი, მძივის ფორმის, შემდეგ მრგვალი. ხშირად ლითონის ფულისგან ყელსაბამებს აკეთებდნენ და ასეთი მორთულობით ქალები თავს იწონებდნენ. ასე გაჩნდა **მონეტა** - ლითონისაგან დამზადებული სავადასახადო საშუალება. მონეტებს სხვადასხვა ლითონისაგან ამზადებდნენ, იყენებდნენ სპილენძს, ოქროს, ვერცხლს.

- ყოჩაღ! რა კარგად მიუგნიათ! - გაუხარდა ხელმწიფეს. ჯერ ერთი, ასეთ ფულს ადვილად შეინახავ და დააგროვებ, მეორეც, ლითონის ფული არც კვდება და არც ფუჭდება, მესამეც, ხურდასაც ადვილად დააბრუნებ.

- გარდა ამისა, ოქრო და ვერცხლი ძალიან ლამაზია, - შენიშნა დედოფალმა.

- გეთანხმებით, - თქვა ოიკოსმა, - ლითონის ფული უკეთესია, ვიდრე საქონლური. ოქრო და ვერცხლი იშვიათია და სხვა ლითონზე მეტად ფასობს, ამიტომაც ასეთ ფულზე საქონელს ყველა სიამოვნებით გაცვლის.

- მოითმინეთ, - საუბარში კვლავ ნაცარქექია ჩაერია, - ჯერ ერთი, მოგზაურობის დროს ასეთი ფულის თან წაღება სახიფათოა, შეიძლება ყაჩაღები თავს დაგესხან და წაგართვან, მეორეც, მძიმეა. თუ რაიმე დიდი ნივთის შეძენა გსურთ, ფული ბევრია საჭირო. ასე რომ, მათ გადასატანად შეიძლება ცხენების დაქირავებაც მოგიხდეთ.

- ახლა კი მესმის, რატომაც ამბობენ, რომ ბრძენი კაცი ხართ, - თქვა ჯადოქარმა, - ლითონის ფულის უარყოფითი თვისებების გამო,

ხალხმა ის **ქაღალდის ფულით** შეცვალა. ქაღალდის ფული უფრო მოსახერხებელია, ცოტას იწონის, ადვილად დაახურდავებ. თან მის დასამზადებლად სპეციალური გამჭვირვალე ქაღალდია საჭირო და ყალბ ფულს უცხად ამოიცნობ.

- აი ეს მომწონს, - გაეხარდა ოიკოსს, - ნეტავი ადრე მცოდნოდა. ახლავე ბრძანებას გავცემ, ფულს მე თვითონ დავამზადებ. მაგრამ რა დავარქვა? როგორი უნდა იყოს?

- ეგ რა პრობლემაა? - გაეცინა ჯადოქარს, - ჩვენ დაგეხმარებით!

გთავაზობთ თამაშს:

პირველი ეტაპი: დავარიგოთ პაკეტები, თითოეულ პაკეტში სხვადასხვა საგნები ჩავდეთ. (ფანქრები, გადასაყვანი ქაღალდები, სალეჭი რეზინები და ასე შემდეგ).

შეგიძლიათ თქვენი საგნები ერთმანეთში გაცვალოთ.

იმსჯელებთ, რა არის გაცვლა.

ადვილი იყო თუ არა ერთმანეთში მორიგება?

მეორე ეტაპი: ახლა სათამაშო ფული გავინაწილოთ (10-15 ასპანური).

გაყიდეთ თქვენი საქონელი და იყიდეთ რაც გნებავთ.

ადვილი იყო თუ არა გაცვლა, ყიდვა-გაყიდვა?

შეძელით თუ არა ერთმანეთთან შეთანხმება?

კითხვები ზამმორებისათვის

1. რას ნიშნავს ბარტერი?
2. როგორი იყო პირველი ფული? რა ეწოდება ასეთ ფულს?
3. რატომ შეიცვალა საქონლური ფული ლითონის ფულით?
4. რა არის ლითონის ფული?
5. რატომ შეიცვალა ლითონის ფული ქაღალდის ფულით?

დახატეთ, როგორ წარმოგიდგენიათ კუნძული ბარტერი.

დელოფალს და ნაცარქექიას მივაკითხოთ. ისინი კუნძულ ბარტერზე ბრძენ ოიკოსთან დავტოვეთ. ნაცარქექია და ჯადოქარი ოიკოსს დაეხმარნენ და ერთად ბევრი პრობლემის მოგვარება შეძლეს.

ოიკოსმა ქალაღლის ფული შემოიღო, რომელსაც „ბუმბიკებს“ ეძახდნენ.

კუნძულის საუკეთესო ოსტატმა ქალაღლის ფულის დამზადების ტექნოლოგია გამოიგონა და საიდუმლოდ ინახავდა.

ქალაღლი წყალგამძლე იყო, თანაც ლამაზად გამოიყურებოდა. მეორე ოსტატმა ფულის საღებავი დაამზადა. ის საღებავი არც მზეზე ხუნდებოდა და არც წყლით ირეცხებოდა.

მმართველმა ოიკოსმა ფულზე თავისი ხელმოწერა დასვა.

ოიკოსმა ფულის დახურდავების პრობლემაც მოაგვარა. მან ერთიანი, სამიანი, ხუთიანი და ათიანი ბანკნოტები გამოუშვა.

ბანკნოტი ქალაღლის ფულს ნიშნავს.

ბანკნოტი თითქმის იმ ზომისა იყო, რა ზომისაც დღეს ჩვენი ფული – ლარია.

ჩვენი ფული, ისევე როგორც კუნძულის ფული, მაღალი ხარისხის ქალაღლისგანაა დამზადებული. ადვილად არ იხევა, მსუბუქია. ყალბი ფულის დამზადებაც ძნელია.

ოიკოსის ბრძანებით, კუნძულის ცენტრალურ მოედანზე კანონების მაუწყებლები ხმამაღლა აცხადებდნენ:

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა :

ჩვენს სახელოვან კუნძულზე საქონლის გაცვლის პრობლემები მოგვარებულია.

ამიერიდან ყველაფერი რიგზე იქნება.

კუნძულ ბარტერის მოსახლეობისათვის ვბრძანებ:

1. კუნძულ ბარტერზე საქონლის საფასურად დაწესებულია ფულადი ნიშნები – ბუმბიკები.

2. საქონლისა და მომსახურების ფულზე გადაცვლას ეწოდოს **გაყიდვა**.

3. საქონლისა და მომსახურების ფულით შეძენას ეწოდოს **ყიდვა**.

4. ფულის იმ რაოდენობას, რომელიც ერთეული საქონლის საყიდლად ან გასაყიდადაა საჭირო, ეწოდოს **ფასი**.

კუნძულის მმართველი ოიკოსი

- რა კარგია! - მანველიტას თვალეზზე ცრემლს აღარ ღავინახავ. მანველიტა ყვავილებს გაყიდის, მისი ქმარი, მეზღვაური ჯონი, თევზს დაიჭერს, აღებული ფულით ბიჭს ჩანთას უყიდის, - უხარო-და ოიკოსს. - მარტო ჩანთას კი არა, ფულით ყველაფერს იყიდის. ჩემი კუნძულის ხალხი გაიხარებს, აღარ დასჭირდებათ საქონლის საქონელზე გადაცვლა, საქონელს გაყიდის, ფულს აიღებენ, დააგროვებენ და შემდეგ, როცა რაიმე დასჭირდებათ, იყიდის. ეს იმას ნიშნავს, რომ ფული გაცვლის ყველა პრობლემას მოგვიგვარებს.

- გარდა ამისა, მოლაპარაკება მყიდველსა და გამყიდველს შორის მალე დამთავრდება. თავსატეხი აღარ იქნება, რამდენი ბატი უნდა გაცვალო ერთ ტომარა მარცვალში და რამდენი მეტრი ტილო ერთ ნაჯახში. დადგენილი ფასებით ყველაფერი ადვილად მოგვარდება. ვთქვათ, ერთი ტომარა ფქვილი 40 ბუმბიკი ღირს, ერთი ბატი კი - 8 ბუმბიკი. გამოდის, რომ ერთი ტომარა ფქვილის საყიდლად 5 ბატია საჭირო, - უთხრა ჯადოქარმა.

- სწორია! ასეც არის. ჩვენს კუნძულზე ერთ ტომარა ფქვილში ხუთ ბატს და, თუ ბატები მსუქნები იყვნენ, ოთხსაც ცვლიდნენ. ესე იგი გამხდარი ბატი მსუქანზე 2 ბუმბიკით იაფია. ეს ფულის კიდევ ერთი კარგი თვისებაა, ის ანგარიშის დროს ერთეულს განსაზღვრავს და საქონლის ფასის დადგენაში მოგვეხმარება, - თქვა ოიკოსმა.

- სწორია, სწორი, - კვერი დაუკრა დედოფალმა.

- ახალი სახლი რომ იყიდოთ, ძროხების მოგროვება აღარ დაგჭირდებათ, არც მათი მოვლა, კვება და იმაზე ნერვიულობა, გადარჩებიან თუ არა. ფულის დაგროვება უფრო ადვილი საქმეა. წარმოიდგინეთ, როგორ გაუმართლა ექიმებს, პარიკმახერებს, მასწავლებლებს და სხვა პროფესიის ადამიანებს, რომლებიც მომსახურებისათვის ქაღალდის ფულს აიღებენ. ისინი ამ ფულს დააგროვებენ და შემდეგ სურვილისამებრ საჭირო ნივთებს შეიძენენ. ესე იგი ფული ქონების დაგროვებაშიც დაგვეხმარება, - განმარტა ჯადოქარმა.

- კეთილო ჯადოქარო! - მიმართა ოიკოსმა, - დიდი მადლობა დახმარებისათვის. ჩემი კუნძულის ხალხს ყიდვა-გაყიდვა ძალიან გაუადვილდება. დიდი მადლობა!

- კარგია, რომ ჩემი რჩევა გაითვალისწინეთ, - თქვა ჯადოქარმა, - თანაც მშვენიერი ეკონომიკის გაკეთილი გამოგვივიდა.

საგარჯიშო

ვთქვათ, ისეთ ქვეყანაში ცხოვრობთ, სადაც ფულის არსებობა არ იციან!

ამოცანა № 1

ერთ-ერთ სოფელში ერთ ცხვარზე 10 თიხის დოქს, ან 6 ისარს, ან 2 ტომარა ფქვილს ცვლიან. რამდენ ნაჯახზე გაიცვლება ერთი ცხვარი, თუ ერთ ნაჯახს 3 ისარზე ცვლიან?

რამდენი დოქი გაიცვლება ერთ ისარზე?

(საქსე – 01 სკა 'რედაქცია' დასაწყისში
სადაც იყავი იქამდე იყავი 'სადაც იყავი' სკა :სადაც იყავი)

ამოცანა № 2

ურჩიეთ მჭედელს, როგორ გაცვალოს ნაჯახები ცხვარზე, თუ ცხვრის პატრონს ფქვილი სჭირდება, ფქვილის პატრონს – დოქები, დოქების პატრონს კი – 2 ნაჯახი.

(სადაც იყავი – სადაც იყავი დასაწყისში
სადაც იყავი იქამდე იყავი 'სადაც იყავი' სკა :სადაც იყავი)

ამოცანა № 3

ვთქვათ, გამოგუშვით ქაღალდის ფული და მას ჩვენთვის კარგად ნაცნობი სახელი — ასპანური დავარქვით.

1 დოქი 3 ასპანური ღირს. რა ელირება დანარჩენი საქონელი?

(სადაც იყავი 1 – სადაც იყავი :სადაც იყავი
2 – სადაც იყავი დასაწყისში :სადაც იყავი
3 – სადაც იყავი :სადაც იყავი)

ამოცანა № 4

რამდენი ისარია საჭირო 5 ცხვარზე გასაცვლელად?

(სადაც იყავი 01 :სადაც იყავი)

ამოცანა № 5

ერთ სოფელში 6 ქათამზე ცვლიან 1 ნაჯახს, ან 3 მეტრ ტილოს, ან 12 თიხის ჯამს.

რამდენი მეტრი ტილო გაიცვლება სამ ნაჯახზე?

რამდენი თიხის ჯამი გაიცვლება 1 მეტრ ტილოზე?

(სადაც იყავი 12 :სადაც იყავი 3 :სადაც იყავი 6 :სადაც იყავი)

ამოცანა № 6

გლები კურდღლებს ქათმებზე ცვლიდა. 2 კურდღელში 3 ქათამს იღებდა. რამდენი კურდღელი უნდა დაიჭიროს გლებმა, რომ 24 ქათამში გაცვალოს?

(იანსაბაძე გი :იგნაფი)

ამოცანა № 7

ერთ სოფელში ერთი ქათამი 6 ასპანური ღირს. 1 ნაჯახი 36 ასპანური, 1 მეტრი ტილო 12 ასპანური, ერთი თიხის ჯამი სამი ასპანური. რამდენი ნაჯახი, ტილო და თიხის ჯამი შეგიძლია იყიდო, 12 ქათამი რომ გაციდო? რამდენი ტილო? რამდენი თიხის ჯამი?

(იპაჩე ვისიო 47 'აპრილი იანსაბაძე გი, იგნაფი 2 :იგნაფი)

კითხვები ბამბორებისათვის

1. რა არის ბანკნოტი?
2. რა თვისებები აქვს ქაღალდის ფულს?
3. რას ნიშნავს გაყიდვა?
4. რას ნიშნავს ყიდვა?
5. რა არის ფასი?

დახატეთ ნებისმიერი საქონლური ფული, მონეტა და ქაღალდის ფული.

X თქმა

მოძრაობი და უძრაობი ქონება

(XX გაკვეთილი)

როგორ ფიქრობთ, რამდენ ხანს დარჩნენ ხელმწიფე, დედოფალი და ნაცარქექია კუნძულ ბარტერზე?

ჩვენ მოგვეჩვენა, რომ მათი სტუმრობა დიდხანს გაგრძელდა, მაგრამ ასე არ ყოფილა. სასახლეში მათი გაუჩინარება არავის შეუმჩნევია, რადგან იცოდნენ, რომ მეფე და დედოფალი ეკონომიკის კაბინეტში გაკვეთილზე იყვნენ.

სასახლეში მყოფთა გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ხილით სავსე კალათებით ხელმწიფე, დედოფალი და ნაცარქექია კიბეზე ამოვიდნენ.

აი, რა შეუძლია ეკონომიკის ჯადოქარს!

დღეები გადიოდა, ხელმწიფე და დედოფალი კუნძულზე გატარებულ დროს ვერ ივიწყებდნენ.

- რა შესანიშნავი მოგზაურობა იყო! რა საოცარი ადამიანია მმართველი ოიკოსი! - იხსენებდა დედოფალი.

- მართლაც საოცარი ადამიანია, - დაეთანხმა მეფე.

- და რა ჭკვიანია! - განაგრძობდა დედოფალი.

- დიახ, ძალიან ჭკვიანია, - კვლავ დაეთანხმა მეფე.

- და როგორი მომხიბვლელი!

- შეიძლება, მართლაც მომხიბვლელია.

- რა მდიდარია!

- არა, მე უფრო მდიდარი ვარ! - ველარ მოითმინა ხელმწიფემ.

- არა მგონია, - შეეკამათა დედოფალი.

- არა, უფრო მდიდარი ვარ! - არ ნებდებოდა ხელმწიფე.

- ისევ ჩნუბობთ? - გაისმა ხმა და ოთახში ჯადოქარი გაჩნდა, - რა ხდება?

- ვერ გაგვირკვევია, ვინ უფრო მდიდარია, ჩვენ თუ ოიკოსი?
- დიან, ეს მართლაც საინტერესო თემაა, - მოდი, განვმარტოთ, რა არის სიმდიდრე, - თქვა ჯადოქარმა.
- ყველამ იცის, რომ, თუ ბევრი ფული გაქვს, მდიდარიც ხარ, - თქვა ხელმწიფემ.
- ფული კი არა, ნივთები, - შეეკამათა დედოფალი.
- ნუ კამათობთ! ფულიც და ნივთებიც ჩვენი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად გვჭირდება. სხვადასხვა ადამიანს სხვადასხვა მოთხოვნილება აქვს და უფრო მდიდარია ის, ვისაც შეუძლია მეტი მოთხოვნილება დაიკმაყოფილოს. ადამიანის სიმდიდრე მის შესაძლებლობებზეა დამოკიდებული, - აუხსნა ჯადოქარმა.
- როგორ გავიგოთ, ვინ უფრო მდიდარია, თუ ყველას სხვადასხვა მოთხოვნილება აქვს? - იკითხა ხელმწიფემ.
- დიან, ადვილი საქმე არ გახლავთ. ჯერ შევთანხმდეთ, რომ **სიმდიდრე** არის ქონების ღირებულება და ფულის ის რაოდენობა, რაც ერთ ადამიანს ან ოჯახს ეკუთვნის, - თქვა ჯადოქარმა.
- ესე იგი, იმისათვის, რომ გავიგო, მდიდარი ვარ თუ არა, მთელი ჩემი ქონება უნდა გავყიდო? - იკითხა ხელმწიფემ.
- არა, ხელმწიფეო, არაფრის გაყიდვა არ არის საჭირო. უნდა იცოდეთ, რა ღირებულების ქონება გაქვთ იმ შემთხვევისთვის, თუ მისი გაყიდვა დაგჭირდათ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, იგი უნდა შეაფასოთ, - განმარტა ჯადოქარმა.
- აღარ მაინტერესებს იმის გარკვევა, ვინ უფრო მდიდარია, - თქვა ხელმწიფემ, - გავაგრძელოთ მეცადინეობა.
- კარგი, - დაეთანხმა ჯადოქარი, - ქონება, რომელიც ოჯახს ეკუთვნის, შეიძლება იყოს მოძრავი ან უძრავი. ნივთებს, რომელთა გადაადგილებაც შესაძლებელია, **მოძრავი ქონება** ეწოდება. ეს არის ავეჯი, ჭურჭელი, ტანსაცმელი, ძვირფასეულობა, წიგნები, სათამაშოები, გადასაყვანი ქაღალდები, ხოლო სახლი, აგარაკი, მიწის ნაკვეთი - **უძრავი ქონებაა**, რადგან მათი გადაადგილება შეუძლებელია.
- ესე იგი, რაც უფრო მეტი ნივთი გაქვს, მით უფრო მდიდარი ხარ, არა? - იკითხა ხელმწიფემ და დედოფალს მიუბრუნდა: - ხომ

გეუბნებოდი, ჩემი ძველი ქული არ გადაავლო-მეთქი.

- არა, არც ისეა საქმე, თქვენ რომ გგონიათ, - აუხსნა ჯალოქარმა. - როცა ნივთებს დიდხანს ვხმარობთ, ისინი ცვდება, მოდიდან გადის და სარგებლობაც ნაკლებად მოაქვს. მათი საწყისი ღირებულება იკარგება. მაგალითად, დროთა განმავლობაში ქული შეიძლება ძონძად იქცეს. ხომ წარმოგიდგენიათ, რა სასაცილონი ვიქნებით, ძველმანებში რომ გავეხვიოთ. სახლს მოვლა და ზრუნვა სჭირდება, დროდადრო იგი უნდა მოვაწესრიგოთ, ძველი ნივთები ახლით შევცვალოთ. აბა, ვის ესიამოვნება ძველი დამტვრეული სათამაშო ან დაძონძილი კაბა? ალბათ ხშირად გაძლევენ შენიშვნებს, რომ ყველაფერი მოაწესრიგოთ და ის, რაც არ გჭირდებათ, გადაყაროთ. დროთა განმავლობაში საქონელი ფასს კარგავს. მაგრამ, ისეთი ნივთებიც არსებობს, რომელთა ფასი კი არ კლებულობს, არამედ, პირიქით, მატულობს. ასეთია ხელოვნების ნიმუშები, სურათები, სკულპტურები, ძვირფასეულობა, იშვიათი ძველებური საგნები, რომელსაც **ანტიკვარს** უწოდებენ. ისინი სიმდიდრის შემადგენელ ნაწილად ითვლება.

- გამდიდრება ყველას უნდა, მაგრამ ზოგი მართლა მდიდრდება, ზოგი კი ვერა. რატომ? - ჰკითხა ხელმწიფემ.

- დღეს რაღაც რთულ შეკითხვებს მაძლევთ, უცებ პასუხის გაცემაც კი მიჭირს! - ამოიოხრა ჯალოქარმა, - იშვიათად, მაგრამ სიმდიდრე ზოგს უეცრად თითქოს ციდან ჩამოუვარდება ხოლმე, ან მდიდარი ნათესავი ქონებას ანდერძით დაუტოვებს, ან სულაც ლატარიაში მოიგებს. უმეტესად კი ადამიანები თავიანთ ქონებას თვითონვე ქმნიან. ყველას საკუთარი თავის იმედი უნდა ჰქონდეს. ამისათვის მოხერხებულობა, ცოდნა და ზოგჯერ გამართლებაც არის საჭირო. სიმდიდრე შემოსავალზეა დამოკიდებული.

შემოსავლად ითვლება ფულის ის რაოდენობა, რომელიც ოჯახში განსაზღვრულ დროში შემოდის. რაც უფრო მეტია თანხის რაოდენობა, მით უფრო მეტია შემოსავალი და სიმდიდრეც მატულობს.

- გამოდის, რომ სიმდიდრე ქონება და ფულია, რომელიც ოჯახს ეკუთვნის, შემოსავალი კი არის ის ფული, რომელიც თითოეულ წევრს ოჯახში შემოაქვს, - თქვა ხელმწიფემ.

- სწორია, - შეაქო კეთილმა ჯადოქარმა - შემოსავალი, როგორც წესი, დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ შრომობს ადამიანი, სიმდიდრე კი იმაზე, თუ როგორ ხარჯავს. ოჯახში არის შემოსავალი და არის გასავალი. ამ უკანასკნელს ეკონომიკის ენაზე **ოჯახის ხარჯი** ეწოდება.

- ახლავე ჩემებურად აგიხსნით, - თქვა ნაცარქექიამ, - აბა, წარმოიდგინეთ დიდი მდინარე, რომელიც სიმდიდრის ტბაში ჩაედინება. მას შემოსავალი ჰქვია. მეორე მდინარე ტბიდან გაედინება და მას გასავალი ჰქვია. თუ ტბაში წყალი უფრო მეტი რაოდენობით ჩაედინება, ვიდრე გადის, მაშინ წყლის დონე თანდათან მატულობს და, თუ მეტი გაედინება, ვიდრე ჩადის, - კლებულობს.

- მომწონს თქვენი გონებამახვილობა, კარგადაც მსჯელობთ, - თქვა ჯადოქარმა და მეფე-დედოფალს გადახედა, - ახლა მე მივდივარ, თქვენ კი თქვენი ქონება შეაფასეთ.

- მოდი, შევაფასოთ ჩვენი ქონება, - ერთხმად თქვეს ხელმწიფემ და დედოფალმა.

- მაშ, ასე, - თქვა დედოფალმა, - ჩვენი სასახლე, ალბათ 1000 ეკონზე (ამ ქვეყნის ფული) ნაკლები არ ღირს. ეს ლამაზი, ხელით დამზადებული ავეჯი, ოქრომკედით მოქარგული სადღესასწაულო ტანსაცმელი და ჭურჭელი 200 ეკონი ეღირება.

- ჩემი სამეფო ეტლი 50 ეკონად გაიყიდება. გახსოვს, 6 ცხენში 35 ეკონს მაძლევდნენ. ამას ჩვენი წინაპრების სურათებიც მივუმატოთ და 40 ეკონი გამოვა. საგვარეულო ძვირფასეულობა ნამდვილად 120 ეკონი ღირს.

- ეტლისა და საჯინბოს ფასიც არ დაგავიწყდეს. ამას ჩვენი ეზოც რომ მივუმატოთ, ვფიქრობ, 480 ეკონს გადაგვიხდიან.

- მინდვრები და ბაღები 320 ეკონად გაიყიდება, საჯინბოსთვის შეგვიძლია 90 ეკონი მოვითხოვოთ. ეტლის სადგომი სარემონტოა, მაგრამ სულ ცოტა 30 ეკონი გვეკუთვნის.

- რამდენი ვიანგარიშეთ, სულ ამერია, ის ფულიც ხომ უნდა მივუმატოთ, რომელიც არ დაგვიხარჯავს?

- ხაზინაში 165 ეკონი დარჩა, ისიც უნდა მივუმატოთ.

- ახლა უნდა დავითვალოთ მოძრავი და უძრავი ქონება და ქონების მთელი ღირებულება, - თქვა დედოფალმა.

უძრავი ქონება

სასახლე — 1000 ეკონი;
მიწა, ბაღები — 320 ეკონი;
საჯინიბო — 90 ეკონი;
ეტლის გასაჩერებელი
აღვილი — 30 ეკონი.

სულ 1440 ეკონი

მოძრავი ქონება

ავეჯი, ჭურჭელი — 200 ეკონი;
ეტლი — 50 ეკონი;
ცხენების ექვსეული — 35 ეკონი;
სურათები — 40 ეკონი;
ძვირფასეულობა — 120 ეკონი;
ფული — 165 ეკონი.

სულ 610 ეკონი

მთელი ქონება — 2050 ეკონი.

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის სიმდიდრე?
2. რა არის მოძრავი ქონება?
3. რა არის უძრავი ქონება?
4. ავტომანქანა მოძრავი ქონებაა თუ უძრავი?
5. რას ეწოდება ანტიკვარი?
6. რა არის ოჯახის შემოსავალი?
3. რა არის ოჯახის ხარჯი?

დახატეთ ცალ-ცალკე მოძრავი და უძრავი ქონება.

XI თქმა

როგორ გაჩნდნენ მინისტრები

(XXI გაკვეთილი)

რა არის ოჯახის სიმდიდრე?

(*ჩვენთან ისე მოხდა, როგორც 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში*)

როგორი ქონება გაქვთ?

(*ჩვენთან ისე მოხდა, როგორც 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში 'ფეხად დაწინააღმდეგებულ' ოჯახში*)

მეფე-დედოფალს საზრუნავი არ აკლდებოდათ.

ჯაღოსნური ჯოხის გაქრობამ მათ უამრავი პრობლემა გაუჩინა. სახელმწიფოს მართვა ყოველდღე ძნელდებოდა, დროც არ ჰყოფნიდათ.

- ძვირფასო, იქნებ სხვების მსგავსად ჩვენც მინისტრები დავიქირაოთ? - უთხრა ერთხელ დედოფალმა.

- კარგი აზრია, მაგრამ სად ვეძებო? - ამოიოხრა მეფემ, - სახელმწიფოს მართვა საპასუხისმგებლო საქმეა. მე უბრალო, გაუნათლებელი მსახურები კი არა, ნასწავლი და ჭკვიანი ხალხი მჭირდება.

- სწორად მსჯელობ! - დაეთანხმა დედოფალი, - მართლაც ჭკვიანი და განათლებული თანამშრომლები გჭირდება.

- იქნებ ნაცარქექიას ვთხოვოთ და მათს მოძებნაში დაგვეხმაროს?

- სიამოვნებით, - თქვა ნაცარქექიამ, - განცხადება გამოვაქვეყნოთ და ის სასწავლო დაწესებულებებიც მოვძებნოთ, სადაც ასეთი პროფესიის ხალხს ამზადებენ, ან ნაცნობ მეფეებს ვთხოვოთ, იქნებ სპეციალისტები გამოგვიგზავნონ.

- ვიდრე მათ მოიწვევდეთ, უნდა იცოდეთ, რას გადაუხდით, ანუ რა ოდენობის **ხელფასი** დაენიშნებათ, - გაისმა ჯადოქრის ხმა, - იმაზე თუ გიფიქრიათ, რამდენი ეკონის გადახდას აპირებთ?

- მე რატომ უნდა ვიფიქრო, თვითონაც კარგად იციან, - თქვა ხელმწიფემ.

- საზოგადოდ, რა თქმა უნდა, იციან. ყველას ერთნაირი ხელფასი არ ექნება, მაგრამ თქვენ ხომ მინისტრს იმდენ თანხას არ გადაუხდით, რასაც მებაღეს უხდით?

- რატომაც არა? რითი არიან ისინი სხვებზე უკეთესები! - გაჯიუტდა ხელმწიფე.

- არა, ასე ნუ მსჯელობთ. თქვენ განათლებული, წიგნიერი მინისტრები გჭირდებათ. მათ განათლების მისაღებად დიდი თანხა დახარჯეს, დახარჯეს ენერჯია, დრო და ამიტომაც ანაზღაურება მაღალი უნდა ჰქონდეთ. ამასთან, მინისტრის სამუშაო უფრო საპასუხისმგებლოა, ვიდრე მებაღისა. მინისტრებმა შეცდომები რომ დაუშვან, ქვეყანა აირევა, შეიძლება ომიც დაიწყოს. მებაღის შეცდომა ადვილი გამოსასწორებელია. ხალხი გრძნობს პასუხისმგებლობას და სამუშაოს კეთილსინდისიერად ეკიდება.

- გამოდის, რომ ყველას, ვისაც კარგი განათლება აქვს, მეტი ხელფასი უნდა? - იკითხა დედოფალმა, - ასე თუ ვიმსჯელებთ, მეშახტეებს უფრო მაღალი ხელფასი აქვთ, ვიდრე მებაღეებს, თუმცა არც მეშახტეებს აქვთ უმაღლესი განათლება. სასწრაფოდ უნდა ხელფასები ჩამოვაკლოთ, ეს ფულის განიავებაა.

- არა, ეს ფულის განიავება არ არის, - შეაჩერა ჯადოქარმა, - სამუშაო, რომელიც ძალიან მძიმეა, თანაც არცთუ მიმზიდველი, ასევე ძვირად ფასობს, რადგან ის ქვეყნისთვის საჭიროა. სხვა შემთხვევაში, თუ დიდი ხელფასები არ ექნებათ, არავინ მოისურვებს ასეთი სამუშაოს შესრულებას. და მერე, ნუ იფიქრებთ, რომ კარგი განათლებითა და დიდი გამოცდილებით თქვენთან ვინმე დაბალ ხელფასზე იმუშავებს.

- კარგი, გავიგე, რაც უნდა გავაკეთო, - თქვა ხელმწიფემ, - დროს ნუ ვკარგავთ, უნდა ვიმოქმედოთ.

ხელმწიფემ სამეფო გაზეთში განცხადება გამოაქვეყნა: „გვესაჭიროება განათლებული მინისტრები! ანაზღაურება მაღალი ექნებათ! მოგემართეთ სასახლეში“.

მეორე დღესვე სასახლეს უამრავი ხალხი მოაწყდა. მინისტრობის მსურველი ძალიან ბევრი აღმოჩნდა, იმიტომ რომ მეფე მაღალ ხელფასებს ჰპირდებოდა. მაღალი ხელფასი ყველას უნდა, ყველამ იცის, რომ ასეთი ანაზღაურება დიდ შემოსავალს იძლევა და მოთხოვნილებებიც ადვილი დასაკმაყოფილებელია. მაგრამ ხელმწიფე არ დაიბნა და გამოაცხადა, რომ მინისტრად მხოლოდ იმას მიიღებდა, ვისაც მინისტრთა აკადემიის დიპლომი და თანაც ამ თანამდებობაზე მუშაობის სამი წლის გამოცდილება ექნებოდა:

- ცოდნა საკმარისი არ არის, მისი გამოყენებაც უნდა შეგეძლოს. გამოცდილების მქონე ადამიანები უფრო კარგ სპეციალისტებად ითვლებიან, ვიდრე ისინი, რომლებმაც სასწავლებელი დაამთავრეს, მაგრამ სპეციალობის მიხედვით არასოდეს უმუშავიათ.

ამ განცხადების შემდეგ მისაღებში მხოლოდ 5 ადამიანი დარჩა, - ისინი ყველა მოთხოვნილებას აკმაყოფილებდნენ, მაგრამ მეფეს მხოლოდ 2 სამუშაო ადგილი ჰქონდა. მეფე მოსათათბირებლად დედოფალთან გაიქცა და თან ნაცარქექიაც დაიბარა.

- გამოცდა მოვაწყოთ, - თქვა ნაცარქექიამ, - განათლება ყველას კარგი აქვს, მუშაობის გამოცდილებაც, მაგრამ ყველას ერთნაირად სხარტი აზროვნება, გამჭრიახი გონება არ ექნებათ. ჯერ გამოვცადოთ და მერე მივიღოთ.

- ჩვენ თქვენი ნიჭის შემოწმება გვინდა, - უთხრა მათ ნაცარქექიამ, - ვინც უფრო კარგად აზროვნებს, მინისტრის პოსტზეც მას დავნიშნავთ.

გამოცდაზე გამოიძახეს პირველი მსურველი.

- რისი გაკეთება შეგიძლიათ? - შეეკითხა ხელმწიფე.

- მე ყველა სიტყვას უკუღმა ვკითხულობ, - იყო პასუხი.

- თავშესაქცევია, მაგრამ მინისტრის პოსტზე არ გამოდგებით, ნახვამდის, - უთხრა ნაცარქექიამ.

მეორე მსურველი სახელმწიფო ჰიმნს ბულბულივით უსტვენდა. მესამეს თვალეზავი უღმრთესი შეეძლო მალვიდარას დაშლა და აწყობა. მეოთხე სწრაფად ანგარიშობდა, უმატებდა, აკლებდა, ყველანაირ ციფრს ამრავლებდა, მეხუთემ კი ექვსი უცხო ენა იცოდა.

- როგორ მოვიქცეთ? - იკითხა ხელმწიფემ.

მეოთხე მსურველი ეკონომიკის მინისტრად დანიშნეთ, მეხუთე კი, რომელმაც 6 ენა იცის, საგარეო საქმეთა მინისტრად, -

ურჩია ნაცარქექიამ.

ასე რომ, 2 ადამიანი, ყველაზე განათლებული და ნიჭიერი, მაღალ თანამდებობაზე დაინიშნა მაღალი ანაზღაურებით.

ბავშვებო, რამდენიმე წლის შემდეგ თქვენ სკოლას დაამთავრებთ, აირჩევთ პროფესიას, შემდეგ კარგი სპეციალისტებიც გახდებით და, ბუნებრივია, ისეთი სამუშაოს ძებნას დაიწყებთ, სადაც მაღალი ხელფასი გექნებათ. აქედანვე იფიქრეთ თქვენს მომავალ პროფესიაზე!

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის ხელფასი?
2. როგორ ფიქრობთ, ვის უფრო მაღალი ხელფასი ეკუთვნის: მფრინავ-გამომცდელს თუ გამყიდველს? მეცნიერს თუ მეეზოფეს? რატომ?
3. რატომ მოითხოვთ ხელმწიფემ მუშაობის სამი წლის გამოცდილება და დიპლომი?
4. რისთვის სჭირდებოდა მინისტრები ხელმწიფეს?

დახატეთ სურათი თემაზე: „ჩემი მომავალი პროფესია“.

XII თემა

დროითი და სანარღო ხელფასი

(XXII გაკვეთილი)

როგორც ყველას, ჩვენს ხელმწიფესაც ჰყავს თავისი მინისტრები.

ერთი აწარმოებს ანგარიშს, ადგენს გეგმებს, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ქვეყნის ეკონომიკასა და ფინანსებს განაგებს, მეორე ქვეყნის საგარეო საქმეებით არის დაკავებული, იღებს დელეგაციებს, დებს საერთაშორისო შეთანხმებებს და ასე შემდეგ.

მინისტრების დანიშვნის შემდეგ ქვეყნის საქმეები გაუმჯობესდა.

ერთხელ მეფემ ეკონომიკის მინისტრი დაიბარა და უთხრა:

- მე თქვენი კმაყოფილი ვარ. მშვენიერად ასრულებთ დაკისრებულ მოვალეობას. ჩემი ძროხები ახლა ბევრს იწველიან და საუზმეზეც კარაქი ბლომად მაქვს. ჩემი ვაჟიშვილიც გამოსწორდა, მათემატიკაში ხუთიანებს იღებს. როგორ მიაღწიეთ ამას?

- თქვენო უდიდებულესობავ, მე ძროხების ენა არ ვიცი და ვერც მათთან შევძლებდი მოლაპარაკებას. უბრალოდ, მერძევე გასამრჯელოს საათობრივი გამომუშავებით კი არ იღებს, არამედ ხელფასი გამომუშავებული პროდუქციის რაოდენობის მიხედვით ეძლევა. პრინციმა უკეთესად დაიწყო სწავლა, რადგანაც მიხვდა, რომ მთავარი ცოდნაა და შემოსავალიც მის ცოდნაზეა დამოკიდებული.

- პრინცის შესახებ მივხვდი, მაგრამ ძროხისა ვერაფერი გავიგე. კიდევ ერთხელ ამისხენით, რას იღებს მერძევე? - იკითხა შეწუხებულმა ხელმწიფემ.

- ადრე მერძევე ხელფასს საათების მიხედვით იღებდა, ესე იგი, რაც უფრო დიდხანს იმუშავებდა, მით მეტ ფულს უხდიდნენ. ასეთ ანაზღაურებას **საათობრივი** ანუ **დროითი** ჰქვია. ხელფასი

საათების, დღეების, კვირებისა და თვეების მიხედვით გაიცემოდა. ახლა მერძევე ხელფასს იმის მიხედვით იღებს, თუ რამდენ ლიტრ რძეს მოიწველის ძროხა და, რაც მეტს მოიწველის, მით უფრო მეტ ფულს აიღებს.

ანაზღაურებას, რომელიც წარმოებული პროდუქციის რაოდენობაზეა დამოკიდებული, გამომუშავების მიხედვით ანაზღაურება ანუ **სანარდო ხელფასი** ეწოდება.

- კარგად მოგიფიქრებიათ. თუ მერძევეს თავისი შემოსავლის გაზრდა უნდა, ძროხას უფრო კარგად უნდა მოუაროს და დღეები უსაქმოდ არ გაატაროს, - თქვა ნაცარქექიამ.

- ანაზღაურების ეს ფორმა ძალიან მომწონს. ახლავე გაეცით ბრძანება და ხელფასი ყველას გამომუშავებული პროდუქციის მიხედვით გადაუხადეთ. ასე უსაქმურობასაც ბოლო მოეღება, - დაასკვნა ხელმწიფემ.

- არაერთარ შემთხვევაში, - ადგილიდან წამოიჭრა პირველი მინისტრი. - წარმოიდგინეთ, რა მოხდება, თუ სტომატოლოგები ხელფასს ამოღებული კბილების მიხედვით მიიღებენ, მეხანძრეები ჩაქრობილი ხანძრების ან მოსამართლეები გამოტანილი განაჩენის რაოდენობის მიხედვით!

- მინისტრი სწორია. თუ ასე ვიმსჯელებთ, ექიმები მკურნალობის მაგივრად კბილების ამოღებას დაიწყებენ, მასწავლებლები მხოლოდ ხუთიანებს ჩამოარიგებენ, მეხანძრეები სახლებს ცეცხლს წაუკიდებენ, რომ მერე თვითონვე ჩააქრონ, მოსამართლეები კი ყველას ციხეში უკრავენ თავს, - თქვა ნაცარქექიამ.

- ამიტომ ანაზღაურების ასეთი ფორმა სიკეთის ნაცვლად ზოგჯერ საზიანოა, - გააგრძელა მინისტრმა.

ხელფასს საათების მიხედვით უხდიან მათ, ვისი შრომაც ძნელი დასათვლელია, მაგალითად, მასწავლებლებს. მათ საშინაო დავალება უნდა შეამოწმონ, ახალი გაკვეთილი ახსნან, საკონტროლო სამუშაო ჩაატარონ და ჩამორჩენილ მოსწავლეებს დაეხმარონ.

ხელმძღვანელი მუშაკები ყოველდღე ბრძანებებსა და განკარგულებებს გასცემენ, რომელთა დათვლაც ძნელია. ამიტომ მათ საათობრივი ანაზღაურება ანუ დროითი ხელფასი აქვთ. დროითი ხელფასი აქვთ მოსამსახურეებს, რომელთა ნამუშევრის შედეგი გარკვეული პერიოდის შემდეგ ჩანს. ესენი არიან ექიმები, მეცნიერები და ზოგიერთი სხვა პროფესიის ადამიანები.

- გავიგე, რომ სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებს სხვადასხვა ანაზღაურება უნდა ჰქონდეთ, ზოგს საათობრივი და ზოგს-გამომუშავებული პროდუქციის მიხედვით. მაგრამ აი, რა არ მესმის: როგორ განვსაზღვრო, ვინ მუშაობს კარგად და ვინ ცუდად, თუ ხელფასს ყველას გამომუშავებული საათების მიხედვით გადავუხდი? - იკითხა ხელმწიფემ.

- ნება მიბოძეთ, სხვაგვარად ავიხსნათ: თუ ერთი მუშა ერთ დღეში 10 დეტალს ამზადებს და მეორე 6-ს, ადვილი მისახვედრია, ვის უფრო მეტი ანაზღაურება ექნება.

- მეტი გააკეთე, მეტიც მიიღე, - შენიშნა ნაცარქექიამ.

- უფრო რთულია, როცა საქმე საათობრივ ანაზღაურებასთან გვაქვს. დროის მონაკვეთი ყველასთვის ერთია, მაგრამ ამ დროში შესრულებული სამუშაო ყველასთვის ერთნაირი არ არის. ნიჭიერი მუშაკის შრომა უფრო მეტად უნდა დავაფასოთ, - შენიშნა მინისტრმა.

- მივხვდი! - თქვა მეფემ, - როცა გამომუშავების მიხედვით ანაზღაურებაზე ვსაუბრობთ, ვგულისხმობთ შესრულებული სამუშაოს რაოდენობას - ლიტრებს, მეტრებს, კილოგრამებს და ასე შემდეგ. საათობრივი ანაზღაურების დროს ვითვლით საათებს, დღეებს, კვირეებს, თვეებს. მინისტრო, შეიძლება თუ არა ერთი და იმავე სამუშაოს შესრულება და სხვადასხვა ხელფასის აღება?

- შეიძლება! სამუშაო შეიძლება შესრულდეს კარგად, ძალიან კარგად და არაჩვეულებრივად. ვინც კარგად მუშაობს, მას დამატებით ფულად ჯილდოს აძლევენ. ასეთ ჯილდოს **პრემია** ჰქვია, - უპასუხა მინისტრმა.

- პრემია ძალიან ჰგავს ხუთიანს, რომელსაც პლუსს მიუწერენ. ხუთიანი კარგია, მაგრამ ხუთს მიმატებული პლუსი კიდევ უკეთესი, - ჩაურთო ნაცარქექიამ.

- თქვენ ძალიან კარგად მუშაობთ. იმისთვის, რომ ასე გასაგებად ამიხსენით, რას ნიშნავს დროითი და სანარდო ხელფასი, აგრეთვე პრემია, მეც დაგაჯილდოებთ და პრემიას მოგცემთ. ვბრძანებ, ხაზინიდან დამატებითი ფულადი ჯილდო გამოგიყონ, - კმაყოფილებით წარმოთქვა ხელმწიფემ.

ეკონომიკის მინისტრმა მეფეს მადლობა გადაუხადა.

საგარჯიშო

ამოცანა № 1

დურგალმა ერთ დღეში 15 სკამი გააკეთა, დურგლის მოწაფემ – 6. ერთი სკამი 5 ლარი ღირს. რამდენი ლარით მეტი მიიღო დურგალმა? რა ჰქვია ასეთი სახის შრომას და როგორ ხდება მისი ანაზღაურება?

(იწინააღმდეგებოდა სიყვარული იმდენად, რამდენად იმდენად :სგ.ი.ი.)

ამოცანა № 2

ისტორიის მასწავლებელი კვირაში 24 საათს მუშაობდა. რუსული ენის მასწავლებელი ავად გახდა და ისტორიის მასწავლებელთან შედარებით 8 საათით ნაკლები იმუშავა.

რამდენი გამოიმუშავა ერთი კვირის განმავლობაში ორივემ ერთად, თუ ისტორიის მასწავლებელი ერთ საათში 3 ლარს იღებს, ხოლო რუსული ენის მასწავლებელი 2 ლარით მეტს?

(სადაც 25 :სგ.ი.ი.)

ამოცანა № 3

ავტობუსის მძღოლმა 6 თვის განმავლობაში ისე იმუშავა, რომ ავარია არ მოუხდენია. ასეთი მუშაობისთვის მას ერთი თვის პრემია ეკუთვნის. რა რაოდენობის იქნება პრემია, თუ მძღოლის 6 თვის ხელფასი 120 ლარს შეადგენს?

(სადაც 07 :სგ.ი.ი.)

ამოცანა № 4

მერძევე ყოველდღე 2 ძროხისაგან 16 ლიტრ რძეს აბარებს. რა ჰქვია ანაზღაურების ისეთ ფორმას, როდესაც მერძევე თითოეულ მოწვეულ ლიტრზე 80 თეთრს იღებს?

რამდენს აიღებს მერძევე, თუ იგი 30 დღის განმავლობაში ყოველდღე 16 ლიტრ რძეს ჩააბარებს?

რამდენით გაიზრდება მერძევის შემოსავალი, თუ იგი შემდეგ თვეში ყოველდღიურად 17 ლიტრ რძეს ჩააბარებს?

(იყავი 09 იმ დროს 26 – ‘არაფერი იმდენად, რამდენად იმდენად :სგ.ი.ი.)

ამოცანა № 5

რა სახის ანაზღაურებას იღებს დარაჯი? ყოველ მორიგეობაზე მას 12 ლარს უხდიან. მორიგეობა ყოველ მეორე ღამეს უწყევს. რამდენ ლარს აიღებს 30 დღის განმავლობაში?

(იყავი იგი იქნებოდა ისე რომ იქნებოდა იქნებოდა იქნებოდა :სგმ.ი.ი.ი.)

ამოცანა № 6

მზარეული ჭურჭელს რეცხავს და დღეში 12 ლარს იღებს. ოფიციალურად 1 საათში 3 ლარი ეძლევა. ვისი ხელფასია უფრო მაღალი და რამდენით, თუ სამუშაო დღის ხანგრძლივობა 6 საათია?

(იქნებოდა იქნებოდა იქნებოდა იქნებოდა :სგმ.ი.ი.ი.)

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის დროითი ხელფასი?
2. რა არის სანარდო ხელფასი?
3. რა პქია ექიმისა და მასწავლებლის შრომის ანაზღაურებას?
4. რა არის პრემია?

დახატეთ სხვადასხვა პროფესიის ადამიანები. მიუწერეთ, ვინ რა ფორმით იღებს ხელფასს.

XIII თქმა

სახელმწიფო დახმარება

(XXIII გაკვეთილი)

ერთხელ ეკონომ პირველი ბაღში სეირნობდა. შესანიშნავი ამინდი იყო. მეფე კარგ ხასიათზე დადგა და სიმღერაც წამოიწყო.

სამეფოში ჩვენი ხალხი

ცხოვრობს შესანიშნავად,

ტრა - ლა - ლა, ტრუ - ლა - ლა.

ხალხი მეფეს ადიდებს

ალბათ სამართლიანად.

ეკონომიკის მინისტრი მეფეს მიუახლოვდა და სთხოვა, ბრძანებაზე ხელი მოეწერა.

- თქვენო უდიდებულესობავ, ბრძანების ახალი პროექტი უნდა წარმოგიდგინოთ, გთხოვთ გადახედოთ და ხელი მომიწეროთ.

- რას ეხება ჩემი ბრძანება? - იკითხა მეფემ.

- პენსიებს, შემწეობებსა და სტიპენდიებს, - ფულად დახმარებას მათთვის, ვინც არ მუშაობს ან ძალიან ცოტა შემოსავალი აქვს, - აუხსნა მინისტრმა.

- თქვენ რა, გაგიჟდით? - წამოიყვირა ხელმწიფემ, - თუ არ მუშაობენ, ფულს არ გადაუხდით!

- თქვენო უდიდებულესობავ, თქვენს სამეფოშიც ხომ ცხოვრობს ისეთი ხალხი, რომელსაც მუშაობა არ შეუძლია. მაგალითად, მოხუცები, ბავშვები. გარდა ამისა, ზოგი ძალიან ავადმყოფია, ან პირიქით, ძალიან ჯანმრთელია, მაგრამ სწავლობს.

- ეს ჩემი პრობლემა არ არის. ხომ იციან, რომ დაბერდებიან, ამიტომაც წინასწარ დააგროვონ ფული და ავადაც ნუ გახდებიან.

ჩემო ხელმწიფევ, ავადმყოფობას მხოლოდ ოროსნები იგონე-

ბენ. ფულის დაგროვება ძნელია, მრავალსულიან ოჯახს დიდი ხარჯი აქვს: საჭმელი, ჩაცმა, ბავშვების აღზრდა, განათლება... ფული თვიდან თვემდე ძლივს ჰყოფნით და აბა, სიბერეზე როგორღა იფიქრებენ? ავადმყოფები არ მუშაობენ და მკურნალობის თანხას ვერ იხდიან.

ყველა ცივილიზებულ ქვეყანაში არის კანონი, რომელიც მრავალშვილიანი ოჯახების, მოხუცებისა და ავადმყოფების დახმარებას ითვალისწინებს. ბრძენმა მმართველებმა კარგად იციან, რომ, თუ არა დახმარება, სახელმწიფოში მათ ათასნაირი პრობლემა შეექმნებათ, რაც სილატაკესთან, დანაშაულებრივ საქმიანობასთან, გაუნათლებლობასა და ავადმყოფობასთან იქნება დაკავშირებული.

- რატომ მაინცდამაინც მე უნდა შემაწუხოს ამ ხალხმა? - გაიკვირვა მეფემ.

- ნუთუ გსურთ, რომ თქვენს სახელმწიფოში ღარიბები, ავადმყოფები და უსახლკარონი იყვნენ? - ჰკითხა ეკონომიკის მინისტრმა.

- რას მაშინებთ? - უპასუხა შემფოთებულმა ხელმწიფემ. ღარიბები ვინ არიან?

- პიროვნება ან ოჯახი ღარიბად ითვლება, თუ მას ელემენტარული, აუცილებელი მოთხოვნილების დაკმაყოფილება არ შეუძლია. ეს აუცილებელი მოთხოვნილება არის საჭმელი, ტანსაცმელი, საცხოვრებელი. ღარიბები ხშირად შიმშილისა და სიცვიისაგან იხოცებიან. დახმარების გარეშე ისინი ცხოვრებას ვერ შეძლებენ. აბა დაფიქრდით, ვთქვათ, ოჯახში რამდენიმე ბავშვია, მშობლები მუშაობენ, მაგრამ ოჯახის შესანახად მათი შემოსავალი არ კმარა. რა უნდა ქნან? მათს შვილებსაც ხომ სჭირდებათ აღზრდა, განათლება, საჭმელი, ჩასაცმელი. სათამაშოებსა და გასართობებზე აღარას ვამბობ.

- მართლაც საშინელებაა, - თქვა მეფემ და საკუთარი თავი გაახსენდა. გაახსენდა ის დღე, როცა ჯადოქარმა დასაჯა და მშიერი დატოვა, - ჰო, მართალია, როცა გშია, საჭმლის გარდა არაფერზე ფიქრობ.

- ამიტომაც უნდა დავეხმაროთ. მშიერი და ცუდად ჩაცმული ბავშვები თქვენს სახელმწიფოში არ უნდა იყვნენ. თუ არ დავეხმარებით, ისინი თვითონ დაიწყებენ საზრდოს ძებნას და, რაკი ფიზიკურად მუშაობისთვის ძალიან პატარები არიან, თან არც ცოდნა და

ძალა ეყოფათ, მხოლოდ ორი გზა რჩებათ – ან მათხოვრობა, ან კიდევ ქურდობა. თუ დავეხმარებით, გაიზრდებიან და სახელმწიფოსაც სარგებლობას მოუტანენ. ადვილი შესაძლებელია, რომელიმე მათგანი დიდი მეცნიერი გამოვიდეს, ან ნიჭიერი მსახიობი, ან მხატვარი, მაგრამ, რაც უნდა გამოვიდნენ, მათხოვრები და ქურდები არ იქნებიან, – ურჩია ნაცარქექიამ.

– საცოდავი ბავშვები, ჩემი დახმარება მათ მართლაც სჭირდებათ, – თქვა ხელმწიფემ.

– ბრძანების პირველ პუნქტში ამიტომაც არის ნათქვამი, რომ სახელმწიფო დახმარებას უწევს მრავალშვილიან ოჯახებს, დახმარება ეძლევათ აგრეთვე ავადმყოფებს, ინვალიდებსა და მართლხელა დედებს.

– გავიგე! – თქვა ხელმწიფემ, – როგორც ამიხსენით, ეს არის შემწეობა, რომელიც ხალხს სახელმწიფოს მხრიდან ფულადი სახით ეძლევა.

– ახლა გადავიდეთ ბრძანების მეორე პუნქტზე, – განაგრძო მინისტრმა, – ეს მოხუცებს ეხებათ. ადამიანს, რომელმაც ხანდაზმულ ასაკს მიაღწია, შეუძლია აღარ იმუშაოს და სახელმწიფოსგან პენსია მიიღოს.

პენსია დამოკიდებულია ადამიანის სამუშაოზე, როგორ სამუშაოს ასრულებდა იგი პენსიაზე გასვლამდე, რამდენი იყო მისი ანაზღაურება – ხელფასი და მუშაობის სტაჟი, ანუ რამდენ წელიწადს იმუშავა.

– ძალიან საინტერესოა, კარგი გადაწყვეტილებაა, სიბერე უზრუნველყოფილი გექნება. სამართლიანია. რაც მთავარია, მთელი ცხოვრება მშვიდად მუშაობ და არც იმის დარდი გაწუხებს, რომ სიბერეში უფულოდ დარჩები, – მოიწონა ნაცარქექიამ.

– თქვენო უდიდებულესობავ, ბრძანებაში კიდევ ერთი პუნქტია – სტიპენდია.

– ეს რაღაა?

– **სტიპენდია** არის ფულადი დახმარება მათთვის, ვინც სწავლობს. სწავლა იგივე შრომაა, რომელსაც შემოსავალი არ მოაქვს. ეს არის შრომა მომავლისათვის. ხალხი ყოველწლიურად სულ უფრო რთულ და ხარისხიან საქონელს აწარმოებს, უმჯობესდება მომსახურება, რისთვისაც ქვეყანას მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, პროფესიონალები სჭირდება. ასეთი პროფესიონალი რომ გახდეს, დიდხანს და

კარგად უნდა ისწავლო. ამიტომ სტუდენტებს სამუშაო დრო აღარ რჩებათ და, თუ მათ არ დავეხმარებით, კარგი სპეციალისტების გარეშე დავრჩებით. არც ხარისხიანი საქონელი და მომსახურება გვექნება, რაც მათ სწავლის დამთავრების შემდეგ უნდა შეგვიქმნან, – თქვა ეკონომიკის მინისტრმა.

– გარდა ამისა, სტიპენდიას ყველა როდი იღებს. სტიპენდიას იღებს ის, ვინც კარგად სწავლობს. ის, ვინც კარგად არ სწავლობს, დროულად უნდა დაფიქრდეს, ან სწავლაზე დრო არ დახარჯოს და იმუშაოს, ან მთელი ენერგია სწავლას მოახმაროს, – ჩაერთა საუბარში ნაცარქექია.

საშინაო დაგალება

შეადგინეთ კროსვორდი თემაზე – „შემოსავალი“.

კითხვები გამეორებისათვის

1. რატომ უნდა დაეხმაროს სახელმწიფო მრავალშვილიან ოჯახებს, მოხუცებს, ინვალიდებს, ავადმყოფებს, მარტოხელა დედებსა და სტუდენტებს?
2. ვთქვათ, ოჯახში გყავთ ბებია, რომელსაც მუშაობა აღარ შეუძლია. იღებს თუ არა იგი შემოსავალს და რა ეწოდება მას?
3. რა არის პენსია?
4. ვთქვათ, თქვენი ძმა სტუდენტია. რა შემთხვევაში იღებს იგი შემოსავალს და რა ეწოდება ამ შემოსავალს?
5. რა არის სტიპენდია?
6. რას ნიშნავს აუცილებელი მოთხოვნების დაკმაყოფილება?

დახატეთ სურათი თემაზე: „როგორ ეხმარება სახელმწიფო თავის ხალხს“.

XIV თქმა

საპუორება

(XXIV-XXV გაკვეთილი)

გაიხსენეთ, რას წარმოადგენს ოჯახის სიმდიდრე და რაზეა იგი დამოკიდებული.

ვთქვათ, ნანამ მზიას ფანქარი მერის აჩუქა, თავისი კი-ლიას.

რა შემთხვევაში მოიქცა სწორად და რა შემთხვევაში - არა?

დაიმახსოვრეთ! უფლება არა გაქვთ, სხვის ნივთებს, ისე მოეპყროთ, როგორც საკუთარს.

ნანას უფლება არ ჰქონდა, რომ მზიას ფანქარი მერისათვის მიეცა. სამაგიეროდ მეორე შემთხვევაში იგი კარგად მოიქცა, ფანქარი მისი საკუთრება იყო და შეეძლო ისე მოქცეულიყო, როგორც სურდა.

ვინ ახსნის, რა არის საკუთრება?

საკუთრება არის ის, რაც გვეკუთვნის, რასაც ვზმარობთ და ჩვენივე ნება-სურვილით ვმართავთ.

საკუთრება შეიძლება იყოს ყველაფერი, ყველანაირი სახის ქონება - ნივთი, ტრანსპორტი, უძრავი და მოძრავი ქონება, ფაბრიკები, ქარხნები, მიწა, ტყე და ა. შ.

ბავშვებო! თქვენი საკუთრებაა ფანქრები, რვეულები, სათამაშოები და ასე შემდეგ.

თქვენი ოჯახის საკუთრებაა სახლი, მანქანა, ტანსაცმელი, აგარაკი და ა. შ., რაც თქვენს ოჯახს ეკუთვნის.

რა გზით შეიძლება გავზღეთ საკუთრების მფლობელნი?

საკუთრების მფლობელნი ანუ მესაკუთრე შეიძლება სხვადასხვა გზით გავზღეთ: ან თვითონ დავამზადოთ, ან ვიყიდოთ, ან ვიპოვოთ, ან საჩუქრად მივიღოთ, ან ანდერძით დაგვიტოვონ.

რისი უფლება აქვს მესაკუთრეს?
მესაკუთრეს შეუძლია თავისი საკუთრების გაყიდვა, გაცემა, გაჩუქება, გატეხა, გადავდება.
როცა ჩვენს ნივთებს უდიერად ექცევიან, აღშფოთებას ვერ ვმაღავთ და ჩვენს საკუთრებას ვიცავთ. ამ საქმეში სახელმწიფო პოლიციით, კანონებითა და სასამართლოებით გვეხმარება.

ერთხელ ეკონომ პირველის კაბინეტში გახარებული და აღტაცებული პრინცესა შევარდა.

- მამა, მამა! დეპეშაა, კეთილდღეობის ქვეყნიდან. ბებია ჩამოდის! ბებია!

- რას ამბობ! - გაუხარდა ხელმწიფეს. - აბა, დეპეშა მაჩვენე, რა წერია?

- „ვიქნები თორმეტში. მელოდეთ. თქვენი ბებია.“

- რა კარგია! რამდენი ხანია დედაჩემი არ მინახავს. მომენტურა. რატომ არ წერს, რით ჩამოდის ან რომელ საათზე? როგორ შევხვდეთ?

კარგად უნდა მოვემზადოთ. ცალკე ოთახში უნდა მოვასვენოთ და პრინცი გავაფრთხილოთ, რომ კიბეზე არ ირბინოს. დედოფალს უთხარით, კარგი სადილი მოამზადოს. ბებია უკვე ახალგაზრდა არ არის, მას სისუფთავე, სიმშვიდე და რეჟიმი სჭირდება. თუ აქ კარგად იგრძნობს თავს, დიდხანსაც დარჩება.

ორი დღე ხელმწიფის ოჯახი დიდ სამზადისში იყო. დედოფალი და პრინცესა ოთახებს ალაგებდნენ და დიეტურ სადილებს ამზადებდნენ.

პრინცი, რომელსაც აკრძალული ჰქონდა სირბილი, ხმაური და სათამაშოების მიყრა-მოყრა, ტანსაცმლის გაჭუჭყიანება, უსაქმურობისაგან დაიღალა და ბაღში წავიდა.

გადაწყვიტა თავი მშვილდ-ისრით გაერთო. ბევრს წვალობდა, მაგრამ ისრები აქეთ-იქით მიფრინავდა, ვერაფრით სამიზნეს ვერ მორატყა.

- რა უნიათო ყოფილხარ, მოდი, გაჩვენო, როგორ უნდა ისროლო, - მოესმა ქალის ხმა.

პრინცი მოტრიალდა და ლამაზი, ელეგანტურად ჩაცმული შუახნის ქალი დაინახა.

- მთავარია, ხელი არ აგიკანკალებს. ჩემი მასწავლებელი

ყოველთვის ასე მაფრთხილებდა.

ქალმა მშვილდ-ისარი აიღო, მოზიდა, ვაშლს დაუმიზნა და მორატყა.

- აი, ეს მესმის! - პრინცს ძალიან გაუკვირდა და აღფრთოვანებაც ვერ დამალა. - ეჰ, მე ამას ვერასოდეს შევძლებ!

- ნუ ნერვიულობ, ყველაფერს გასწავლი.

- თქვენ ვინა ხართ? - ჰკითხა პრინცმა.

- თუ შენ პრინცი ხარ, მაშინ მე შენი ბებია ვყოფილვარ.

- თქვენ ჩემი ბებია ხართ? - გაუკვირდა პრინცს, - შეიძლება შენობით მოგმართო?

- აილე ჩემი ჩემოდანი და სასახლეში წავიდეთ, - უთხრა ბებიამ.

დიდი, მძიმე ჩემოდანი უცხო იარაღივებით იყო აჭრელებული.

- მძიმეა? - შეეკითხა ბებია, - მოდი, ერთად წავილოთ. აქ სულ თქვენი საჩუქრებია.

ბებიას დანახვაზე ყველა დაფაცურდა, ზოგი სკამს სთავაზობდა, ზოგი სავარძელს, ზოგი ხილს, ზოგი მინერალურ წყალსა და წვეინებს.

- მოდი, ჯერ საჩუქრებს დაგირიგებთ. მთელი მსოფლიო მოვიარე, ბოლო ხანს ძალიან შემიყვარდა მოგზაურობა. ყველგან საჩუქრებს ვყიდულობდი თქვენთვის.

- მოგზაურობ? - გაუკვირდა ხელმწიფეს, - ამას ხომ ბევრი ფული სჭირდება. ჩვენ ვერ გეხმარებით და ამდენი ფული საიდან გაქვს?

- ჯერ ერთი, კარგ პენსიას ვიღებ. მეორეც, ჩემს სიმდიდრეს კარგი შემოსავალი მოაქვს. რაც უნდა იყოს, ყოფილი დედოფალი ვარ და არა ვინმე ღარიბი ქალი, - მიუგო ბებიამ.

- ალბათ გზაში დაიღალე და ყველაფერი აურიე. სიმდიდრე შემოსავალზეა დამოკიდებული და არა შემოსავალი სიმდიდრეზე, - შეეპასუხა ხელმწიფე.

- სიმდიდრე მოძრავი და უძრავი ქონებაა და ამ ქონებაზე შემოსავლის სახით დამატებული ფული, - განუმარტა ბებიამ.

- ვერ გაგვიგია, რას ნიშნავს სიმდიდრეზე დამოკიდებული შემოსავალი?

- როგორც ჩანს, ეს გაკვეთილი ბოლომდე არ გაგივლიათ, - გაეღიმა ბებიას.

- იცი, ჩვენ ჯადოქართან ვმეცადინებთ, ჯადოსნური ჯოხი კარგა ხანია აღარ გვაქვს, - უთხრა შეცბუნებულმა მეფემ.

- ვიცი, ვიცი. ჯადოქარი და მე კარგა ხნის მეგობრები ვართ. მართალია, ჯადოქარი ბევრ რამეს გასწავლით, მაგრამ, პირველ ყოვლისა, თქვენი თავის იმედი უნდა გქონდეთ, - მიუგო ბებიამ.

- რა კარგია, რომ არ გვიბრაზდები, - გაუხარდა ხელმწიფეს, - აგვიხსენი, რას ნიშნავს, სიმდიდრე შემოსავლის წყაროა?

- საკუთრება კარგ შემოსავალს მოგვცემს, თუ მას გონივრულად გამოვიყენებთ. აი მაგალითად, ქალაქგარეთ სახლი რომ მაქვს, იქ იშვიათად ჩავდივარ, ბევრს ვმოგზაურობ და ამიტომ სხვებს მივეცი.

- ნუთუ ის მშვენიერი აგარაკი გაყიდა? - შეწუხდა ხელმწიფე.

- საქმეც ის არის, რომ არ გამიყიდა, - თქვა ბებიამ - არენდით

- ღროებით სარგებლობაში გავეცი.

არენდა სხვისი ქონებით ღროებით სარგებლობას ნიშნავს. ადამიანს, რომელიც სხვისი ქონებით ღროებით სარგებლობს, **მეარენდეს** უწოდებენ. მას კი, ვინც თავის ქონებას გასცემს, **მოარენდე** ეწოდება. **მეარენდეები** ამ ქონებით მხოლოდ სარგებლობენ და მას არ განკარგავენ, ანუ ქონების გასხვისება ან ანდერძით მისი გადაცემა არ შეუძლიათ, არც სხვისი ნივთების დამტკრევისა და გადაყრის უფლება აქვთ. ქონებაზე ყველა უფლებით მხოლოდ **მეარენდე** სარგებლობს. **მეარენდეები** იხდიან გადასახადს, რომელსაც **რენტა** ეწოდება. აგარაკის გარდა ჩემი მიწებიცა და საძოვრებიც არენდით გავეცი. აღებული ფულით კარგად ვცხოვრობ და კიდევაც ვმოგზაურობ. ჰო, ეტლიც კარგ შემოსავალს მაძლევს, ვაჭრებზე ვაქირავებ და კარგადაც მიხდიან. შემოსავალი მართლაც იმაზე მეტი მაქვს, ვიდრე ვხარჯავ, მიუხედავად იმისა, რომ კარგად ვიკვებები, მოღურად მაცვია და ბევრსაც ვმოგზაურობ.

ფულს, რომელსაც ვერ ვხარჯავ, გავასესხებ ხოლმე და გარკვეული დროის შემდეგ უკან მიბრუნდება არა მარტო საწყისი თანხა, არამედ მისი პროცენტიც, რომელსაც **სარგებელი** ჰქვია. სარგებელი ჩემს მიერ ფულადი სახსრებით გაწეული სამსახურის ანაზღაურებაა.

- ესე იგი შემოსავლის მიღება ყველაფრისგან შეიძლება, მოძრავი ქონება იქნება ეს თუ უძრავი? უძრავი და მოძრავი ქონებისგან მიღებულ შემოსავალს რენტა ეწოდება, ხოლო ფულისგან მიღებულს - სარგებელი? - იკითხა, ხელმწიფემ.

- დიახ, - დაუდასტურა დედოფალმა. - სიმდიდრეს სხვა დამატებითი სიმდიდრე მოაქვს, მაგრამ მისი სწორად გამოყენება უნდა

ვიცოდეთ.

- მაინც ვერ გამიგია, რატომ უნდა უხადო ფული სხვას, თანაც, როცა იცი, რომ შენი არ არის. მე, მაგალითად, ვიყიდი, - თქვა მეფემ.

- როგორ ფიქრობ, რატომ არიან დაინტერესებული რენტის გადახდით? ჯერ ერთი, ყიდვას მეტი ფული სჭირდება, ვიდრე არენდას, - მიუგო ბებამ და განაგრძო: ვთქვათ, ბინა არა გაქვს. მის შესაძენად დიდი ფულია საჭირო. სანამ ამ ფულს იშოვიდე, სადღაც ხომ უნდა იცხოვრო? ამ შემთხვევაში არენდა გიშველის, დროებით სხვისი ქონებით ისარგებლებ.

მეორეც, წარმოიდგინეთ ასეთი სიტუაცია: ზღვაზე გაემგზავრეთ და იახტით გასეირნება გსურთ. იახტის ყიდვას არ აპირებთ, რადგან იქ, სადაც ცხოვრობთ, ზღვა არ არის. როგორ მოიქცევით? იახტას დროებით სარგებლობაში აიღებთ და უმნიშვნელო თანხასაც გადაიხდით. უაზრობაა იყიდო ის ნივთი, რომელიც მხოლოდ დროებით გჭირდება. მაგრამ ზოგჯერ ისეთი ვითარებაა, რომ არჩევანის წინაშე დგებით. მაგალითად, რა უფრო ხელსაყრელია: საცხოვრებელი ბინა არენდით აიღოთ და კარგ პირობებში იცხოვროთ, მაგრამ იცოდეთ, რომ მომავალში ბინის ყიდვას ვერ შეძლებთ, თუ იცხოვროთ ცუდ პირობებში და ფული საკუთარი ბინის შესაძენად დააგროვოთ?

დედის სიტყვებმა ხელმწიფე ძალზე ჩააფიქრა. დედოფალიც და პრინციც გულდასმით უსმენდნენ.

ბავშვებო, თქვენ როგორ გადაწყვეტილებას მიიღებდით და რატომ? ვის შეუძლია მაგალითები მოიყვანოს, გაიხსენოს ახლობლები და ნაცნობები, რომლებიც შემოსავალს საკუთრებისგან იღებენ?

გთავაზობთ ერთ საინტერესო თამაშს:

იატაკი 9 კვადრატად არის დაყოფილი. თამაშში 9 ბავშვი მონაწილეობს და ყველას თითო კვადრატი ეკუთვნის. იატაკზე დაჭმუჭნილი ქალაქის ბურთები ყრია. სულ 50 ბურთია და თითოეული 1 ლარი ღირს. თამაშში მონაწილეებს შეუძლიათ ბურთები მხოლოდ საკუთარ კვადრატში აკრიფონ. როცა ბურთები აიკრიფება, დაიანგარიშეთ თითოეული მოთამაშის კუთვნილი თანხა.

რას იზამდით, თუ რომელიმე მოთამაშე თამაშის წესებს დაარღვევდა და ბურთებს თქვენს კუთვნილ კვადრატში მოაგროვებდა? რატომ?

კითხვები გამომოწმებისათვის

1. რა არის საკუთრება?
2. რა გზით შეიძლება გაგზდეთ მესაკუთრე?
3. რისი უფლება აქვს ქონების მფლობელს?
4. რა არის სარგებელი?
5. თქვენს ოჯახს კიდევ ერთი ბინა აქვს. შეუძლია თუ არა ოჯახს მიიღოს შემოსავალი და რა ეწოდება მას?
6. თქვენს ოჯახს საცხოვრებელი ბინა არა აქვს. როგორ შეიძლება ამ პრობლემის მოგვარება?
7. რა არის არენდა?
8. რას უწოდებენ საკუთრების მფლობელს?
9. რას უწოდებენ მათ, ვინც არენდით იღებს რაიმე ქონებას?
10. რა არის რენტა?
11. ჩაითვლება თუ არა არენდით გაცემული ქონება საკუთრებად?
12. არის თუ არა არენდით გაცემული ქონება შეარენდეს საკუთრება?

დახატეთ ის ნივთები, რომლებიც თქვენი საკუთრებაა.

XV თქმა

ოჯახის ბიუჯეტი

(XXVI-XXVII გაკვეთილი)

ერთხელ ჯადოქარი გაკვეთილის ჩასატარებლად სასახლეში მივიდა. ოთახიდან ხმაური შემოესმა. ხელმწიფე და დედოფალი ცხარედ კამათობდნენ და ერთმანეთს ლაპარაკს არ აცდიდნენ.

- ისევ კამათობთ? კამათი კარგია, მაგრამ ყვირილით ერთმანეთს ვერაფერს გააგებინებთ, - უსაყვედურა ჯადოქარმა.

- მე მართალი ვარ! - ამტკიცებდა მეფე.

- მაშ, როგორ არა, მართალი ხარ! - აწყვეტინებდა დედოფალი.

- შეჩერდით! ჯერ დამშვიდდით! ვინც ადრე დამშვიდდება, საუბარსაც ის დაიწყებს, - უთხრა ჯადოქარმა.

- მე ვამტკიცებ, რომ მდიდრები მაშინ გავხდებით, თუ ბევრს ვიმუშავებთ, - განაცხადა დედოფალმა.

- მე კი ვამბობ, რომ მთავარი შრომა კი არ არის, არამედ ფულის ყაირათიანად ხარჯვა. თუ ფულს უაზროდ დავხარჯავთ, ვერ გავმდიდრდებით.

- ეს მარადიული კამათის საგანია, - თქვა ჯადოქარმა, - სინამდვილეში რომ გამდიდრდე, ფულის შოვნაც უნდა იცოდე და მისი გონივრულად ხარჯვაც.

სად იყო და სად არა, გამოჩნდა ნაცარქექია.

- გახსოვთ, სიმდიდრის ტბაზე რომ გიამბობდით? იქ ორ მდინარეზე იყო საუბარი, - თქვა მან, - ერთს, რომელიც ტბას ავსებდა, შემოსავალი ერქვა, მეორეს, რომელიც პატარ-პატარა წყაროებად გაედინებოდა, - გასავალი. თუ გასავალს გადაკეტავთ, თქვენი სიმდიდრის ტბა დამდგარ ჭაობად იქცევა, სადაც ცოცხალი არსება ვერ გაიხარებს და მოკვდება. სიმდიდრე იმისათვის ხომ არ გინდათ,

რომ ოქროთი სავსე სკივრებზე დასხდეთ და გაიძახოდეთ, უკ, რა მდიდრები ვართო? ჯადოქარო, ამათ, ეტყობა, ძუნწისა და ოქროს ამბავი არ იციან. ამ ამბავსაც მოგიყვებით:

ერთმა კაცმა ღიღძალი ოქრო მიწაში დამარხა. ყოველდღე იმ ადგილას მიდიოდა და ცქერით ტკებოდა. სხვამ შეამჩნია და დაინტერესდა: ნეტავ ამ მიწაში რა უდევს, ყოველდღე მის სანახავად რომ მოდისო? – მივიდა, მიწა ამოთხარა, ოქრო ამოიღო და მის მაგივრად ღიღი ლოღი დამარხა.

მოვიდა განძის მფლობელი, ამოთხარა მიწა და რას ხედავს: ოქროს მაგივრად ღიღი ლოღი ძევს. დაიწყო ტირილი. მოვიდა ქურდი და ჰკითხა: რა გატირებსო?

– აქ ღიღძალი ოქრო მქონდა დამარხული, დახარჯვა არ მინდოდა, ვიღაცას მოუპარავს და მის მაგივრად ლოღი დაუდვიაო.

ქურდმა უთრა: ნეტავ რა გატირებს? მაგ მიწაში თუნდ ოქრო იდოს, თუნდ ქვა, თუკი არ დახარჯავდიო!

მიხვდით? სიმდიდრე თქვენი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად გჭირდებათ, თუმცა, ისიც უნდა განსოვდეთ, რომ, რაც უნდა ღიღი შემოსავალი გქონდეთ, ყველა სურვილს მაინც ვერ შეისრულებთ.

მოთხოვნილებები ყოველთვის უფრო მეტია, ვიდრე შესაძლებლობები. რაც მეტ ფულს შოულობთ, მოთხოვნილებებიც გემატებათ და, თუ ფულს უაზროდ დახარჯავთ, მდიდრები ვერ გახდებით.

– როგორ ვისწავლოთ ფულის გონივრულად ხარჯვა? – იკითხა დედოფალმა.

– მე გასწავლით. აიღეთ ფურცელი და ჩამოწერეთ, რა შემოსავალი გქონდათ ამ თვეში, – უთხრა ჯადოქარმა. – დაწერეთ? ახლა ხარჯი ჩამოწერეთ. ხომ განსოვთ: ხარჯი ის ფულია, რომელიც საქონლისა და მომსახურების შეძენაზე დახარჯეთ.

– ყველაფერი რომ არ მახსოვდეს? – შეწუხდა დედოფალი, – მომეცით ფურცელი, ჩამოვწერ, რომ არაფერი დამავიწყდეს.

დედოფალმა ფურცელი აიღო, მეფის ჩამოწერილი ოჯახური შემოსავლების გვერდით ახალი სვეტი გააკეთა და „ოჯახის ხარჯი“ დააწერა.

- აი, ჩამოვწერე, - დედოფალმა ფურცელი ჯადოქარს გაუწოდა.
- ჰო, კიდევ 5 ეკონი მაქვს დახარჯული, მაგრამ არ მახსოვს, რა ვიყიდე. რამდენი რამე მინდოდა მეყიდა, მაგრამ ფული არ მეყო. კარგი იქნებოდა, ეს კაბა არ მეყიდა, ძალიან ვიწროა, არც ჩემი ფერია, ახალი უნდა ვიყიდე. პრინცს ქურთუკი ვუყიდე, ზუსტად მისი ზომაა, მაგრამ არ მოსწონს.

- გესმით? ახლის ყიდვა მინდაო, - აღშფოთდა ხელმწიფე.

ჯადოქარმა დედოფლის ჩამოწერილ ნუსხას გადახედა და თქვა:

- აქ მართლაც დიდი მუშაობა მომიწევს, ხარჯი წინასწარ უნდა დაიგეგმოს. უწინარეს ყოვლისა, პირველი მოხმარების საგნები - საჭმელი, ტანსაცმელი და ბინა უნდა გაითვალისწინოთ.

- მეც ხომ ასე მოვიქეცი, - წამოიძახა დედოფალმა, - მთელი ფული საჭმელზე, ტანსაცმელსა და წვეულებებზე დავხარჯე.

- დიახ, რაც შეეხება საჭმელს, მომწონს, რომ ბოსტნეულსა და რძის პროდუქტებზე ეკონომიას არ აკეთებთ. ორგანიზმისთვის კვება აუცილებელია. მაგრამ ტკბილეულზე, ლიმონათსა და ნაყინზე ბევრი დაგიხარჯავთ, თანაც, ბევრი ტკბილეული მავნებელია.

- არ მეგონა, თუ ტკბილეულზე ამდენს ვხარჯავდი, თითქოს ცოტას ვყიდულობ, მაგრამ ხელად თავდება, მოვიხედავ და უკვე აღარ არის. კიდევ ვიყიდი, ვხედავ, ისევ აღარ არის, - თქვა დედოფალმა.

- ეტყობა, პრინცი ბევრ კანფეტს მიირთმევს, ამდენი აღარ იყიდე, - უთხრა მეფემ.

- სწორია, აღარ ვიყიდი, - დაეთანხმა დედოფალი.

- მაშინ დიდ ეკონომიას გასწევთ, - უთხრა ჯადოქარმა, - ახლა ტანსაცმელზე ვილაპარაკოთ. საერთოდ, როცა რამეს ყიდულობთ, ჯერ კარგად უნდა მოიფიქროთ, საჭიროა თუ არა მისი შეძენა. შემდეგ ხარისხი და ფასი სხვა მაღაზიებში შეამოწმეთ და შეადარეთ. ის, ვინც დაუფიქრებლად არაფერს ყიდულობს, უფრო მდიდარია.

- შევცდი! კაბა მომეწონა და მაშინვე ვიყიდე. მერე სახლში მოვიზომე, აღმოჩნდა, რომ აღარ მიხდებოდა. პრინცის ქურთუკის შეძენაც ვიჩქარე, ჯერ მისთვის უნდა მეკითხა. სამაგიეროდ ცხვირსახოცებით კმაყოფილი ვარ, ძალიან გვჭირდებოდა, - თქვა დედოფალმა.

- ცხვირსახოცებისათვის დიდი მადლობა, მაგრამ ტანსაცმელზე ეკონომია რომ გაგეწია, დედაჩემს ფულს აღარ გამოვართმევ-

დით, – უსაყველურა მეფემ.

– ახლა, რაც შეეხება წვეულებას, – განაგრძო ჯადოქარმა, – თქვენ ფული ისესხეთ და წვეულება გამართეთ. რა აუცილებელი იყო? უმჯობესი არ იქნებოდა, რაიმე საჭირო ნივთი გეყიდათ?

– ყველაფერს არასწორად ვაკეთებდით, – თქვა დედოფალმა, – წვეულება რომ არ გაგვემართა, ფულის სესხებასაც ავცდებოდით და საჭირო ნივთებსაც შევიძენდით.

– თქვენ სამოგზაუროდ აპირებთ წასვლას. უმჯობესია ჯერ ფული დააგროვოთ და მოგზაურობაზე მერე იფიქროთ. ჭკვიანი მომხმარებლები ჯერ თავიანთ შემოსავალს ითვლიან და მერე ხარჯს გეგმავენ, ანუ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, **ოჯახის ბიუჯეტს** ადგენენ, – თქვა ჯადოქარმა.

– ოჯახის ბიუჯეტი რა არის? – იკითხა დედოფალმა.

– აი, თქვენი ჩანაწერები. სწორედ ეს არის თქვენი ბიუჯეტი, – უთხრა ჯადოქარმა და ფურცელს თავზე დააწერა: „სამეფო ოჯახის ბიუჯეტი“. – წინდახედული მომხმარებლები, როგორც გითხარით, ჯერ ბიუჯეტს ადგენენ, შემოსავალსა და ხარჯს ანგარიშობენ და მერე მის შესრულებას აკონტროლებენ. რა ნივთიც არ სჭირდებათ, არ ყიდულობენ და, თუ აუცილებელი არ არის, ფულს არ სესხულობენ. გასაგებია?

– გასაგებია! – ერთხმად უპასუხეს მეფემ და დედოფალმა.

– თუ გასაგებია, მაშინ მიპასუხეთ, როგორ მოიქცევით? იანგარიშებთ თუ არა თქვენს შემოსავალსა და ხარჯს? – ჰკითხა ჯადოქარმა.

– რასაკვირველია!

– ყველა ოჯახს თავისი შემოსავალი და ხარჯი აქვს. ყველა ოჯახს თავისი მოთხოვნილება აქვს. ის, რაც ერთ ოჯახს სჭირდება, მეორისათვის შეიძლება აუცილებელი არ იყოს. ჩვენი შესაძლებლობებიც უნდა გავითვალისწინოთ. შესაძლებლობები შეზღუდულია. არჩევანის გაკეთებას უნდა მივეჩვიოთ, – დაასკვნა ჯადოქარმა და განაგრძო: თუ ბიუჯეტში შემოსავალი და ხარჯი ერთნაირია, ასეთ ბიუჯეტს **დაბალანსებული ბიუჯეტი** ეწოდება. თუ ოჯახში ხარჯი მეტია, ვიდრე შემოსავალი, ასეთ ბიუჯეტს **დეფიციტური** ეწოდება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ოჯახმა ფული უნდა ისესხოს ან ხარჯი შეამციროს. ზოგჯერ ხარჯის შემცირება არც

ისე იოლია, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ფული პირველადი მოხმარების საგნებისთვისაც არ ჰყოფნით. ასეთ ოჯახებს ღარიბებად თვლიან. თუ შემოსავალი უფრო დიდია, ვიდრე ხარჯი, ასეთ ოჯახს ფულის დაგროვების შესაძლებლობა აქვს ანუ მისი **ბიუჯეტი ჭარბია**.

კითხვები გამეორებისათვის

1. როგორ ვისწავლოთ ფულის ყაირათიანი ხარჯვა?
2. რაშდენი სულია თქვენს ოჯახში?
3. როგორ შეადგენთ ოჯახის ბიუჯეტს?
4. რით განსხვავდება შემოსავალი ხარჯისაგან?
5. რა არის დაბალანსებული ბიუჯეტი?
6. რა არის დეფიციტური ბიუჯეტი?
7. რა არის ჭარბი ბიუჯეტი?

ჩამოწერეთ თქვენი ოჯახის შემოსავალი და ხარჯი. დახატეთ სურათი თემაზე: „დეფიციტური ბიუჯეტი“.

XVI თქმა

ბანკი. რატომ ინახავენ ფულს?

(XXVIII-XXIX გაკვეთილი)

ზოგჯერ ფულის შენახვა ერთადერთი საშუალებაა იმისათვის, რომ ძვირფასი ნივთი შევიძინოთ, ვიყიდოთ სახლი ან აგარაკი. ფულის შენახვას ან მის დაგროვებასაც ცოდნა უნდა.

ჯადოქარმა ახალი გაკვეთილი დაიწყო და მეფე-დედოფალს კითხვა დაუსვა:

- სად ინახავთ იმ ფულს, რომელსაც მოგზაურობისათვის აგროვებთ?

- მუთაქაში, - უპასუხა მეფემ.

- მე ქილაში ვდებ, პრინცესა - ლეიბის ქვეშ, პრინცი კი საფულეში ინახავს, - გააგრძელა დედოფალმა.

- აი, რას ნიშნავს, რომ ეკონომიკაში სათანადოდ ვერ ერკვევით. ქურდებმა ფული რომ მოგპარონ ან ხანძარი გაგიჩნდეთ, ხომ ყველაფერს დაკარგავთ? ასე არ შეიძლება, გახსოვთ მიწაში ჩამარხული ფულის ამბავი? - უთხრა ჯადოქარმა.

- აბა, როგორ მოვიქცეთ? - იკითხა მეფემ.

- არის ისეთი ადგილი, სადაც ფული საიმედოდ ინახება, გარდა ამისა, მატულობს კიდევაც. ვთქვათ, 100 ეკონი შეინახეთ. ცოტა ხანში ეს თანხა შეიძლება 105 ეკონი გახდეს. ამ ადგილს **ბანკი** ჰქვია.

- ბანკი რა არის? - გაუკვირდა ცოლ-ქმარს, - აქამდე ამის შესახებ არაფერი გაგვივია.

- ბანკი ფულის სახლია. იქ ფული ინახება, ტრიალებს და მატულობს.

- ფული რა, ისიც ჯადოქარია? - გაეცინა ხელმწიფეს.

- რა თქმა უნდა, არა - დაეთანხმა ჯადოქარი, - მაგრამ ბანკში

ფულის რაოდენობა იზრდება. ის ვისაც ფული ღროებით არ სჭირდება, მიდის ბანკში და იქ აბარებს, გარკვეული ღროის შემდეგ ფულს უკან უბრუნებენ და არა იმდენს, რაც მან შეიტანა, არამედ მეტს. ბანკში ჩაბარებულ ფულს **ანაბარი** ჰქვია, მას კი, ვინც ფული იქ ჩააბარა, **მეანაბრე**.

- რა კარგია! - გაუხარდა მეფეს.

- ბანკი მეანაბრეებს ეხმარება, ფულს უნახავს და მეტსაც უბრუნებს, მაგრამ როგორ უბრუნებს, საიდან ჩნდება ეს ფული?

საქმე ისაა, რომ ბანკი არა მარტო ინახავს ფულს, არამედ შეუძლია სხვასაც ასესხოს. ადამიანი, რომელიც ბანკიდან ფულს სესხულობს, ვალდებულია სესხი უკან დააბრუნოს და ბანკს გაწეული დახმარებისთვის ზედმეტიც გადაუხადოს. ვთქვათ, ისესხეთ 100 ეკონი. რამდენიმე ხნის შემდეგ 105 ეკონი უნდა დააბრუნოთ. აქედან 103 ეკონი ერგება მას, ვინც ფული შეიტანა, ხოლო 2 ეკონს ბანკი ამ მომსახურებისთვის თვითონ იტოვებს.

- მეანაბრეობა მომწონს, მაგრამ ბანკიდან ფულის სესხებისა კი რა მოგახსენოთ, - თქვა დედოფალმა.

- ახლავე ავიხსნით, - თქვა ჯადოქარმა, - სესხის აღება სარფიანი საქმეა. ვთქვათ, პურის დიდი რაოდენობით გამოცხობა გსურთ. ამას დანადგარი სჭირდება. დანადგარი ძალიან ძვირი ღირს - 3000 ეკონი. თქვენ სესხულობთ ფულს, აცხობთ ბევრ პურს და მერე ამ პურს ყიდით. პურის გაყიდვით 5000 ეკონს აიღებთ, ესე იგი 2000 ეკონს მოიგებთ. ბანკს მოგებიდან 500 ეკონს დაუბრუნებთ, დანარჩენი თქვენ დაგრჩებათ. ბანკს რომ თქვენთვის ფული არ მოეცა, ხომ ვერ მოიგებდით? მოგებულ ფულს ბანკი თვითონ იტოვებს და მეანაბრესაც უნაწილებს. მას, ვინც ბანკიდან ფულს სესხულობს, **კრედიტორი** ჰქვია.

- კეთილი და პატიოსანი, - თქვა ხელმწიფემ, - ფულს ბანკში შევინახავთ, ჩვენი ფულიც მოიმატებს და კრედიტორებსაც დავეხმარებით.

ამ სიტყვებზე ხელმწიფემ ზარი დარეკა და ეკონომიკის მინისტრი გამოიძახა:

- გაეცით ბრძანება, შეიქმნას ბანკი და ჩვენი ფულიც იქ შეიტანეთ.

- თქვენო უდიდებულესობავ, ჩვენს სახელმწიფოში უკვე სამი ბანკია. თქვენ სად გნებავთ ფულის შენახვა? - იკითხა ეკონომიკის მინისტრმა.

- არ ვიცოდი, - თქვა მეფემ.

- თუ სამი ბანკია, ფული სად შევინახოთ? - იკითხა დედოფალმა.

- ეს არც ისე იოლი გადასაწყვეტია. ბანკი საიმედო უნდა აირჩიოთ, რომ ფულის დაბრუნებაზე არ ინერვიულოთ. ფული იქ უნდა შეინახოთ, სადაც უფრო მეტს დაგებრუნებენ და იქიდან ისესხოთ, სადაც ცოტას დაუბრუნებთ, - აუხსნა ჯადოქარმა.

მალე სამეფოში ბევრი ბანკი გაიხსნა. ხალხი, როგორც კი ფულს აიღებდა, მაშინვე ბანკში გარბოდა. ბანკირებს მოცლა აღარ ჰქონდათ.

იმისათვის, რომ სცოდნოდათ, ვინ, როდის და რამდენი ფული შეიტანა ბანკში, მათ ანგარიშსწორების ფურცლები მოიგონეს და თითოეულს ნომერი დააწერეს. ნომრებით ფურცლებს ადვილად პოულობდნენ და შესაბამის ჩანაწერებს აკეთებდნენ. მეანაბრე ბანკში მიდიოდა და ამბობდა, რომ თავის ანგარიშზე ფული შეჰქონდა. ასეთ შემთხვევაში ანგარიშსწორების ფურცელზე, სვეტში - „შემოვიდა“ იწერებოდა შეტანილი თანხა. თუ მეანაბრეს ფულის გატანა უნდოდა, იგი ამბობდა, რომ სურდა ფული მოეხსნა ანგარიშიდან და ეს თანხა იწერებოდა სვეტში - „გავიდა“.

სამეფოში ფულის დათვლასა და ანგარიშს ყველა მიეჩვია.

მოსახლეობას ძალიან მოეწონა ბანკის მომსახურება. რიგებში აღამებდნენ, ფული შეჰქონდათ და გამოჰქონდათ, სამუშაოდ არავის ეცალა.

მეფე ძალიან განერვიულდა. სასახლეში ექიმი გამოიძახეს. ექიმმა მას მკაცრი რეჟიმი დაუწესა და სრული სიმშვიდის დაცვა ურჩია.

ექიმის მოთხოვნით მეფეს სასახლიდან გასვლა ეკრძალებოდა.

- აი, რეცეპტი, ეს წამალი 30 ეკონი ღირს, - უთხრა ექიმმა.

როგორ მოქცეულიყვნენ? ფული სახლში არ ჰქონდათ, ყველაფერი ბანკში იყო შეტანილი და არავის, გარდა მეფისა, გამოტანა არ შეეძლო.

მეფემ კალამი აიღო და ბარათი დაწერა:

„პატივცემულო ბანკირო! გთხოვთ, ჩემი ანგარიშიდან 30 ეკონი მოხსნათ და მეაფთიაქის ანგარიშზე ჩაწეროთ. ავად ვარ და მოსვლა არ შემეძლია.

ხელმწიფე ეკონომ პირველი.“

ხელი მოაწერა და ბეჭედიც დასვა.

ბანკირმა წერილი მიიღო, ჯერ ძალიან გაუკვირდა, მერე კი გაუხარდა, ცხადია, არა იმიტომ, რომ მეფე ავად იყო, არამედ იმიტომ, რომ უნებურად გამოჩნდა გზა, რომელიც ბანკში რიგებს შეამცირებდა.

ახლა არც მეფეს და არც სამეფოს მოსახლეობას ბანკში ყოველდღე სირბილი არ სჭირდებათ. აბა, წარმოიდგინეთ, ბანკში უნდა წასულიყვნენ, გამოეტანათ ფული, შეემინათ საჭირო საქონელი, გამყიდველისათვის ნივთების საფასური გადაეხადათ. თავის მხრივ, გამყიდველიც უნდა წასულიყო ბანკში და ფული შეეტანა.

მას შემდეგ ბანკის თანამშრომლები ყველაფერს თვითონ აკეთებენ, კლიენტების თხოვნით ფულს ერთი ანგარიშიდან ხსნიან და მეორეზე გადააქვთ.

ანგარიშსწორების ამ მეთოდს ჩვენთანაც ფართოდ იყენებენ. ამ მეთოდს **უნაღლო ანგარიშსწორება** ეწოდება.

თუ ნივთის საყიდლად ფულს მაშინვე ვიხდით, ამას **ნაღდი ანგარიშსწორება** ეწოდება. უნაღლო ანგარიშსწორება მხოლოდ ჩანაწერებით ხდება. ასეთი ჩანაწერების გაკეთების უფლება მხოლოდ ბანკის თანამშრომლებს აქვთ.

საგარჯიშო

ამოცანა № 1

ვთქვათ, ნანამ 13 რიცხვში თავის ანგარიშზე 50 ლარი შეიტანა, 14-ში - 75 ლარი, 15-ში გადაწყვიტა 100 ლარის უკან გამოტანა. რამდენი ლარი დარჩა ანგარიშზე?

ამოცანა № 2

მზიამ 17 რიცხვში ბანკში 105 ლარი შეიტანა, 20-ში - 120 ლარი. რამდენი შეიტანა მზიამ თავის ანგარიშზე? 28-ში მან თავისი ანგარიშიდან 170 ლარი მოხსნა. რამდენი ლარი დარჩა ანგარიშზე?

კითხვები გამეორებისათვის

1. სად ინახება ყველაზე საიმედოდ ფული?
2. რა არის ანაბარი და ვინ არის მეანაბრე?
3. რა არის სესხი და ვინ არის ფულის გამსესხებელი?
4. რას ნიშნავს „ანგარიშზე დადება“?
5. რას ნიშნავს „ანგარიშიდან მოხსნა“?
6. რა არის ნაღდი და უნაღდო ფული?
7. როგორ ამოვიჩინოთ ბანკი?
8. ერთი ბანკი თქვენი თანხის სამ პროცენტს გიბრუნებთ, მეორე კი – ოთხს. სად შეინახავთ თქვენს ფულს?
9. ფულის სესხებისთვის ერთი ბანკი თქვენგან სამ პროცენტს ითხოვს, მეორე კი – ოთხს. რომელი ბანკიდან ისესხებთ ფულს?
10. გსურთ თუ არა, რომ ბანკირი იყოთ?
11. ვინ არის კრედიტორი?
12. რატომ ვინახავთ ფულს ბანკში?
13. სად უმჯობესია ფულის შენახვა და სად – ფულის სესხება?

დახატეთ სურათი თემაზე: „მეანაბრე და ბანკი“.

XVII ოქმბა

დაზღვევა

(XXX გაკვეთილი)

კიდევ ერთხელ გავიხსენოთ ბანკის საქმიანობა. ჩვენ მივდივართ ბანკში, მიგვაქვს ნაღდი ფული და შეგვაქვს თანხა. ბანკი აკეთებს ჩანაწერს და ამ ფულს ჩვენს ანგარიშზე დებს. თუ ფული გადასახდელი გვაქვს, ვითხოვთ, რომ ეს თანხა მოხსნან ჩვენი ანგარიშიდან და სხვის ანგარიშზე გადაიტანონ, ანუ სხვას გადაურიცხონ.

უფრო გასაგებად თუ ვიტყვით, ფული ჩვენი ანგარიშიდან ამოიწერება და სხვის ანგარიშზე ჩაიწერება, ანუ მოხდება უნაღლო ანგარიშსწორება.

ახლა ჩვენს ზღაპარს დაგუბრუნდეთ.

ხელმწიფის ბრძანებით ბანკმა მოხსნა 30 ეკონი მისი ანგარიშიდან და მეაფთიაქის ანგარიშზე ჩაწერა, მეაფთიაქემ კი მას წამალი გაუგზავნა. ხელმწიფე მალე გამოჯანმრთელდა და მუშაობას შეუდგა. ერთ დღეს სასახლეში მიღებაზე მეორე მინისტრი მივიდა.

- რა დაგემართათ? ფერი აღარ გადევთ, - გაუკვირდა ხელმწიფეს.

- უბედურება! უბედურება დამატყდა თავს. თქვენი ავადმყოფობის დროს მთელი ქონება და სახლი დაგვეწვა. ახლა მდინარის პირას პატარა ფიცრულში ვცხოვრობთ. არც ფული გვაქვს, რომ სახლი ვიყიდოთ და არც ის ვიცი, როგორ მოვიქცეთ.

- რა საშინელებაა! - შეწუხდა ხელმწიფე, - არ ვიცი, როგორ დაგეხმაროთ. ფული ხაზინაშიც ძალიან ცოტაა. ღმერთო ჩემო, თქვენი მეზობელი მინისტრი როგორ არის? ქონება მასაც დაეწვა?

- სახლი ჩემს მეზობელსაც დაეწვა, მაგრამ დახმარება არ სჭირდება, ახალი სახლიც აიშენა და ქონებაც შეიძინა.

- შეუძლებელია! - გაუკვირდა ხელმწიფეს, - შემოსავალი ორივეს ერთნაირი გაქვთ. სად იშოვა ფული? ჯადოსნური ჯოხი ხომ არა აქვს?

- არა, ჩემი მეზობელი დაზღვეული ყოფილა და სადაზღვევო კომპანიამ ყველაფერი აუნაზღაურა.

- არაფერი მესმის! - გაუკვირდა ხელმწიფეს. - რაო, დაზღვეული ყოფილაო? რა არის დაზღვევა? ან ეს კომპანია რას წარმოადგენს?

საგარეო საქმეთა მინისტრმა ვერაფერი უპასუხა და სირცხვილისაგან გაწითლდა. მას გაახსენდა, როგორ არაფრად ჩააგლო დაზღვევის გაკვეთილი და კინოში გაიპარა. აი შედეგიც, ქონება მთლიანად დაეწვა და ვერაფრის ახსნაც ვერ შეძლო.

ხელმწიფე დაინტერესდა და სასწრაფოდ ეკონომიკის მინისტრთან გაემგზავრა.

მინისტრი ახალი სახლის სახურავზე იჯდა და უკანასკნელ ლურსმნებს აჭედებდა. ეზოში საოჯახო ნივთებით - ავეჯით, ჭურჭლითა და ფიკუსის ხით დატვირთული მანქანა შემოვიდა.

- ძვირფასო მინისტრო! იქნებ ძირს ჩამოხვიდეთ და დაზღვევის შესახებ გვიამბოთ, - მიმართა ხელმწიფემ, - ეს კომპანია თქვენს მეზობელს რატომ არ ეხმარება?

მინისტრი ძირს ჩამოვიდა, ხელმწიფის წინაშე წარდგა და დაიწყო:

- თქვენო უდიდებულესობავ! უკვე ერთი წელია, რაც სადაზღვევო კომპანიას 10 ეკონი გადავუხადე. იმ შემთხვევაში, თუ მე ან ჩემს ოჯახს რაიმე შეგვემთხვეოდა, კომპანიას 100 ეკონი უნდა გადაეხადა. არავინ იცის, რა მოელის. შეიძლება სახლში მილი გასკდეს და მთელი სახლი წყალმა წალეკოს, ან ხანძარი გაჩნდეს, ან კაცი ავად გახდეს. ასეთი უსიამოვნებები იშვიათია, მაგრამ ხომ მაინც ხდება. ამიტომ, ხალხი თავის ქონებას აზღვევს, წინასწარ გარკვეული თანხა შეაქვს სადაზღვევო კომპანიაში. **სადაზღვევო კომპანია** ის დაწესებულებაა, სადაც სადაზღვევო შესატანს აგროვებენ და სადაზღვევო ფონდს ქმნიან. მაგალითად, თუ ყოველ 100 ადამიანს 10-10 ეკონი შეაქვს, სადაზღვევო ფონდი 1000 ეკონი იქნება. თუ რომელიმე მათგანს რაიმე შეემთხვა, ფონდი ფულით ეხმარება. ასეთ დახმარებას **დაზღვევა** ეწოდება.

- ესე იგი, ავად რომ ვიყავი, კომპანია დამეხმარებოდა? -
იკითხა მეფემ.

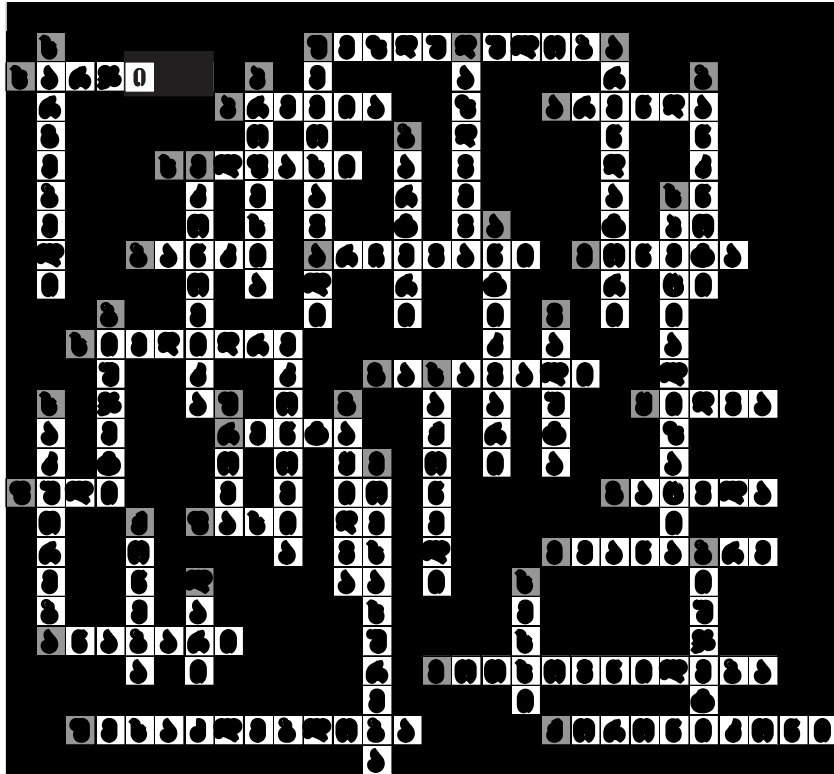
- თუ ავადმყოფობის დაზღვევა გექნებოდათ, რა თქმა უნდა
დაგეხმარებოდათ. ასევე შეიძლება სხვადასხვა ქონების, ვთქვათ,
სახლის ან ტრანსპორტის დაზღვევა.

- ახლავე ყველაფერს დავაზღვევ, - თქვა გახარებულმა ხელ-
მწიფემ და სადაზღვევო კომპანიაში წასასვლელად მოემზადა.

კითხვები გამეორებისათვის

1. რა არის დაზღვევა?
2. რა არის სადაზღვევო კომპანია?
3. იცით თუ არა რომელიმე სადაზღვევო კომპანია?
4. არის თუ არა თქვენი ოჯახი დაზღვეული?

კროსვორდი

1. განმარტეთ კროსვორდის გრაფებში ჩაწერილი ეკონომიკური ტერმინები და ცნებები.

2. შესწავლილი მასალის მიხედვით შეეცადეთ შეადგინოთ მსგავსი კროსვორდი.

*

* *

ეკონომიკის გაკვეთილები დასრულდა. იმედი გვაქვს, არ დაგავიწყდებათ ჩვენი მეგობრები: ხელმწიფე, დელოფალი, ნაცარქექია და, რაც მთავარია, კეთილი ჯადოქარი – ეკონომიკა, რომელმაც შესანიშნავი გაკვეთილები ჩაგვიტარა და ბევრი სასარგებლო რჩევაც მოგვცა.

ჩვენი გაკვეთილები მომდევნო კლასებშიც გაგრძელდება. დაგვერწმუნეთ, რაც უფრო მალე ვივლით ეკონომიკის მწვერვალისაკენ, მით უფრო საინტერესო იქნება ეს გზა.

ბანკშილი მასალის გამეორება

(XXXI – XXXII გაკვეთილი)

1. რას ნიშნავს ბარტერი?
2. რა არის საქონლური ფული?
3. რა არის ლითონის ფული?
4. რატომ შეიცვალა ლითონის ფული ქაღალდის ფულით?
5. რა არის ბანკნოტი?
6. რა თვისებები აქვს ქაღალდის ფულს?
7. რა არის ფასი?
8. რა არის მოძრავი ქონება?
9. რა არის უძრავი ქონება?
10. რა არის შემოსავალი?
11. რა არის ხელფასი?
12. რა არის დროითი ხელფასი?
13. რა არის სანარდო ხელფასი?
14. რა არის პრემია?
15. რამდენგვარია სახელმწიფო დახმარება?
16. რა არის საკუთრება?
17. რა გზით შეიძლება გაგნდეთ საკუთრების მფლობელი ანუ მესაკუთრე?
18. რა არის სარგებელი?
19. რა არის არენდა?
20. რა არის რენტა?
21. ჩაითვლება თუ არა არენდით გაცემული ქონება საკუთრებად?
22. არის თუ არა არენდით გაცემული ქონება შეარენდეს საკუთრება?
23. როგორ ვისწავლოთ ფულის ყაირათიანი ხარჯვა?

24. რა არის ხარჯი?
25. რა არის თჯახის ბიუჯეტი?
26. რით განსხვავდება შემოსავალი ხარჯისაგან?
27. რა არის დაბალანსებული ბიუჯეტი?
28. რა არის დეფიციტური ბიუჯეტი?
29. რა არის ჭარბი ბიუჯეტი?
30. რა არის ბანკი?
31. რა არის ანაბარი და ვინ არის მენაბრე?
32. რა არის სესხი?
33. რა არის ნაღდი და უნაღდო ფული?
34. რა არის დაზღვევა?
35. რა არის სადაზღვევო კომპანია?
36. რა არის ეკონომიკა?
37. რატომ არის ეკონომიკა კეთილი ჯადოქარი?
38. რა პროფესიას აირჩევთ მომავალში?

კარგად დაუფიქრდით!

გამოყენებულია: ქართული ხალხური და უცხოური ზღაპრები, სულხან-საბა ორბელიანის „სიბრძნე სიცრუისა“.

**სასწავლო თემატიკა და საათების განაწილება
თემების მიხედვით**

№	თემების დასახელება	საათების რაოდენობა
I სემესტრი		
1	მოსოვნობები და უსაქმიანობები	2
2	ფეხმძივობა და არჩევანი	2
3	საქონელი და მომსახურება	2
4	სოფლის სემე და მისი სარგებლობა	1
5	ფრინველთა განაწილება და ფრინველთა კვლევა	2
6	სოფლის მეურნეობა და მოხარება	1
7	ნატურალური მეურნეობა, გაცვლა, საქონელური მეურნეობა და სპეციალიზაცია	4
8	განვლილი მასალის გამეორება	1
სულ I სემესტრში		15
II სემესტრი		
9	გაცვლის განვითარება და ფულის წარმოება	2
10	ფულის თვისებები	2
11	მომრავი და უმრავი ქონება	1
12	როგორ გაჩნდნენ მინისტრები	1
13	ღრმობი და სანარდო ხელფასი	1
14	სახელმწიფო დახმარება	1
15	საქმობა	2
16	ოჯახის ბიუჯეტი	2
17	ბანკი, რატომ ინახავენ ფულს?	2
18	დაზღვევა	1
19	განვლილი მასალის გამეორება	2
სულ II სემესტრში		17
სულ VI კლასში		32

სასწავლო კურსის

პროგრამა

I თემა. მოთხოვნილებები და უმსაქმელობები

ეკონომიკა – კეთილი ჯადოქარი და მეცნიერება საოცრებების შესახებ. რისთვის არის საჭირო ეკონომიკის შესწავლა. მოთხოვნილება – ეკონომიკის განვითარების საწინდარი. რატომ არ შეგვიძლია ყველა სურვილის შესრულება. რაზეა დამოკიდებული ადამიანის მოთხოვნილებები. რაზეა დამოკიდებული ადამიანის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. რა არის შესაძლებლობა. რაზეა დამოკიდებული შესაძლებლობები. რა კავშირი არსებობს მოთხოვნილებებსა და შესაძლებლობებს შორის.

II თემა. შეზღუდულობა და არჩევანი

შესაძლებლობების შეზღუდულობა – ეკონომიკის პირველი მთავარი პრობლემა. რა კავშირია მოთხოვნილებებსა და შეზღუდულობას შორის. რა არის არჩევანი. რა კავშირია შეზღუდულობასა და არჩევანს შორის. როგორ გავაკეთოთ სწორი არჩევანი – ეკონომიკის მეორე მთავარი პრობლემა.

III თემა. საქონელი და მომსახურება

ადამიანი როგორც მომხმარებელი. მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების გზები. საქონელი — გასაყიდად დამზადებული ნივთი. მომსახურება და მისი სარგებლიანობა.

IV თქმა. საოჯახო საქმე და მისი სარგებლიანობა

საოჯახო საქმე. საოჯახო საქმიანობაში ოჯახის ყველა წევრის მონაწილეობის აუცილებლობა. საოჯახო შრომის ეკონომიკური მიზანშეწონილობა და სარგებლიანობა.

V თქმა. შრომის დანაწილება და ღროის ეკონომია

შრომის დანაწილების არსი. შრომის დანაწილების ეკონომიკური მნიშვნელობა. ურთიერთკავშირი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, შრომის დანაწილებასა და ღროის ეკონომიას შორის.

VI თქმა. საოჯახო მეურნეობა და მოხმარება

საოჯახო მეურნეობის ეკონომიკა – ქვეყნის ეკონომიკის შემადგენელი ნაწილი. მოხმარება – საერთო პრობლემა. კავშირი მოხმარებასა და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას შორის. მოხმარების კავშირი სწორ არჩევანთან.

VII თქმა. ნატურალური მეურნეობა, გაცვლა, საქონლური მეურნეობა და სპეციალიზაცია

ნატურალური მეურნეობა – მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების პრიმიტიული გზა. ნატურალური მეურნეობის საქონლური მეურნეობად გარდაქმნის აუცილებლობა. გაცვლის აღმოცენება. საქონლური მეურნეობის უპირატესობები. სპეციალიზაცია. პროფესიების ჩამოყალიბება.

VIII თქმა. გაცვლის განვითარება და ფულის წარმოშობა.

ბარტერი – გაცვლის უმარტივესი ფორმა. ბარტერის ნაკლოვანებები. გაცვლის განვითარების ფორმები. ფულის წარმოშობა. პირველი ფული. საქონლური ფულის ნაკლოვანებები. ლითონის ფულის უპირატესობები საქონლურ ფულთან შედარებით. ლითონის ფულის ნაკლოვანებები. ქაღალდის ფულის წარმოშობის აუცილებლობა.

IX თქმა. ფულის თვისებები

ბანკნოტი – ქალაქის ფული. ქალაქის ფულის უპირატესობები. გაცვლის განვითარება და ყიდვა-გაყიდვის გაადვილება. ფასი – საქონლის ან მომსახურების საყიდლად გადახდილი ფულის რაოდენობა.

X თქმა. მოძრავი და უძრავი ქონება

სიმდიდრის უმარტივესი გაგება. მოძრავი ქონება. უძრავი ქონება. ანტიკვარი. ოჯახის შემოსავალი – მისი სიმდიდრის ზრდის წყარო.

XI თქმა. როგორ გაჩნდნენ მინისტრები

ხელფასი როგორც ოჯახის შემოსავლის ძირითადი წყარო. ხელფასის ოდენობაში განსხვავების მიზეზები. განათლება და მუშაობის გამოცდილება. პროფესია და პროფესიონალიზმი.

XII თქმა. დროითი და სანარდო ხელფასი

განსხვავება შრომის ანაზღაურებაში. დროითი ხელფასი. სანარდო ხელფასი. პრემია და შრომის სტიმულირება.

XIII თქმა. სახელმწიფო დახმარება

სახელმწიფო დახმარების არსი. სახელმწიფო დახმარების ფორმები. სახელმწიფო დახმარების მნიშვნელობა. საზოგადოების აუცილებელი მოთხოვნების დაკმაყოფილება – სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქცია.

XIV თქმა. საკუთრება

საკუთრება როგორც სიმდიდრის წყარო. საკუთრების მატერიალური შინაარსი. საკუთრების შექმნის გზები. ქონების მფლობელის

უფლებები. სარგებელი. საკუთრებასა და შემოსავალს შორის ურთიერთკავშირი. სიმდიდრე – შემოსავლის წყარო. არენდა. მეარენდე და მოარენდე. რენტა.

XV თემა. ოჯახის ბიუჯეტი

განსხვავება ოჯახის შემოსავალსა და ხარჯს შორის. ოჯახის ბიუჯეტი. ოჯახის ხარჯის სიდიდეზე მოქმედი ფაქტორები. ოჯახის შემოსავლის ყაირათიანი ხარჯვა. დაბალანსებული ბიუჯეტი. დეფიციტური ბიუჯეტი. ჭარბი ბიუჯეტი.

XVI თემა. ბანკი. რატომ ინახავენ ფულს?

ბანკი და საბანკო ურთიერთობები. ბანკის ფუნქციები. ანაბარი. მეანაბრე. სესხი. გამსესხებლები. ნაღდი ფული. უნაღდო ფული. ბანკების როლი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაში.

XVII თემა. დაზღვევა

დაზღვევა როგორც ოჯახის ქონებისა და მისი წევრების ჯანმრთელობის დაცვის ერთ-ერთი საშუალება. სადაზღვევო კომპანია და მისი ფუნქციები. დაზღვევის სოციალურ-ეკონომიკური მნიშვნელობა.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

წინასიტყვაობა	3
I თ ე მ ა . მოთხოვნილებები და შესაძლებლობები (I-II გაკვეთილი)	5
II თ ე მ ა . შიშველობა და არჩევანი (III-IV გაკვეთილი)	17
III თ ე მ ა . საქონელი და მომსახურება (V-VI გაკვეთილი)	22
IV თ ე მ ა . საოჯახო საქმე და მისი სარგებლიანობა (VII გაკვეთილი)	28
V თ ე მ ა . შრომის დანაწილება და ღრის ეკონომია (VIII-IX გაკვეთილი)	31
VI თ ე მ ა . საოჯახო მშენებლობა და მოხმარება (X გაკვეთილი)	36
VII თ ე მ ა . ნატურალური მშენებლობა, გაცვლა, საქონლური მშენებლობა და სპეციალიზაცია (XI-XII-XIII-XIV გაკვეთილი)	39
განვლილი მასალის გამწვანება (XV გაკვეთილი)	52
VIII თ ე მ ა . გაცვლის განვითარება და ფულის წარმოშობა (XVI-XVII გაკვეთილი)	53

IX თემა . ფულის თვისებები (XVIII-XIX გაკვეთილი)	59
X თემა . მოძრაობა და უძრავი ქონება (XX გაკვეთილი)	64
XI თემა . როგორ გავჩვენოთ მინისტრები (XXI გაკვეთილი)	69
XII თემა . ღრითი და სანარღო ხელფასი (XXII გაკვეთილი)	73
XIII თემა . სანაღმრო დანართი (XXIII გაკვეთილი)	78
XIV თემა . საკუთრება (XXIV-XXV გაკვეთილი)	82
XV თემა . ოჯახის ბიუჯეტი (XXVI-XXVII გაკვეთილი)	88
XVI თემა . განკ. რატომ ინახავთ ფულს? (XXVIII-XXIX გაკვეთილი)	93
XVII თემა . დაზღვევა (XXX გაკვეთილი)	98
განვლილი მასალის გამორება (XXXI გაკვეთილი)	102
სასწავლო თემატიკა და საათების განაწილება თემების მიხედვით	104
სასწავლო კურსის პროგრამა	105

გამომცემლობის რედაქტორი **ც. ნიკოლაიშვილი**
მხატვარი **ო. გორალევიჩი**
ტექნიკური რედაქტორი **რ. ასათიანი**
კომპიუტერზე დამკაბდონებელი **გ. კაპანაძე**
კორექტორი **რ. ასათიანი**

საბეჭდი ქაღალდი 60X84 ¹/₁₆. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 7,0.
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 6,60.

ტირაჟი 1000

საგამომცემლო ფირმა „სიანლე“, თბილისი 380030, ყიფშიძის 10.

შპს „უნივერსალი“, ჭავჭავაძის გამზირი № 1.

ÝÊÎ Í Î Ì ÈÊÀ — ÄÏ ÁÐÛÉ ×ÀÐÏ ÄÄÉ
(í à ãðçèí ñêî ÿçúêå)
Èçäàðäëüñêàÿ òëðè à "Ñèàðëå"
Òäèèèèè 2000

ECONOMY — THE KIND MAGICIAN
(in Georgian language)
Publishing firm "Siakhle"
Tbilisi 2000